

Vastineet Ympäristöministeriölle Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta
jätettyihin valituksiin

Käsittely: Maakuntahallitus 25.8.2014

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri	2
Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys	31
Keski-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys	60
Julmaharjun suojeluyhdistys (Pudasjärven tuulivoimala-alue)	63
Valitus A (Pudasjärven tuulivoimala-alue)	67
Valitus B (Pyhäjärven tuulivoimala-alue)	72
Valitus C (Siikajoen tuulivoimala-alueet)	73
Valitus D (Ylivieskan logistiikka-alue)	78

Vastineet Ympäristöministeriölle Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta jätettyihin valituksiin

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri

Vaatimukset

Ensisijainen vaatimus on jättää vahvistamatta 1. vaihekaavan tu-2 -turvesuovaraukset maankäyttö- ja rakennuslain 5, 9, 25 ja 28 pykälien vastaisina. Toissijaisena vaatimuksena on jättää vahvistamatta erikseen nimetyt suot, joilla on tu-2 -turvesuovaraus.

Jos tu-2 -varauksia ei jätetä kokonaan vahvistamatta tai erikseen nimetyiltä soiltakaan, kaava on palautettava uuteen valmisteluun. Turvesuovaruksen tu-2 suunnittelumääräys on kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen muutettu olennaisella tavalla. Tu-2 -soiden tietoaaineisto ei ole enää riittävää, jotta maankäyttö- ja rakennuslain alueidenkäyttötavoitteen noudattamisesta voisi olla varma.

Perustelut

1. Tu-2 turvevaraukset ovat maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) alueidenkäyttötavoitteen ja sisältövaatimusten vastaisia. Kaavan turvevarausten kokonaismäärä on ylimitoitettu. Polttoturpeen tarve voidaan maakuntakaavan aikajänteellä hyvin turvata tu-1 -soilla.

Maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:n mukaan maakuntakaavan tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää muun muassa: 4) luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä, 5) ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä ja 6) luonnonvarojen säästeliästä käyttöä. Lain 28 § velvoittaa ottamaan huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja kiinnittämään kaavaa laadittaessa erityistä huomiota muun muassa alueidenkäytön ekologiseen kestävyys, vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön, maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen.

Maakuntakaava on yleispiirteinen, mutta sen merkitys turpeenoton maankäytön ohjauksessa on suuri, koska turpeenhankinnan sijoittumista ei muutoin kaavallisesti ohjata. Merkitys tulee kasvamaan huomattavasti, mikäli ympäristönsuojelulakia tullaan muuttamaan hallituksen loppuvuodesta 2013 esittämällä tavalla.

Vaikka turpeenhankinta on luvanvaraista toimintaa, kaavallinen sijainninhjaus on merkityksellistä eritoten haittojen ennaltaehkäisemiseksi. Se on otettu huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 22 §:n mukaisissa alueidenkäyttötavoitteissa. Niiden mukaan maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turvetuotantoon varataan **jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita** ja käytöstä poistettuja

suopeltoja. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilymisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta 30.8.2012 linjataan, että

- soiden ja turvemaiden käytöstä, hoidosta ja suojelusta saadaan merkittävä yhteiskunnallinen, taloudellinen ja ekologinen hyöty valtakunnallisella ja alueellisella tasolla,
- soiden monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy ja suoluonnon tila paranee ja kehittyy kohti suotuisaa suojelutasoa,
- maa- ja metsätalouden tuottamat hyödyt voidaan turvata,
- energiahuolto voidaan turvata, ja
- soiden käytöstä aiheutuvat haitalliset ympäristövaikutukset jäävät vähäisiksi.

Soita merkittävästi muuttava uusi maankäyttö ja sen valmistelu kohdennetaan ojitetuille tai luonnontilaltaan muuten merkittävästi muuttuneille soille. Linjaus tukee tarkistettuja valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (VAT) (valtioneuvoston päätös, voimaan 1.3.2009). Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat maankäytön suunnittelua. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä pyrittävä edistämään VAT:n mukaisten tavoitteiden toteuttamista.

Soiden ja turvemaiden käytön kohdentamiseen periaatepäätöksen linjauksen mukaisesti käytetään apuna luonnontilaisuusasteikkoa ja siihen liittyviä käyttösuosituksia. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaista maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota luonnonarvojen vaalimiseen.

Yleissuositus turvetuotannon kohdentamisesta

Luokat 1 ja 0

Turvetuotanto kohdennetaan luokkien 1 ja 0 soille.

Luokan 2 soille voidaan suunnata turvetuotantoa silloin, kun suon yleinen luonnonarvo on seutukunnan ojitusteen perusteella keskimääräistä alhaisempi, eikä kohteella ole merkittäviä erityisiä luonnonarvoja. Nykyisiin turvetuotantoalueisiin välittömästi liittyviä luokan 2 soiden muuttuneita osia voidaan ottaa turvetuotantoon, jos niiden erityiset luonnonarvot eivät ole merkittäviä.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti (jonka tulkintaa ei ole oikeusasteissa vielä vahvistettu) luonnontilaisuusasteikon mukaisessa luokituksessa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamia luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ovat siis luokkiin 0 – 2 kuuluvat suot. Kun luokan 2 soita harkitaan otettavaksi turvetuotantoon, on kuitenkin syytä arvioida ja ottaa huomioon edellä esitetyt toiminnan kohdentamisen suositukset.

Luonnontilaisuusasteikon mukaisessa luokituksessa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamia luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ovat luokkiin 0 – 2 kuuluvat suot. Kun luokan 2 soita harkitaan otettavan turvetuotantoon, on kuitenkin syytä arvioida ja ottaa huomioon edellä esitetyt toiminnan kohdentamisen suositukset.

Kaavoittajan mukaan Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavassa ei ole pääsääntöisesti osoitettu luonnontilaluokan 3 soita turpeenottoon. Joitakin luokan 3 soita on kuitenkin jätetty ilman mitään merkintää, koska turveyrittäjien kanssa ei ole päästy sopimukseen. Tällaisia soita ovat esimerkiksi Iso Pajusuo Pyhännällä ja Kuohunneva ja Onkineva Kärsämäellä ja Läävasuo-Kivisuo Oulun ja Muhoksen alueilla. Ne kaikki ovat laajoja luonnontilaisia soita. Kyseisten arvosoiden jättäminen valkoisiksi alueiksi,

merkitsee käytännössä niiden jättämistä turveyritysten armoille. Ratkaisu on vastuuton turvetuotannon ja suojelun yhteensovittamisen ja valtioneuvoston suoperiaatepäätöksen tavoitteiden kannalta.

Soiden luonnonarvoja säästävä maankäytön ohjaus olisi kuitenkin perusteltua. Kaavassa pitäisi ylipäänsä olla sellainen perusmerkintä, joka ohjaisi maankäyttöä vesien- ja ilmastonsuojelun sekä monimuotoisuuden ja virkistyskäytön vaalimiseksi. Vaihekaavassa on käytetty soiden maankäytön ohjauksessa tu-1 -, tu-2 -, luo- ja SL-1 -merkintöjä. Vähintään kaikilla luokan 3 mukaisilla suojelemattomilla soilla tulee olla merkintä, joka korostaa suon ekologisia arvoja. Luo-1 -merkintä (luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä suoalue) on yksi vaihtoehto. Sen suunnittelumääräyksen mukaan alueen maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että varmistetaan alueen luontoarvojen säilyminen. Vaikka luo-merkintä on informatiivinen, sillä on merkitystä turpeenoton sijainninhjauksessa.

Luonnonsuojelupiiri on kritisoinut koko kaavavalmisteluajan sekä turpeen käyttötavoitteita että turvesoiden valintaa. Turpeennostoalaa maakunnassa on noin 14 000 hehtaaria, josta osalla riittää kaivettavaa vielä pitkään. 1. vaihekaavassa turpeenkäytölle on toki ennakoitu tulevaisuudessa alenevaa suuntaa -tosin epärealistisen hitaasti alenevaa, jos ilmastomuutoksen hillintää koskevat velvoitteet otetaan vakavasti. Kaavoittajan mielestä käyttötavoitteen mukaisen nykyisen tasaisen turpeensaannin varmistamiseksi uusia nostoalueita tarvitaan 10 000 hehtaaria lisää ja sitä varten 1. vaihekaavassa osoitetaan 25 000 hehtaaria turvesuovarauksia. Lähtökohdaksi on otettu vuoden 2010 6 TWh vuotuinen turve-energian kulutus, joka vuoteen 2020 mennessä laskisi 5 TWh:n tasolle, mutta olisi vielä vuonna 2040 2,5 TWh.

Maakunnallisen suo-ohjelman tutkimista 100 000 suohehtaaria tu-1 -soita on löytynyt 17182 hehtaaria, joista 7550 hehtaaria on jo turveyhtiöiden hallussa. Alenevaan tarpeeseen sekin määrä saattaisi riittää, mutta mahdollisesti tarvittava 2500 hehtaaria turpeenkaivuualaa löytyy varmasti tu-1 -soiden reservistä, jolloin maankäytön ohjaus edesauttaisi tu-2 -soiksi määriteltujen soiden säästymistä. Tietoisesti tehtyjen virheinvestointien kustannuksia ei tule säilyttää enempää suoluonnon kuin yhteiskunnankaan kontolle.

Turveyhtiöiden itsensäkin taholta on viime vuosina voimakkaasti vaadittu maakuntakaavan ohjausvaikutuksen lisäämistä - muun muassa lupaprosessien nopeuttamiseksi. Tu-2 soiden kohdalla ongelmiksi tulevat selvitysten riittävyys ja tasapuolisuus sekä todellinen tarve, sillä valtioneuvoston periaatepäätös velvoittaa suuntaamaan turpeenoton **pääasiassa** 0- ja 1luokan soille, joita niin Pohjois-Pohjanmaalla kuin koko maassakin on tarpeeseen nähden riittävästi.

Periaatepäätöksen maininta, että lupa **voidaan** määrätyin ehdoin myöntää myös tu-2 soille, ei perustu huoltovarmuus- tai työllisyysyllle. Syyt ovat liiketaloudelliset. Vahvan vaikuttamistyön pontimena on turveyhtiöiden vuosikymmeniä jatkunut soiden hankinta, joka on kohdistunut ojittamattomiin, aikoinaan metsätaloudelle kelpaamattomiin turvemaihin sekä viimeisimpänä pyrkimys saada hyvä korvaus, jos ja kun kohteista joutuu luopumaan.

Luonnontilaluokituksen vesitykset ja tiukka soiden luontoarvojen huomioonoton vastustaminen osoittavat, että turvesoiden hankintaa on edelleen vaikea muuttaa valtioneuvoston linjauksen mukaiseksi eli täysin muuttuneille turvemaille. Tu-2 -varauksissa kyse ei ole yhteiskunnan, vaan turveyhtiöiden etujen turvaamisesta. Yhteiskunta ja yleinen etu ovat päinvastoin menettävänä osapuolena, kun turpeen hyödyntämisestä koituvat korkeammat ilmasto- ja vesistö päästöt ja suoluonnon köyhtyminen ja virkistyskäyttömahdollisuuksien väheneminen kuin olisi ympäristönsuojelulain yleisten periaatteiden mukaan ja maankäyttö- ja rakennuslain alueiden käytön suunnittelun tavoitteiden mukaan toimien tarpeellista.

2. Luontoselvitykset ovat puutteellisia.

Ensisijainen vaatimuksemme on, että tu-2 -turvesuovaraukset poistetaan kaavasta, koska on joko riittävin

maastotiedoin jo todistettavissa, että kyseiset suot eivät ole **merkittävästi** muuttuneita tai on osoitettavissa, että maakuntaliitolla ei ole maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamia riittäviä tietoja turvevaraukseksi merkityn suon merkittävästi muuttuneisuudesta.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan luokan 2 soilla on sekä ojitettuja että ojittamattomia osia, mutta ojittamattomien osien tulee olla "ei säilyviä". Suot eivät enää saa valtaosaa siitä vedestä, joka niille luonnonoloissa tulisi. Luokan 3 soita puolestaan ovat sellaiset osittain ojitettujen suoalueiden ojittamattomat osat, jotka kuitenkin ympäröivästä / viereisestä ojituksesta huolimatta saavat edelleen valtaosan niille luontaisesti kuuluvasta vedestä ja ovat siksi säilyviä, sekä saman suon ne ojitetut osat, joilla on vaikutusta ko. ojittamattomien osien hydrologiaan. Edellä mainitun mukaiset luokan 3 suot ovat soita, joita ei voi valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden mukaan osoittaa maakuntakaavassa turvetuotantoon.

Kaavoituksen taustatyönä kerätty suokohtainen tieto noin 100 000 suohehtaarilta on paikoin erittäin laadukasta, mutta useissa tapauksissa, varsinkin tu-1 ja tu-2 -merkinnän saaneita soita koskeva aineisto on puutteellista. Osittain on käytetty hyväksi turpeenottohankkeiden yhteydessä kerättyä maastotietoa, joka on tunnetusti laadultaan vaihtelevaa. Osittain suotieto puuttuu kokonaan ja usein se on ylimalkaista. Suo-ohjelman projektisivulla on tietoa 70 tu-1 ja samaten 70 tu-2 -suosta. Kaavaehdotuksessa tu-2 -soita on 68. Listalta on poistunut ja siihen on tullut uusia soita, mutta tausta-aineistoa ei ole samalla päivitetty eikä täydennetty. Tu-1 -soita on kaavaehdotuksen selostuksessa listattuna 197 kappaletta. Kaavaselistuksessa todetaan, että tu-1 -merkinnän saaneista soista ei ole tehdyissä maastoinventoinneissa tai paikkatietotarkastelussa havaittu mainittavia erityisiä luontoarvoja tai mainittavaa todennäköisyyttä sellaiseen. Ilmakuvatarkastelu on epäluotettava käytettäväksi yksinomaisten menetelmänä. Erityisen ongelmallista on virtausuuntia ja muuttuneisuusastetta koskevan tiedon riittämättömyys varsinkin tu-2 -soiden kohdalla (esimerkkejä suolistassa), mutta myös tu-1 -suot voivat olla virheellisesti luokiteltuja liian vähäisen maastotiedon takia. Esimerkiksi Reisjärven Isonen N -nimellä kaavaehdotukseen peräti tu-1 -suona lisätty kohde olisi vaatinut maastoselvityksen. Kaavaselistuksessa suon kokonaisalaksi mainitaan 219 ja tuotantoalaksi 100 hehtaaria. Suo on vain pohjoisosastaan ojitettu. Sille on Onkilammen nimellä vastikään haettu turpeenottolupaa. Tuotantoalueen pinta-ala on hakemuksessa (PSAVI/112/04.08/2012) 35.4 hehtaaria eikä sekään ole kokonaan ojitettua.

Kaavaselistuksessa myönnetään, että kasvillisuusinventointien kulkureitti on jäänyt harvaksi etenkin isoilla soilla ja lintuselvitykset puuttuvat monilta soilta kokonaan. Keväällä 2013 niitä on täydennetty 16 suon osalta, mutta tarve olisi ollut huomattavasti suurempi. Silmiinpistävää on linnustوسelvitysten tason vaihtelu. Siitä on vertailuaineistoa, koska selvityksiä on tehnyt usea taho. Esimerkiksi Yli-lin (Oulu) Järvisuolta Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen kartoittaja löysi yli kaksinkertaisen määrän suolintulajeja Vapon kartoittajaan verrattuna. Sama suhde paljastui keväällä 2013 myös lin Kuivaniemen Vasikkasuolla, jolla luonnonsuojelupiirin edustaja kävi tarkistamassa lintutilanteen.

Osin suuria eroja selittää se, että suo-ohjelman kartoituksissa suolajien määrittely on ollut väljempää kuin turveyhtiöiden kartoituksissa. Pääosin suuri ero tuloksissa johtunee kuitenkin siitä, että yhtiöiden teettämät selvitykset ovat sattuneet huonoon säähän tai myöhäiseen ajankohtaan. Koska niitä ei ole myöhemmin paikattu, yhtiöiden luontoselvitykset ovat jääneet puutteellisiksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kokonaisuutena maakuntakaavan tu-2 -soiden luontoselvitykset ovat kirjavia, yleispiirteisiä ja puutteellisia. Korkein hallinto-oikeus on korostanut päätöksessään 2170 25.8.2006 edellisestä Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta, jossa myös puutteellisin selvitysin esitettiin suokohtaisia varauksia, että kaavavarauksella on tärkeä asema luonnon monimuotoisuuden säilyttämismahdollisuuden kannalta, mikä johtuu lupaharkinnan suppeudesta.

Turpeenottohankkeiden lupaharkinnan suppeus tulee valitettavasti myös säilymään ympäristönsuojelulain uudistuksessa. Hallituksen esityksessä lain 11 §:ssä säädetään toiminnan sijoituspaikan luonnonarvoista : Ympäristölupaa edellyttävä toiminta on sijoitettava siten, ettei siitä aiheudu toiminnan sijoituspaikalla valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävän luonnonarvon turmeltumista. Arvioitaessa luonnonarvon merkittävyyttä otetaan huomioon sijoituspaikalla esiintyvien lajien ja luontotyyppien uhanalaisuus sekä esiintymän merkittävyys ja laajuus. Luonnonarvon merkittävyyttä arvioitaessa voidaan lisäksi ottaa huomioon sijoituspaikan merkitys osana luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden alueiden muodostamaa verkostoa ja sijoituspaikan merkitys sen ulkopuolella olevalle luonnolle ja sen toiminnalle. Sijoituspaikan soveltuvuuden arvioinnissa voidaan lisäksi ottaa huomioon sijoituspaikan erityiset kauneus- ja maisema-arvot. **Tätä pykälää ei sovelleta jos:** 2) edellä 1 momentissa tarkoitetut luonnonarvot on tutkittu maakuntakaavassa tai oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa ja toiminta sijoittuu mainitussa kaavassa sille varatulle alueelle. Pykälä alleviivaa tarvetta huolellisiin selvityksiin ja tiukkaan harkintaan turvevarauksia tehtäessä. Jos ja kun maakuntakaavan tu-merkintä sijoittuu suolle, jonka luontoarvot on puutteellisesti selvitetty, kansalaisten, ympäristöjärjestöjen ja jopa ympäristöhallinnon ja lupaviranomaisen mahdollisuudet ottaa huomioon ja puolustaa luontoarvoja sijoituspaikan soveltuvuuden arvioinnissa heikkenee ja heikkenee myös niissä tapauksissa, joissa näkemykset erievät ja turvevarauksista huolimatta on perustellusti osoitettavissa luonto- ja virkistysarvoja.

3. Biodiversiteetin suojeluvälitteet

Maakuntakaavan soiden käyttöä koskevissa ratkaisuissa tulisi nykyistä paremmin ottaa huomioon myös suoluonnon edelleen jatkuva ja hyvin dokumentoitu uhanalaistuminen muun muassa suolintujen ja luontotyyppien osalta.

Suomikaan ei ole onnistunut pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Ympäristötila Suomessa katsauksen 2013 tiedotteessa todetaan muun muassa, että kaikkein vakavimmat ongelmat – ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen – ovat yhä ratkaisematta. Näiden osalta on myös suurimmat ongelmat tavoitteiden saavuttamisessa. Suomen luonnon köyhtymisen pysäyttäminen on ollut pyrkimyksenä jo useana vuotena, mutta toistaiseksi tavoitetta on aina jouduttu siirtämään eteenpäin.

Suojelualueiden esitetty lisääminen on askel oikeaan suuntaan, mutta ei riittävä turvaamaan vähenevästä luonnontilaisen ja luonnontilaisenkaltaisen suoluonnon pinta-alasta johtuvaa luontotyyppien ja lajien taantumista myöskään soisella Pohjois-Pohjanmaalla, mutta sitä ei kaavoituksen yhteydessä edes mitenkään arvioitu.

Suomi on kuitenkin sitoutunut EU:n tavoitteeseen pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Se ei onnistu, ellei ojittamattomien soiden kuivatusta lopeteta. Sen ei pitäisi olla ylivoimaista maakunnassa, jossa ojitettuja turvemaita on miljoona hehtaaria. Paikoin ojitusprosentti on lähes 90.

Suo-ohjelman puitteissa maakunnan suoalasta inventoidut runsaat 100 000 hehtaaria on 7 prosenttia suojelualueiden ulkopuolisesta kokonaissuoalasta. Otannan ilmoitetaan painottuvan potentiaalisiiin arvokohteisiin eikä se sisällä pieniä soita. Luonnontilaisuusluokittain ala jakaantuu seuraavasti:

Kaavaselostuksen (16.9.2013) taulukko 4. GTK:n tutkimien tuotantokelpoisten turvevarojen jakautuminen soiden luonnontilaisuusluokkiin Pohjois-Pohjanmaalla

Luonnontilaisuusluokka0-5	Pinta-ala (ha)
0	12400
1	20550
2	37660
3	27760
luokat 4 ja 5	3010
Yhteensä	101380

Huomiota herättää, että luokkien 4 ja 5 soiden osuus on vain 3 prosenttia. Lisäämällä siihen 3-luokan soiden 27 prosenttia, turvetuotannolta suojaan olisi jäämässä luonnontilaisuusasteikon perusteella vain 30 prosenttia tutkitun alueen pinta-alasta. Toisaalta selvityksen suuntaaminen vain GTK:n tutkimille soille on jättänyt piiloon pääosan 0 ja 1 luokan soiden potentiaalista, jonka miljoonalla ojitetulla suohehtaarilla täytyy olla huomattava.

Selvitysalueen soiden luonnontilaisuusjakauma antaa itse asiassa virheellisen kuvan maakunnan suoluonnon tilasta vähättelemällä tu-1 soiden määrää ja siten ikään kuin "pakottamalla" tu-2 soiden käyttöön. Näyttäisikin siltä, että selvitysalueen valinnalla ja luonnontilaisuusasteikon soveltamisella on tehokkaasti onnistuttu vesittämään voimassaolevien alueidenkäyttötavoitteiden päämäärä, turpeenoton ohjaaminen ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan **merkittävästi** muuttuneille soille.

Ainakin suurimmilla tu-2 soilla on laajojakin osia, jotka eivät ole merkittävästi muuttuneita. Turveyhtiöiden painostuksesta näiden soiden suunnittelumääräyksestä on poistettu kaavaluonnoksessa ollut velvoite turvata turpeenoton suunnittelussa näiden vesitaloudeltaan säilyneimpien alueiden luonnonarvot. Tämäkin muutos on alueidenkäyttötavoitteen vastainen. Inventointialueesta suurin osa (37 prosenttia) on 2-luokan soita, joten niiden kohtelulla ratkaistaan suurimmaksi osaksi Pohjois-Pohjanmaan suoluonnon tulevaisuus, sen taantumisen jatkuminen, tai elpymisen alku.

Myös soiden pisteytyskriteereissä on ristiriitaisuuksia. Esimerkiksi metsäojitusten suuri määrä korottaa seudun ojittamattomien osien luontoarvoja, mutta suuri turvesoiden määrä alentaa. Tästä on esimerkkiä ainakin Oijärven eteläpuolisella ns. jälkikäyttöalueella. Toisaalta maakunnan eteläosan lähes kauttaaltaan ojitetuilla suoalueilla luontoarvojen korotus ei ole riittänyt turvaamaan viimeisiä avosoiden rippaita, kun ne kartoittajan mukaan ovat vähän kuivahtaneita, esimerkkinä Kärämäen Rimpineva. Kun alueen ojituspäätös pyörii 90 kieppeillä, suoluontoa ei saa turvattua kuin voimakkaasti ennallistamalla.

Suo-ohjelman pisteytys vaatii korjausta sikäläkin, että lajien ja luontotyyppien ohella huomioon pitää ottaa paremmin virkistyskäyttöarvot, retkeily, marjastus, kalastus ja metsästys, lintuharrastus sekä suon ennallistamismahdollisuudet ja hiili- ja vesivaraston suojeleminen. Nykyisessä pisteytyksessä monia näistä ei mainita ollenkaan.

Esimerkiksi YK:n ilmastopöytäkirja määrittelee suot hiilivarastoiksi, joita suomikin sopimuksen allekirjoittajamaana on sitoutunut suojelemaan, lisäämään ja ennallistamaan. Sopimus velvoittaa osapuolet myös laatimaan kansallisia ohjelmia hiilivarastojen ja nielujen turvaamiseksi. Maakuntakaavoitus olisi tähän varsin sopiva työkalu, mutta kaavaselostuksessa maininnat hiilivarastoista puuttuvat kokonaan. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä 30.8.2012 asiasta todetaan: ohjaamalla muuttava käyttö ojitetuille soille ja turvemaiden voidaan edistää luonnontilaisten soiden säilymistä hiilivarastoina. Päivitetyssä energia-

ja ilmastostrategiassa luvataan selvittää mahdollisuudet ohjata energiaturpeen käytön vähentämistä erityisesti suurimmat elinkaaripäästöt tuottavaan turpeeseen.

4. Päästöjen minimointi

Tu-2 -soiden kuivatuksesta ja turpeiden poltosta koituvat maksimaaliset ilmasto- ja vesistöpäästöt, mikä on vastoin valtioneuvoston periaatepäätösten linjauksia niin soiden kestävästä käytöstä kuin vesiensuojelusta. Soita muuttavalla käytöllä yleensä pienennetään soiden hiilivarastoja ja lisätään maaperästä syntyviä päästöjä. Ohjaamalla muuttava käyttö ojitetuille soille ja turvemaille voidaan edistää luonnontilaisten soiden säilymistä hiilivarastoina.

Kustannustehokkaiden ilmastomuutoksen hillintätoimien ja seurannan kehittäminen edellyttävät puutteellisen tietopohjan parantamista. Turvemaiden hyödyntämisen päästöjä on viime aikoina selvitetty kattavimmin laajana hallinnon ja tutkimuksen yhteistyönä ohjelmassa, jonka loppuraportti, turpeen ja turvemaiden käytön kasvihuonevaikutukset Suomessa, julkaistiin 2007 (MMM/11/2007).

Tutkimusohjelman merkittävimpiä havaintoja oli se, että luonnontilaisten soiden turpeen poltto aiheuttaa kaikkein suurimmat kasvihuonekaasujen päästöt. Näitä päästöjä voidaan vähentää merkittävästi suuntaamalla turpeenotto maatalouskäytössä olleille turvemaille ja runsaspäästöisille metsäojitusalueille, jolloin kasvihuonevaikutus laskee pitkällä ajanjaksoilla merkittävästi.

Runsaspäästöisimpiä ojitusalueita ovat ravinne-epätasapainosta kärsivät turvemaat, joilla puunkasvatus on ongelmallista. Näitä ei ole suo-ohjemassa kuitenkaan etsitty, vaan on päädytty esittämään kaavaan tu-2 soita, joissa on suuri määrä luonnontilaista ja siten runsaspäästöisintä suota. Näiden kuivatus aiheuttaa myös kaikkein suurimmat vesistöpäästöt, joten tu-2 soiden osoittaminen turpeenkaivualueiksi on huonoin mahdollinen valinta niin luonnon monimuotoisuuden kuin ilmasto- ja vesistövaikutusten kannalta. Luonnontila-asteikon käytöstä voitaisiinkin luopua ja etsiä vielä tarvittavat turvesuot laajoilta metsäojitusalueilta. Sieltä todennäköisesti löytyisivät myös ne kohteet, joiden poltto olisi ilmastovaikutuksena kaikkein vähiten haitallista. Runsaspäästöisimmiltä metsäojikoilta saadaan turpeen ohella huomattava määrä uusiutuvaa puubiomassaa. Turpeen poiston jälkeen alueet voidaan metsittää uudelleen ja tuloksena on lisääntynyt puunkasvu sekä maapohjan parempi soveltuvuus koneelliseen metsänkäsittelyyn.

Maankäyttö- ja rakennuslain 25 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Hiljakkoin päivitetty Suomen energia- ja ilmastostrategia määrittelee turpeen vähentämistarpeen kolmasosaksi nykyisestä käytöstä vuoteen 2025 mennessä. Pohjois-Pohjanmaalle sovellettuna se tarkoittaisi tuolloin 4 TWh:n turpeenkäyttötasoa. Vähentämistarpeen arvioidaan jatkuvan siitä edelleen, joten Pohjois-Pohjanmaan turpeenkäyttötavoitteet on asetettu kaavoituksessa liian korkealle. Maakunta on Suomen kärkeä turpeenkäytössä, joten sen tulisi kulkea kärjessä myös käytön välttämättömässä vähentämisessä.

Tu-2 -turvevaraus jätettävä vahvistamatta

Soiden uhanalaisuus edellyttää monia erilaisia keinoja säilyttää jäljellä oleva ojittamaton suoluonto. Lisäksi varsinkin tu-2 -varausten kohdalla olisi kaavoittajankin tullut ottaa huomioon myös hankkeiden

toteuttamiskelpoisuus käyttäen hyväksi sitä tietoa, mitä monista tapauksista on jo kielteisinä lupapäätöksinä olemassa.

Niiltä osin kuin tu-2 -varauksia ei kaavasta poisteta, niitä koskeva suunnittelumääräys tulee palauttaa kaavaluonnon ja -ehdotuksen mukaiseen muotoon: "Turvetuotantoalueen käyttö tulee suunnitella ja toteuttaa vesitaloudeltaan säilyneimpien osien luontoarvoja turvaten. Alueen käyttöönoton suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen ja tuotantoalueiden yhteisvaikutus vesistöihin sekä poronhoitoalueella turvattava poronhoidon edellytykset."

Se edellyttää kaavan palauttamista valmisteluun. Suunnittelumääräyksen muuttaminen hyvin olennaisella tavalla vielä kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen on liian iso muutos tehtäväksi ilman, että kaava palautetaan uudelleen nähtäville.

Samalla kun maakuntaliitto heikensi suunnittelumääräystä, se poisti kaavaehdotuksesta luonnonarvoiltaan "parhaat" tu-2 -suot, ellei asiaa voitu hoitaa osituksella. Luonnonsuojelupiiri pitää poistoja hyvin perusteltuina, mutta riittämättöminä. Sinänsä soiden karsiminen todistaa tu-2 soiden soveltumattomuudesta alueidenkäyttötavoitteen mukaisiksi turpeenottoalueiksi, kuten luonnonsuojelupiiri on useista karsituista soista lausunnoissaan jo esittänyt.

Suo	Tuot.kelp. ala, ha
Iso Pylkönsuo, Pudasjärvi	188
Joki-Ahmasuo, Pudasjärvi	164
Kallasuo, Pudasjärvi	241
Levasuo, Jokikylä, Pyhäjärvi	272
Nälkönsuo, Pudasjärvi	105
Savineva, Kärsämäki	228
Vimparinsuo, Oulu	167
Ämmänsuo (Parkkosensuo N), Pudasjärvi	38
Paskoneva-Mullikkoneva N, Pyhäjärvi	130
YHTEENSÄ	1533

Maakuntaliiton mukaan ainoastaan luonnonarvojen pisteytys muodostaa yhtenäisen vertailupohjan tähän. Perusteltuna rajana voidaan pitää suon luonnonarvon asettumista kaikkien pisteytettyjen 118 luokan 2 suon keskitason ylä- tai alapuolelle. Menettely korostaa luontoselvitysten laatua, joka kuten todettua ei ole ollut kaikilta osin riittävän hyvä. Joidenkin kohteiden pistemäärä on todellista alhaisempi puutteellisten suotyyppi- ja varsinkin lajistوسelvitysten takia. Myös vesilain luontotyyppitiedot saattavat puuttua, mikä on alentanut monimuotoisuuspistemäärää.

Lisäksi kaavasta poistettiin hyvästä syystä Livojoen valuma-alueelta suot:

Suon nimi	Tuotantokelpoinen ala ha
Ahosuo, Pudasjärvi (tu-2)	204
Kiiskisuo-Murtosuo, Pudasjärvi (tu-2)	259
Ruostesuo Livo N, Pudasjärvi (tu-2)	194
Ruostesuo Livo S, Pudasjärvi (tu-2)	112
Koivusuo, Pudasjärvi (tu-1)	132
YHTEENSÄ	901

Samalla kaavoittaja lievensi tu-2 soiden suunnittelumääräystä lähes tu-1 –soita vastaavaksi, jolloin jäljelle jäävien soiden kaavallinen käytettävyys paranee. Suunnittelumääräykseen sisällytetään ainoastaan tu-1 -soista poiketen velvoite ottaa huomioon luonnonarvot tuotannon suunnittelussa, kun s eaiemmin kuului seuraavasti: Turvetuotantoalueen käyttö tulee suunnitella ja toteuttaa **vesitaloudeltaan säilyneimpien osien luontoarvoja turvaten**. Alueen käyttöönoton suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen ja turvetuotantoalueiden yhteisvaikutus vesistöihin sekä poronhoitoalueella turvattava poronhoidon edellytykset. Jos määräyksen lieventäminen jää voimaan, tu-2 -turvesuovaraukset on poistettava kaavasta. Jos varauksia ei poisteta, kaava on palautettava uuteen valmisteluun alueidenkäyttötavoitteen vastaisena.

Seuraavassa tiivistetysti, mutta ei tyhjentävästi suokohtaisia perusteluja turvesuovarauksen poistamiseksi niiltä tu-2 -soilta, joista on tässä vaiheessa alueidenkäyttötavoitteen toteuttamiseksi olennaista lisätietoa:

Rahkaneva-Teerineva-Katajaneva, Haapavesi

Ojittamaton ala on 154,4 hehtaaria. Suolle oli luonnoksessa merkitty sekä SL-1 (Rahkaneva) että tu-2 -varaus (Teerineva). Kaavaehdotuksessa koko alueella on tu-2 -varaus ja välittömässä lähiympäristössä vielä Katajanevan tu-1 -varaus. Haapaveden alueelle ei sen sijaan ole osoitettu yhtään luo-merkintäsuota ja vain yksi uusi SL-1 -merkintä, joka koskee Isonvaa Ainalin lintuvesialueen ja Korkattivuoren välissä.

Rahkaneva-Teerineva on luokiteltu luonnontilaisuusasteikolla luokkaan 2, mutta inventointi osoittaa suolla olevan säilyviä osia. Luontokartoitusraportissa todetaan luokan perusteluna, että suon keidasosat ovat luonnontilaisia ja säilyviä, mutta suon ojittamattoman osan minerotrofiset alueet ovat kuivahtaneet ja taimettuneet suota halkovan ojan lähellä. Muita ojituksesta aiheutuneita kasvillisuusmuutoksia ei ojittamattomassa osassa ole havaittavissa. Valtaosa suosta on ojittamatta, mutta suon reunaosia, etenkin aapasuo-osia, on laajalti ojitettu. Ojat ovat hyväkuntoisia ja kuivattavat suota yhä voimakkaasti. Koska kyseessä on sadevedestä ravinteensa saava keidasuo, sen keskeisimpien osien voidaan katsoa säilyvän kasvillisuudeltaan luonnontilassa ojituksista huolimatta. Suon luonnontilaa olisi kohtalaisen helppo parantaa tukkimalla suon rimpiä puhkuvia ja ojittamatonta osaa reunustavia oja. **Ennallistamistoimilla** olisi mahdollista parantaa erityisesti suon aapasuo-osien vesitaloutta. Tässä olisi suositeltunakin sopiva ennallistamiskohde alueella, jonka suoluonnon yleisilme on masentava. Kesän 2013 (11.7. Mauri Huhtala ja Merja Ylönen) maastokäynnillä Rahkanevan itäisestä puoliskosta löytyi harvinaisen rehevä luhtainen korpi, joka raportissa on määritetty luhtaiseksi ja mesotrofiseksi sarakorveksi. Korven valtapuuna oli koivu ja kenttäkerroksen ruohot, kurjenjalat, luhtavillat, vehkat ja järvikortteet olivat poikkeuksellisen kookkaita ja näyttäviä. Kuten raportissakin mainitaan suon itäreunalle oli kaivettu uusi oja, joka kuitenkin päättyi suolle. Vesi seisoj ojassa, joten sillä ei liene todellista kuivattavaa vaikutusta. Läntisellä keidasosalla taimettumista ei sanottavasti ollut tapahtunut, joten siltäkin osin reunaojitusten vaikutus on jäänyt vähäiseksi.

Linnustaselvitys PPLY 27.6.2011: Suolajeja yhteensä 12, parimäärä erityisen korkea kapustarinnalla (8), pikkukuovilla (5) ja keltavästäräkillä (19). Yhdistyksen maakunnallisesti arvokkaita soita koskevassa selvityksessä (MAALI-hanke) suokokonaisuus osoittautui 13. parhaaksi omassa kokoluokassaan 50 suon joukosta. Turvevaraus tulee poistaa jo pelkästään linnuston perusteella. Huomioon on otettava sekin, että osa kahlaajista on ollut jo muutolla kesäkuun lopussa.

Suon suojeluvaraus poistettiin turveyrittäjien kanssa tehdyn maastokatselmuksen seurauksena. Katselmuksesta tehdystä muistiosta käy ilmi, että suon itäosalla, jossa on muun muassa luhtainen ja rehevä korpi, ei käyty, vaan tyydyttiin kiertämään kahden ojan rajaamaa suon länsiosaa. Kokonaisuus ei siitä hahmottunut, jonka takia näkemys suon vesitaloudesta ja luontoarvoista poikkeaa huomattavasti luonnonsuojelupiirin edustajien, mutta myös suon kartoittajan näkemyksistä, joita kuitenkin pidettiin oikeina.

Rahkanevan-Teerinevan-Katajanevan turvesuovaraus tulee jättää vahvistamatta.

Puutiosuo E (Kontiomaansuo S), li (Kuivaniemi)

Ojittamatonta on 14,7 ha. Raportissa (14.7. 2011) todetaan: Suo on pääosin ojitettu, mutta: "Puutiosuon ojittamattomilla osilla esiintyy monipuolisesti erilaisia suotyyppisiä. Vaihtelevuutta puuttomiin nevalakeuksiin tuovat Kontio- ja Puutio-ojat ympäristöineen. Alueella esiintyy myös uhanalainen kämmekkälaji. Lintulajeista havaittiin yksi valtakunnallisesti uhanalainen laji. Puutiosuo on porojen laidunmaata. Metsästyksenkin suota käytetään, alueella oli mm. hirven nuolukivi ja hirvitorni. Reunärämeillä oli käyty mönkijällä tarkistamassa hillasatotilannetta. Hyvien hillamättäiden ja -korpjen lisäksi suolla oli runsaasti karpalon raakileita. Tieyhteyksien myötä alue tarjoaa myös retkeilymahdollisuuksia. Merkityksensä on silläkin, että Puutiosuo toimii puskurialueena turvetuotantoalueen ja soidensuojelualueen välillä."

Tälle alueelle Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on jo myöntänyt luvan Kuivaturve Oy:lle, poislukien ylläkuvatut luonnontilaiset alueet. Kaavakartassa tämä pohjoispuoli on merkitty luo-1 alueena, eikä siihen enää mahdu turvesuota, joten alueen tu-2 varaus tulee poistaa.

Kivijärvensuo, Pusutussuo, li

Suot sijaitsevat Tannilan-Yli-Olhavantien varressa ja vastakkaisilla puolilla. Kivijärvensuosta on suoaineistossa vain kartta suotyyppikartoituksesta. Sillä on kuitenkin sekä SL-1 että tu-2 -varaus, joka koskee suon pohjoisosaa.

Pusutussuosta on lyhyt luonnehdinta, jossa mainitaan, että se on luonnontilaluokan 2 suo, mutta yltää läntisellä ojittamattomalla avosuo-osalla luonnontilaluokkaan 3. Tu-2 -merkintä edustaa siten ankaraa ja turpeenkaivuuta puoltavaa valintakäytäntöä. Soilla on sijaintinsa takia myös maisema- ja virkistyskäyttöarvoja.

Koska kummaltakin suolta puuttuvat tarkemmat luontoselvitykset, niiden turvevaraus tulee poistaa maankäyttö- ja rakennuslain 9 ja 28 §:ien sekä alueidenkäyttötavoitteiden vastaisena.

Tora-aapa-Laukkulammit, li (Kuivaniemi)

Ojittamatonta alaa on 131,8 ha. Reunaojituksista huolimatta alueen suot ovat keskiosillaan säilyttäneet hyvin vesitaloutensa. Suo on komeaa keidas- ja aapasuon ja luhtaisen korven yhdistelmää. Suon yleisraportissa 11.7.2011 todetaan: "Alueella havaittiin yksi valtakunnallisesti ja viisi alueellisesti uhanalaista suotyyppiä. Kasvilajistoon sisältyy ainakin kaksi alueellisesti rauhoitettua putkilokasvilajia. Lisäksi tehtiin kaksi kansallisiin suojelukategorioihin lukeutuvaa lintulajihavaintoa. Retkeilijän kannalta ympäristö on miellyttävää erämaalampineen ja puustoisine jänteineen. Keskimmäisen lammen rannalla oli mm. vene. Laukkulampien sijainti soidensuojelualueen kupeessa puskuroi myös toisella reunalla sijaitsevan turvetuotantoalueen vaikutuksia." Suohanke ei ole selvittänyt alueen linnustoa, vaan käyttänyt ilmeisesti em. yleisraportin tietoja, jotka supistuvat muutamaan lajiin. Kaavaselostuksen kriteerien mukaan suon linnustoarvon ratkaisee kuitenkin lähinnä suolajien yhteismäärä, joten linnuston osalta suon luontoarvojen pisteytys on jäänyt vajaaksi.

Linnustohavaintoja 20.5.2012 (Mauri Huhtala): kurki 1, joutsen 3, liro 12, keltavästäräkki 8, niittykirvinen 4, tavi 1, telkkä 2, taivaanvuohi 1, harmaalokki 1, pajusirkku 2, käki 2, punarinta 1, sepelkyhky 1. Paria päivää myöhemmin lisäksi metsähanhipari, riekkopari, valkoviklo, tuulihaukka ja kaakkuri. Suolintulajeja mainituista on kaavaselostuksen kriteerien mukaan 15. Jo pelkästään linnuston perusteella kaavan turvevaraus tulisi poistaa, mutta suon luonnonarvopisteytyksestä linnut puuttuvat lähes kokonaan. Lisäksi 20.5.2012 havaittiin suon koillisosan suuressa rimmessä viitasammakon soidinta.

Alueella retkeillään kalastuksen ja hillastuksen merkeissä, joten myös sen virkistyskäyttöllinen merkitys on suuri laajan turvesuokeskittymän alueella.

Tora-aapa on soidensuojelualue ja nyttemmin osa Ison Hirviaavan-Lähteenaavan Natura-alueen, joten Laukkulampien alue sijaitsee mainitun soidensuojelu- ja Natura-alueen ja Klaavunsuon turpeenkaivualueen välissä. Laukkulammit on nimensä mukaisesti vesilain suojelemien pienvesien kirjavoima suo, joten siltäkään osin turpeenottohankkeella ei ole toteuttamiskelpoisuutta. Sitä heikentää sekin, että kuivatusvedet johdettaisiin Natura-alueen kautta Kuivajokeen, joka on kaavaehdotukseen merkitty riskivesistö. Kaavaselostuksessa mainitaan, että soita, joiden käytöllä voi olla vaikutuksia Natura-alueisiin, ei osoiteta turvetuotantoon. Ainakaan Laukkulampiensuon kohdalla tämä ei pidä paikkaansa. Lisäksi suoalue sijaitsee Oijärven eteläpuolisen laajan turvesuokeskittymän alueella, jossa kaikki suoluonto on uhanalaista. Käytetyn luonnontilaluokituksen kummallisuuksiin kuuluu, että alueen suoluonnon uhanalaisuutta verrataan metsäojitusten määrään, mutta turvesoiden määrä, olipa niitä miten paljon hyvänsä, jätetään ottamatta huomioon. Alueen maankäytön suunnittelussa tulee jatkossa keskittyä säilyneen suoluonnon turvaamiseen ja lisäämiseen turvesuon pohjia ja ojitusalueita ennallistamalla.

Maakuntakaavan tu-2 -varaus tulee poistaa. On selvää, että alueen liittäminen esimerkiksi soidensuojelun täydennysohjelman puitteissa viereiseen Iso Hirviaavan-Tora-aavan-Lähteenaavan Natura-alueeseen on sille alueidenkäyttötavoitetta toteuttavaa maankäyttöä.

Vasikkasuo eli "Karhunpesämaansuo", li (Kuivaniemi)

Vasikkasuolta ei ole vaihekaavan valmistelussa tehty minkäänlaisia luontoselvityksiä. Kaavakartan tu-2 -varaus on laajuudeltaan yli 200 ha ja käsittää kaiken käyttökelpoisen suon Klaavunsuon ja Vasikkasuon turpeennostoalueiden välillä. Yhdessä Laukkulampiensuon kanssa alueelle syntyisi hankkeiden toteutuessa laaja yhtenäinen 700-800 hehtaarin turpeenkaivualue.

Ensimmäinen GTK:n Kuivaniemen soista julkaisema väliraportti kuvaili Vasikkasuota sekä maisemallisesti että linnustollisesti niin arvokkaaksi, että se suositteli suota säilytettäväksi retkeily- ja opetuskäyttöön. Poistaakseen suojelu-uhan Vapo kuivatti ensimmäisen turvesuonsa Kuivaniemellä juuri Vasikkasuon eteläosaan.

Vapon paikallinen kumppani Kuiva Turve Oy on jo kertaalleen hakenut turpeenottolupaa osalle Vasikkasuon tu-2 -aluetta Karhunpesämaansuon nimellä. Pohjois-Suomen AVI on hylännyt turpeenottohankkeen vuonna 2010 lähinnä vesiensuojelusyistä. Siitä ei valitettu, joten päätös jäi myös voimaan.

Tähän hankkeeseen liittyvässä Pöyryn kasvillisuusselvityksessä vuodelta 2004 todetaan alueen suoluonto karuhkaksi, mutta suhteellisen vähän muuttuneeksi. Maisemiltaan "Vasikkasuon itäpuolisko on laaja ja luonnontilainen avosuo, jolla on pitkälle komeaa ja häiriintymätöntä aapasuomaisemaa. Länsipuoliskon ojitetuilla pohjoisosilla kasvaa vähäisesti mäntyä. - - - Vasikkasuon avosuon reunamilla kasvoi melko runsaasti karpaloa. Hillaa kasvoi selvästi vähäisemmin reunarämeillä ja nevaräme yhdistelmien mätäspinnoilla."

Saman yhtiön 29.6.2004 suorittama linnustokartoitus on epäonnistunut ilmeisesti puhjenneen ukonilman ja vesisateen johdosta. Se on suoritettu myös aivan liian myöhäisenä ajankohtana ja silloin suolta on löydetty vain 7 suolintulajia. Hankkeen luontoselvitysten yhteenvedossa Vasikkasuon kohdalla on ilmeisesti käytetty juuri näitä tietoja ja saatu alueen luontoarvoista ja niiden pisteytyksestä vääristynyt ja aliarvostava kuva.

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin toimesta on selvitelty edellä mainitun Vasikkasuon itäisen altaan linnustoa 16.5.2013, klo 3.30-9.00 (Mauri Huhtala): Aamulla voimakasta teeren soidinta kuului useasta suunnasta, samoin kurkien ja joutsenten ääntelyä. Suolla havaittua: kurki 1 pari, riekko 2 paria, isokuovi 2 paria, metsähanhi 1 pari, valkoviklo 1 pari, toinen pari lensi suon yli, töyhtöhyppä 1 pari, kapustarinta 1 pari + yksinäinen, taivaanvuohi 1 pari, liro 3 paria, keltavästäräkki 2 paria, niittykirvinen 2 paria, joutsen 1 pari kävi ruokailemassa suon pohjoispäässä, muuttohaukka 1 pari kävi pariin kertaan suolla metsästelemässä, piekana 1 lensi matalalla suon pohjoispäässä, suokukko 8 lintua lensi suon yli, teeri useita aamulla soitimella, varis 3, käpytikka 4 suon reunarämeillä. Suolajeja oli kaikkiaan 16. Nämä tiedot on

välitetty kaavoittajalle luonnonsuojelupiirin valituksessa, mutta niitä ei ole otettu huomioon.

Luonnonsuojelupiirin näkemyksen mukaan, päin vastoin kuin Pöryn selvitys väittää, selvitysalue on tärkeä osa Vasikkasuon säilyneiden osien suolinnustolle merkittäviä pesimä- ja ruokailualueita. Selvitysalueen lisäksi sellaisia löytyy Vasikkasuon länsiosan laajoilta märiltä rimpialueilta. Laukkulampiensuon tapaan suoalue sijaitsee Oijärven eteläpuolisen laajan turvesuokeskittymän alueella, jossa kaikki suoluonto on uhanalaista. Sen maankäytön suunnittelussa tulee jatkossa keskittyä säilyneen suoluonnon turvaamiseen ja lisäämiseen suojelutoimenpitein sekä turvesuon pohjia ja ojitusalueita ennallistamalla.

Maakuntakaavan tu-2 -varaus tulee poistaa. Suolle oikeampi maankäytönmuoto on suojelu.

Varauksen poistoa tukee myös se, että suon kuivatusvedet tulisivat laskettaviksi joko Kuivajokeen (riskivesistö) tai Olhavanjokeen, jonka ekologinen tila on vain tyydyttävä.

Koivistonojanlatvasuo, Ii (Kuivaniemi)

Pinta-alatietoja suosta ei löydy ja suolta puuttuu myös kasvillisuusselvitys. Linnustoselvityksessä havaittuja lajeja ovat muun muassa joutsen (hylätty pesä), riekko, isolepinkäinen ja sinisuohaukka. Suolajeja on yhteensä 15. Suo on luonnonsuojelulain 47 §:n mukaisen erityistä suojelua vaativan lajin pesimäreviirin ydintä. Yksi vaihtopesistä sijaitsee Koivistonojanlatvasuon lähimastossa. Suo ei missään tapauksessa sovellu turpeenottoon hankkeen toteutuessa suojellulle lajille aiheutuvan pesintäaikaisen häiriön vuoksi. Turvevaraus on jätettävä vahvistamatta.

Vaaraajanlatvasuo, Oulu (Yli-Ii)

Ojittamaton ala on 132 ha. Sama varovaisuusperiaate koskee myös Koivistonojanlatvasuon eteläpuolella sijaitsevaa Vaaraajanlatvasuota, jonka suolajien määrä on 10. Raportissa on myös maininta hyvästä hillasuosta. Turvevaraus on jätettävä vahvistamatta.

Järvisuo NW, Oulu (Yli-Ii)

Ojittamatonta on 142 ha. Suolla on havaittu poikkeuksellisen korkea suolintulajien määrä, 29; runsaimpina riekko (5), kapustarinta (7), taivaanvuohi (8), kuovi (7) ja niittykirvinen (30) paria. Suolle on kaavakartassa SL-1 varauksen lisäksi myös tu-2 -merkintä, joka tulee poistaa. Suojelun ja turpeennoston osoittaminen samalle suolle on huonoa suunnittelua ja vastoin mm. valtioneuvoston periaatepäätöstä vesiensuojelun tavoiteohjelmasta vuoteen 2015. Lisäksi tarkkojen rajausten puuttumisen takia samalle suolle ei voi merkittä sekä suojelu- että turvesuovarausta.

Rimpineva, Kärsämäki

Ojittamatonta on 52,4 ha. Suo on aivan viimeisiä avosoita laajalti kauttaaltaan ojitetulla seudulla. Lupaviranomainen on jo kertaalleen hylännyt Vapon lupahakemuksen vesiensuojelullisista syistä. Kielteinen päätös on pysynyt sekä Vaasan että korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jonka päätös on vuodelta 2012 eli se on varsin tuore. Suon kuivatusvesien laskuvesistö, Lamujoki on kaavaehdotuksessa luokiteltu riskivesistöksi, jonka alueella turvesoiden kuormitusta tulee rajoittaa. Tehokkain keino tässä on jättää luonnontilaiset suot kuivattamatta, joten Rimpinevan kaavavaraus turvesuoksi tulee jättää vahvistamatta.

Kärppäsuu, Pudasjärvi

Inventointitietoja ei löydy. Karttapaikan mukaan luonnontilaluokka voi olla 3, sillä suon pohjois- ja lounaisreunalla on ojittamaton kivennäismaayhteys. Ojittamaton pinta-ala on lähes 100 hehtaaria. Riittämättömien tietojen takia varaus on jätettävä vahvistamatta.

Ukonsuo, Pudasjärvi

Ojittamatonta on 143 hehtaaria. Selvitysaineisto on puutteellinen. Kaava-aineistosta löytyy vain suotyyppikartta. Linnustokartoituksen tiedot ovat riittämättömiä, muun muassa suolintulajien kokonaismäärä, jota kaavaselvityksen mukaan on pidetty tärkeimpänä kriteerinä, puuttuu. Siitä huolimatta

suojelupisteiden kokonaismäärä on lähes 35 pistettä.

Suon sijoitus luonnontilaluokkaan 2 on virhe. Ukonsuon keskiosaa saa pääosan vesistään luoteispuolen metsäsaarekkeiden ojittamattomilta reunoilta, minkä takia sen luonnontila on säilynyt erittäin hyvin.

Ukonsuon ojittamaton alue edustaakin hyvin selvästi luokan 3 soita.

Suon itäpuolella on vesilain luontotyypit Törrönlampi ja Törrönoja.

Luonnonsuojelupiirin edustajien maastohavaintojen mukaan suon pohjoisosa on kivennäissaarekkeiden pirstomaa ja keskiosaltaan suo on hyvin märkä ja säilyttänyt hyvin vesitaloutensa. Lisäksi suo sijaitsee Kivarinjoen valuma-alueella, jolle vesiensuojelusyistä on vaikea saada lupaa ja entistä vaikeampaa se on luonnontilaiselle suolle, jonka kuivatuksesta johtuva vesistökuormitus on vielä suurempaa. Turvesuovaraus on jätettävä vahvistamatta.

Epäilyksensuo N, Pudasjärvi

Suolla on tavattu paljon suolajeja, 21. Niiden joukossa on mm. jänkäsirriäinen, suokukko ja luonnonsuojelulain 47 §:n erityisesti suojeltava laji, joka kuitenkin ei ilmeisesti pesi suolla. Suolla on sekä SL-1 ja tu-2 -merkintä. Tu-2 varaus on jätettävä vahvistamatta. Vesitaloudesta ei ole riittäviä tietoja eikä arvioita turvesuon ja suojelusuon rinnakkaisesta sopivuudesta. Myös rajauksen puuttuminen estää kaavan tu-2 -varauksen vahvistamisen.

Kotisuo, Oulu

Ojittamatonta on 60,5 ha. Suosta ei ole kasvillisuustietoja. Suo on suunnitellun SL-1 alueen rajauksella ja aluetta ympäröivän monikäyttöaluemerkinnän sisällä. Se on keskiosaltaan ojittamaton Kontiosuon jatke ja luonnonsuojelulain 47 §:n erityistä suojelua vaativan lajin reviiriä. Turpeenkaivuun sijoittuminen lajin reviirille tarkoittaisi reviirin tyhjentymistä, mikä olisi luonnonsuojelulain vastaista. Kaavamääräys ja suunnittelumääräys eivät suojaa Kotisuota turpeenkaivuulta. Määräysten ohjaavuus on ylipäänsä aivan auki oleva kysymys. Lisäksi suo on liian lähellä Pientä Kivijärveä, josta seuraa todennäköiset pölyhaitat järven runsaalle kesäasutukselle ja virkistyskäytölle.

Tu-2 -varaus on jätettävä vahvistamatta.

Kivisuo E, Muhos

Suo on suunnitellun SL-1 -alueen rajauksella ja aluetta ympäröivän monikäyttöaluemerkinnän sisällä (ks. esitys kokonaisuudesta Iso-Matinsuon-Lääväsuon-Kivisuon suuralueen maankäytön ohjaus, Oulu, Muhos). Tu-2 -varaus tulee jättää vahvistamatta.

Leipisuo-Kapustasuo, Utajärvi

Ojittamatonta pinta-alaa on 260,8 ha. Suojelupisteet ovat lähes 35 pistettä, vaikka suolintujen osuus näyttää puuttuvan luontoselvitysten yhteenvedossa. Luonnontilaluokaksi on määriteltä 2, jota luonnonsuojelupiiri pitää virheellisenä.

Suo sijaitsee aivan Kiiminkijoen vieressä. Sitä koskeekin vaatimus Natura-suojelun piiriin kuuluvan Leipiojan huomioon ottamisesta mahdollisen turpeenottohankkeen ohessa.

Kuten inventointiraportissakin kerrotaan suolla on laajasti säilyneitä osia. Luonnonsuojelupiirin edustajien 30.8.2013 tekemien havaintojen mukaan reunaojitusten vaikutus Leipisuon eteläosissa oli vähäistä.

Kapustasuo puolestaan on kivennäismaasaarekkeiden pirstoma suo, joka on isolta osin luonnontilainen.

Suon kivisyys heikentää vielä lisää turpeenkaivuun järkevyyttä. Leipisuon ja Kapustasuon välissä oleva metsäojitus ei ole muuttanut ojituksen ulkopuolisia osia Leipisuosta ja Kapustasuosta.

Turvesuovaruksen vahvistamatta jättämistä tukee myös se, että suo on isoksi osaksi valtion maata.

Metsähallitus on sitoutunut noudattamaan kansallisen suostrategian linjauksia ja valtioneuvoston

periaatepäätöstä. Leipisuo-Kapustasuo on katsottava luonnontilaluokan 3 suoksi, joten turvevaraus tulee jättää vahvistamatta.

Pilkkasuo N, Utajärvi

Ojittamatonta 132,5 ha. Tärkeä lintusuo, suolajien lukumäärä 28 on riittävä peruste turvevarauksen

poistolle.

Pilkkasuo S, Utajärvi

Ojittamatonta 190 ha. Suon luonnontilaluokka 3, uhanalaista kasvilajistoa, suolintulajeja 28 ja suojelupisteet 50. Suon tu-2 varaus täytyy olla erehdys tai sitten tarkoitetaan jotain muuta osaa Pilkkasuolla. Niin tai näin, Pilkkasuo on kokonaisuutena sekä kasvillisuutensa että linnustonsa puolesta niin merkittävä, että sille ei pidä ohjata turpeenottoa millekään alueelle ja maakuntakaavan turvevaraus tulee poistaa.

Varpusuo-Saukkosuo, Utajärvi

Saukkosuolta ei löydy minkäänlaisia inventointitietoja. Karttapaikan mukaan ojittamatonta suota on toistasataa ha.

Iso-Matinsuon-Lääväsuon-Kivisuon suuralueen maankäytön ohjaus, Oulu, Muhos

Kaavaluonnoksessa Ison Matinsuon-Lääväsuon-Kivisuon suuralue Oulujoen pohjoispuolella Oulun ja Muhoksen kunnissa oli varattu SL-1 -merkinnällä. Sen ohella alueen reunoilla oli joitain turvesuovaroja. Luonnonsuojelupiiri kannatti lämpimästi suojeluvaroja, mutta vaati reuna-alueiden turvesuovaroja poistettaviksi: Kotisuo, Oulu, Utajärvi, Tuppelansuo, Muhos, Kivisuo, Muhos. Kaavaselostuksen mukaan Matinsuo-Lääväsuon-Kivisuon alueen kaavavaraus tarkentuu kaavaehdotukseen, kuten on tapahtunutkin (Iso Matinsuo - Lääväsuon - Kivisuo -suoalueen luonnonarvot ja käyttömahdollisuudet. Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma -hankkeen raportteja).

Valitettavasti alueen maankäytön ohjauksessa on menty huonompaan suuntaan. Kaavaselostuksessa viitataan MRL:n 28 §:ään. Maankäytön ohjauksessa on päädytty tukemaan turvetuotantopainotteista vaihtoehtoa suurelta osin päinvastaisesta palautteesta huolimatta. Se osoittaa piittaamattomuutta myös alueen maankäytön historiasta, sillä on erittäin poikkeuksellista, että kyseisellä alueella on säilynyt näihin päiviin asti laaja ojittamattomien soiden alue. Vaikka olemassa olevan Räkäsuon Natura-suojelualueen länsipuolelle esitetään SL-1 -varaus varsin mittavalle alueelle, Kivisuon ja Lääväsuon jättäminen valkoiseksi alueeksi on kuten kaavoittaja itsekin toteaa, passiivinen maankäytön ratkaisu. Se on virhe kohteessa, joka on valtakunnallisesti arvokas suoluontokokonaisuus.

Koko alue on toki rajattu luonnon monikäyttörajoilla. Kaavamääräyksen mukaan merkinnällä osoitetaan virkistyskäytön kannalta kehitettäviä, arvokkaita luontokohteita sisältäviä aluekokonaisuuksia. Suunnittelumääräykset eivät kuitenkaan erityisesti tue luontoarvojen säilymistä eivätkä uudenlaista maankäyttöpolitiikkaa. Määräyksissä huomautetaan löysästi vain tarpeesta kiinnittää huomiota virkistyskäyttömahdollisuuksien edistämiseen ja maisema- ja ympäristöarvojen sekä arkojen eläinlajien elinmahdollisuuksien säilymiseen. Kaavoittaja on siten vesittänyt luonnoksessa kaavaillun maankäytön. Sitä ei voi hyväksyä. Kivisuota koskeva ympäristövaikutusten arviointi osoitti aivan yksiselitteisesti suon sopimattomuuden turpeenottoon. Lääväsuon-Kivisuon turvevaraus jäi jo nykyisestä maakuntakaavasta ympäristöministeriön vahvistusta vaille, koska selvitykset mahdollisista vaikutuksista Räkäsuon Natura-alueelle olivat olemattomat. Sellaisia selvityksiä ei ole edelleenkään.

Paras ratkaisu olisi SL-1 -varaus myös Lääväsuon-Kivisuon alueelle luonnoksessa esitetyllä tavalla. Se edellyttää kaavan palauttamista uudelleen valmisteluun.

Muita ongelmatapauksia

Leväsuu 2 (itäinen) ja Leväsuu 1 (läntinen), Ii (Kuivaniemi)

Suoalueella (Leväsuu 2) on luo-1 ja (Leväsuu 1) tu-1 -merkinnät rinnakkain. Lisäksi Leväsuu 1 sijaitsee aivan Oijärveen välittömästi laskevan Kivijoen varressa, joten odotettavissa olevat vesistövaikutukset olisivat suuria. Vuosituhannen vaihteessa Oijärvi oli pahassa pilaantumiskiarteessä Kivijokivarren

turvesuokeskittymän kuormituksesta. Sen johdosta Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on määrännyt Vapo- ja Kuivaturve Oy:lle kymmenen vuoden poistokalastusveloitteen järven tilan kohentamiseksi. Työ on vasta alussa, eikä järven tila kestä lisäkuormitusta. Kaavaluonnoksen tu-1 -merkintä on poistettava vesienhoidon tavoiteohjelman sekä vesiensuojelun tavoiteohjelman vastaisena.

Honkasuo-Taskunsuo, Oulu

Honkasuolta ei inventointitietoja.

Hoikkaneva, Pyhäjärvi

Vain hyvin suppea yleiskuvaus.

Salmijärvenneva, Sievi

Suo rajoittuu vesiensuojelun tavoiteohjelman vastaisesti Salmijärveen. Ei linnustotietoja.

Valkiaisneva, Siikalatva

Sijainti Valkiaisjärven vieressä. Turvevaraus vesiensuojelun tavoiteohjelman vastainen.

Isonneva N eli Onkilammenneva, Reisjärvi

Kohde on lisätty kaavaehdotukseen tu-1 varauksena. Suosta puuttuvat kaikki inventointitiedot ja karttarajaus. Lisämäärä N ei tee turvesuovarauksesta toteuttamiskelpoisempaa, sillä vain noin 30 hehtaaria suon pohjoisosasta on ojitettu, mutta tuotantokelpoiseksi alaksi on merkitty 100 hehtaaria ja suon kokonaisalaksi 219 hehtaaria. Onkilammenneva tai kartoissa myös Isonnevan nimellä oleva suo on pääosin luonnontilainen ja ojittamaton monin paikoin myös suon reunan kivennäismaiden rajoilta. Lisäksi suolla on kaksi luonnontilaista lampea, joista ainakin toinen on vesilain luontotyyppi. Ottaen huomioon seudun ojitustilanteen ja Onkilammen luontoarvot (myös metsäpeuran elinaluetta), suon oikea merkintä olisi vähintään luo. Tu-1 -varaus on jätettävä vahvistamatta.

Onkineva, Kärämäki

Suo on jätetty valkoiseksi, koska sen kaavavarauksesta ei ole päästy sopimukseen turveyrittäjän kanssa. Turvevarauksella suolle ei ole voitu asettaa, koska suo kuuluu luonnontilaluokkaan 3. Se sijaitsee myös alueella, jonka ojitusprosentti on korkea. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen Maali-hankkeen selvityksissä suo osoittautui linnustollisesti 5. parhaaksi keskikokoisista soista (100-1000 ha). Turveyrittäjän ei pitäisi voida estää kaavallista ohjausta maankäyttö- ja rakennuslain alueidenkäyttötavoitteen mukaisesti. Turpeenkaivuu suolla ja vastaavilla muilla valkoiseksi jääneillä laajoilla luonnontilaisilla soilla ei ole toteuttamiskelpoista maankäyttö- ja rakennuslain, mutta ei myöskään ympäristönsuojelulain nojalla. Selkeämmin maankäyttöä ohjaavan ratkaisun löytämiseksi kaava tulisi palauttaa tältä(kin) osin uuteen valmisteluun.

SL-1 -merkinnän suojelumääräys

SL-1 -varauksen suojelumääräystä on olennaisella tavalla muutettu kaavaehdotuksen nähtävillä olon jälkeen. Maakuntaliitto toteaa palautteen yhteenvedossa, että SL-1 ja luo-1 -alueiden vaikutuksesta niiden läheisyyteen sijoittuviin vedenottohankkeisiin on esitetty huolta ja pyydetty vähentämään tärkeiden pohjavesialueiden läheisiä varauksia. Kaavoittaja on vastannut huoleen, että yleisesti pohjaveden otto ja soidensuojelu sopivat yhteen, sillä niillä on samankaltainen intressi suota muuttaviin toimenpiteisiin. Varmuuden vuoksi SL-1 -alueiden suojelumääräykseen lisätään, ettei määräys koske alueellisesti tärkeitä pohjaveden oton hankkeita. Informatiivisten luo-1 -alueiden muutoinkin lievenevään suunnittelumääräykseen ei tällaista lisäystä tarvita.

Muutos on jätettävä vahvistamatta luonnonsuojelulain vastaisena.

Määräaikaaisuudesta

Kaavan mukaan suojelumääräys on voimassa kunnes suojelualue perustetaan, kuitenkin enintään 5 vuotta. Siltä osin kaava on jätettävä vahvistamatta tai palautettava uudelleen valmisteluun. Suojeluvarausten määrääjän tulee olla sama kuin kaavan voimassaoloajan tai vähintään vasta päivityksen yhteydessä on arvioitava merkintöjen muutostarpeita. Sama koskee turvesuovaruuksia. Niidenkään ei vastaavasti tule olla pysyviä. Oikeastaan perustellumpaa olisi asettaa määräaika nimenomaan turvevarauksille. Ne ovat sekä maanomistajaa sitovia että muuta maankäyttöä estäviä kaavamerkintöjä.

Vastine:

MRL:n 5 §:n ja 28 §:n vaatimukset

Alueidenkäytön suunnittelulle on asetettu monipuolinen tavoitteisto MRL:n 5 §:ssä. Tavoitteet koskevat elinympäristön laatua, yhdyskuntien kehittämistä, luonnon monimuotoisuutta, luonnonvaroja ja elinkeinoelämän edellytyksiä. Tavoitteisiin on pyrittävä vuorovaikutteisen suunnittelun kautta. MRL:n 28 §:ssä on eritelty maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Soiden käytön taustaselvitykset muodostuivat Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suojelusuunnitelma –hankkeessa. Koko hanketyö pohjautui MRL:n edellyttämään vuorovaikutteiseen suunnitteluun. Hanketyön laajuus ja näkökulmat vastaavat MRL:n 5 §:n ja 28 §:n vaateita. Tämän lisäksi kaavavalmistelussa neuvoteltiin soiden käytön ratkaisuisista mm. turvetuottajien, luontojärjestöjen ja maanomistajien kanssa.

Turvetuotannon mitoitus kaavavalmistelussa

Turvetuotannon mitoitus perustui kahteen päätekijään, joita punnittiin huolella jo suunnittelun alkuvaiheessa. Turpeen todellinen tarve arvioitiin maakunnallisen energiasuunnitelman päivityksessä. Arviossa päädyttiin siihen, että energiaturpeen tarve alenee hitaasti, mutta pitkällä tähtäimellä varsin paljon. Vuoden 2010 käyttöluvuksi 6 TWh ja vuoden 2040 arvio 2,5 TWh kertovat tämän kehitysarvion. Tämä vastaa pitkälle kansallisen ilmasto- ja energiasuunnitelman tavoitteita. Nykyisen tuotantoalan ja tarvearvion perusteella arvioitiin uuden tuotantoalan tarpeeksi kaavajaksolla 10 000 ha.

Samalla nähtiin se, että turvetuotanto voidaan saada kohdentumaan maakuntakaavan osoittamille alueille ainoastaan siten, että varausten määrä suhteessa tarpeeseen on niin korkea, että se ehkäisee hintatason nousun ja ottaa huomioon luvituksen epävarmuudet. Kertoimeksi tarpeeseen nähden asetettiin 2,5. Valmistelussa pyrittiin näin ollen 25 000 ha:n uuteen tuotantoon soveltuvaan alaan. Aivan tähän ei päästy, johtuen mm. siitä, että valittajan kaavaehdotuksesta esittämiä muistutuksia otettiin huomioon. Mitoituskertoimeksi muodostui 2,2. Tätä on pidettävä välttämättömänä kaavan hyvän toteutumisen kannalta.

Turvetuotannon kohdentuminen

Turvetuotannon varaukset kohdennettiin VAT:n mukaisesti ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille ja käytöstä poistetuille suopelloille.

Käytännössä soiden muutostilanteet vaihtelevat liukuvasti, ja Pohjois-Pohjanmaan yleensä varsin suurilla soilla on suokohtaisestikin erilaisia muutostilanteita. Tässä suhteessa erinomainen apu VAT:n soveltamisessa oli valtioneuvoston periaatepäätökseen sisältyvä soiden luonnontilaisuusluokittelu.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen liitteessä todetaan, että VAT:n tarkoittamia luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ovat luonnontilaisuusluokkiin 0-2 kuuluvat suot. Luonnontilaisuusluokittelu on tarkoitettu sovellettavaksi suokokonaisuuteen, ei suon osiin. Myös VAT:n käyttämä käsite on suo, ei suon osa.

Kohdentamisen toisena tärkeänä elementtinä on käytetty suon luonnonarvoja. MRL 28 § velvoittaa ottamaan huomioon luonnonarvot, ja VAT velvoittaa ottamaan huomioon suojelutarpeet. VN:n periaatepäätöksessä lähdetään siitä, että erityisillä luonnonarvoilla täydennetään soiden yleistä luonnonarvoa, johon sisältyy em. luonnontilaisuusluokan ohella seudun ojitustilanne.

Soiden erityiset luonnonarvot selvitettiin maastoinventoinneilla. Inventoinnit koskivat kaikkia soita, joiden luonnontilaisuusluokka oli vähintään 2 ja suurta osaa täysin muuttuneista soista. Osa pitkälle muuttuneista luokkien 0-1 soista tarkasteltiin ainoastaan paikkatietoanalyysillä.

Soiden luonnonarvot, sekä yleinen luonnonarvo että erityiset luonnonarvot, vertailtiin pisteytyksellä.

Luonnonsuojelupiiri vaatii kaikkien tu-2 –soiden vahvistamatta jättämistä MRL:n vastaisina. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää vaatimusta perusteettomana. Kaikki tu-2 -varauksiin sisältyvät suot ovat pääosin ojitettuja ja niiden ojitamattomissakin kohdissa on tapahtunut enemmän tai vähemmän vesitalouden heikkenemistä. Siten ne ovat VAT:n tarkoittamia ojitettuja tai merkittävästi muuttuneita soita. Kaikkien tu-2 -varauksiin sisältyvien luonnontilaisuusluokan 2 soiden luonnonarvo on vertailun mukaan alle luonnontilaisuusluokan 2 keskiarvon. Kaavan tu-2 suot edustavat siis luonnontilaisuusluokan 2 heikoimpia soita.

Kaavaratkaisuun sisältyy samalla se, että luokan 2 korkean luonnonarvon suot on osoitettu SL-1 –varauksilla tai luo-1 –merkinnöillä.

Luonnonsuojelupiiri on tuonut esille, että tu-2 –soita olisi tullut korvata lisäämällä tu-1 –soiden varauksia. Tämä olisi ollut teknisesti mahdollista, mutta se olisi johtanut sekä ympäristövaikutusten että taloudellisuuden kannalta nyt tehtyä heikompaan ratkaisuun. Kaavavalmistelussa käytiin kahteen kertaan läpi kaikki luonnontilaisuusluokan 0-1 suot, joilla oli tutkittuja turvevaroja. Kaavaan on poimittu käytännössä kaikki turvevaroiltaan hyvät ja maankäytöllisesti mahdolliset luokkien 0-1 tutkitut suot lukuun ottamatta joitakin kaukana käyttöpisteistä sijaitsevia. Usein soiden tuotantosoveltuvuutta rajoittavat muut ympäristötekijät, kuten asutusläheisyys, pohjavesialueet ja pintavedet. Kaavaan nyt sisältyvien tu-2 –soiden tuotantokelpoinen ala on keskimäärin 91 ha. Mikäli näitä olisi korvattu tehtyä enemmän luokkien 0-1 soilla, olisivat korvaavat kohteet olleet alle 50 ha:n suuruisia, jolloin niitä olisi tarvittu enemmän; määrätarvetta olisi osaltaan kasvattanut se, ettei niihin olisi kohdistunut tuotannollisia varauksia. Lisäksi ne olisivat sijainneet keskimäärin lähempänä asutusta ja kauempana nykyisestä tuotantoinfrasta. Vesiensuojelun järjestäminen näillä kohteilla on keskimäärin hankalampaa kuin valituksen kohteena olleilla tu-2 soilla. – Valittajan esittämä tu-2 soiden jättäminen täysin kaavan ulkopuolelle ja korvaaminen pienillä tu-1 –soilla olisi selvästi kasvattanut kaavan mukaisen turvetuotannon haitallisten ympäristövaikutusten riskiä. Samalla saavutettavat suoluonnon monimuotoisuuteen liittyvät hyödyt ottaen huomioon suunnittelumääräyksen olisivat jääneet pieniksi.

Kaavaan sisältyy muutamia suuria suokokonaisuuksia, joissa on tehty ositusratkaisu siten, että luonnonarvoja omaava osa suosta on osoitettu SL-1- tai luo-1 –merkinnällä ja muuttunut

osa tu-2 merkinnällä. Kun tällaista ratkaisua on käytetty, on samalla arvioitu se, ettei turvetuotantoon soveltuvan alueen käyttö turvetuotantoon heikentäisi merkittävästi muun osan luonnonarvoja. Turvetuotantoon soveltuva osa on näissä tapauksissa osoitettu suokokonaisuuden luokan mukaisesti tu-2 –merkinnällä, vaikka sen muuttuneisuus edustaisikin luokkia 0-1.

Ositusratkaisua on käytetty vain poikkeustapauksissa. Pääperiaatteena on pidetty suokokonaisuuksien yhtenäisyyttä. Ositusratkaisu, milloin se on teknisesti mahdollinen, on kuitenkin MRL:n ja VAT:n mukainen. Se on tuotanto- ja suojelutarpeiden yhteensovittamista suotasolla.

Luontoselvitysten riittävyys

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri on perustellut tu-2 –merkinnällä osoitettuja soita koskevaa poistovaatimusta luontoselvitysten riittämättömyydellä.

Kaavan soiden käyttö perustuu monipuolisiin selvityksiin. Taustaselvitykset jakautuvat kahteen tasoon: maakunnan laajuisiin soiden käytön eri teemojen selvityksiin sekä suokohtaisiin luontoselvityksiin. Kokonaisuuden perusteella on muodostettu maakunnallinen soiden käytön kehittämisohjelma: Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma. Kaava sisältää tästä sen osan, jossa on tarvittu maakunnallista alueidenkäytöllistä suunnittelua.

Turvetuotantoon soveltuvista alueista perustuvat maastossa tehtyihin luontoselvityksiin kaikki tu-2 –merkinnöillä osoitetut ja suuri osa tu-1 –merkinnöillä osoitetuista. Valittajan esittämiä suokohtaisia puutteita tarkasteltaessa (jäljempänä) oli havaittavissa, että huomattava osa huomautuskohdista näyttää johtuneen siitä, ettei valittajalla ole ollut tietoa valmistelun kaikista selvityksistä. Tämä puolestaan johtuu siitä, että selvitysaineisto täydentyi valmistelun kuluessa ja vielä enemmän siitä, että yleisöaineiston päivittäminen tapahtui viiveellä. Eräitä soita koskevat valitukset ilmeisesti johtuvat suonimistään liittyvistä väärinkäsityksistä, joita on ollut aiheuttamassa kaavavalmistelun puutteellinen nimeämssystematiikka yhdistyneenä kohteiden suureen määrään. Maakuntakaavan mittakaavassa osoitetut kohdemerkinnät ovat aiheuttaneet epävarmuutta ja osin aiheetonta huolta siitä, mitä aluetta merkinnällä tarkkaan ottaen tarkoitetaan.

Arvioon siitä, että eri soita koskevien luontoselvitysten laadussa on eroja, voidaan yhtyä. Tällaisten suurehkojen alueiden luontoselvitykset ovat aina sidoksissa mm. inventoijan taitoihin ja inventointihetken tilanteeseen. Taustaselvityksiä laadittaessa kuitenkin tehtiin laadunvarmistusta päällekkäisiä tuloksia vertaamalla. Lisäksi kahdella suolla tehtiin asiantuntijakatselmus laadunvarmistamisen takia. Johtopäätöksenä oli, että yleisesti ottaen eri inventoinnit tuottavat samankaltaisen tuloksen.

Suurimmat ongelmat liittyvät linnustoinventointeihin. Linnusto vaihtelee eri vuosina, ja inventointihetki ja sen säätö vaikuttavat tulokseen. Toisaalta tästä aiheutuvien virheiden merkitystä vähentää se, että suon muut ominaisuudet kytkeytyvät linnustorunsauteen ja niiden luotettavuus on suurempi.

Se, ettei suurilla soilla kaikkia kohtia ole käyty läpi, ei ole ongelma. Kokenut inventoija pystyy kohdentamaan työnsä potentiaalsiin arvokohteisiin. Monimuotoisuuden kannalta olennaiset muuttujat kuten esimerkiksi suotyyppien määrä pystytään tavoittamaan kohdennetulla inventoinnilla.

Myös turvetuotantoyhtiöiden teettämiä luontoselvityksiä on käytetty hyväksi. Eräät niistä ovat hyvin yksityiskohtaisia. Yhtiöiden teettämät vanhat luontoselvitykset ovat osin yleispiirteisiä, ja niitä on hyödynnetty kriittisesti.

Pisteytysmenettelyn käyttö

Valittaja on tuonut esille pisteytysmenettelyn ongelmia. Arvio siitä, että suuri turvesoiden määrä seudulla olisi alentanut ojittamattomien soiden arvoa, on väärä tulkinta. Turvesuot on laskettu ojitetuun osuuteen. Se, millä painoarvolla seudun tilanne sisältyi pisteytykseen, on valintakysymys. Pisteytyskriteerejä esiteltiin valmisteluvaiheessa useissa tilaisuuksissa, eikä ojitustilanteen suurempaa painotustarvetta tuotu esille. Pisteytyksen merkitystä voidaan kuvata seuraavasti: Pitkälle ojitetuilla seuduilla ojitustilanteen pistearvo oli 4,5. Turvetuotantoon osoitetun suon korkein pistemäärä oli noin 25 pistettä, johon nähden ojitustilanteella oli lähes 20 %:n merkitys. Lisäksi on otettava huomioon, että pidemmälle ojitetusta maakunnan eteläosasta haettiin selvityksissä luonnonarvosoita huomattavasti väljemmillä kriteereillä.

Soiden monikäyttöarvoja ei viety kokonaispisteytykseen, koska se rajattiin puhtaasti luonnonarvoihin. Monikäyttöarvoja selvitettiin erikseen ja ne otettiin erikseen huomioon kaavaratkaisuissa. Tietoja monikäyttöarvoista havainnoitiin luontoinventointien yhteydessä. Lisäksi monikäytöstä saatiin tarkkojakin tietoja osallisilta kaavaluonnoksen ja –ehdotuksen ollessa nähtävillä.

Päästöjen minimointi

Varausten kohdentuminen ojitetuille ja muuttuneille soille on ilmastovaikutusten kannalta yleensä edullisempaa kuin ojittamattomien soiden käyttö turvetuotantoon. Ilmastovaikutuksia on otettu myös huomioon jälkikäyttöä koskevissa suunnittelumääräyksissä, joissa mm. maatalouskäyttöä on suosittu. Tämä vähentää ilmastovaikutusiltaan epäedullisen soiden pellonraivauksen tarvetta.

Toisin kuin valittaja esittää, turvetuotantoon pyrittiin erityisesti etsimään ravinne-epätasapainoisia ojitetuja soita. Metsäkeskus teki selvittelyn tätä varten. Tu-1 ja tu-2 –alueiden joukossa on tällaisia soita, käytännössä yleensä suon osia, sillä ravinneongelmat vaihtelevat suon sisällä. Laajin ja turvevaroiltaan suurin ravinne-epätasapainoinen suokeskittymä jouduttiin kuitenkin jättämään turvevarausten ulkopuolelle johtuen pohjavesiriskeistä. – Ravinne-epätasapainoisten soiden valinnassa siis hyödynnettiin ne mahdollisuudet, joita oli olemassa.

Tu-2 –merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen tarkistaminen

Maakuntahallituksen päätöksessä 11.11.2013 suoalueita koskevia muutoksia nähtävillä olleeseen kaavaehdotukseen ovat:

- Turvetuotantovarauksia vähennetään: Livojoen varresta vesistövaikutusten vuoksi 5 suota (900 ha) ja muualta 13 suota (noin 1900 ha).
- tu-2 merkinnän suunnittelumääräystä tarkistetaan
- Poistetaan yksi SL-1 alue (Sievi), SL-1 ja luo-1 merkintöjen suunnittelumääräyksiä tarkistetaan

Päätöksen mukaan kaavaehdotukseen (kaavakarttaan ja -selostukseen) tehtävät muutokset ovat vaikutuksiltaan vähäisiä/pienimuotoisia tai luonteeltaan teknisiä tarkistuksia. Täten muutokset eivät aiheuta kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtäville.

Maakuntahallitus esitti maakuntavaltuustolle e.m. tavalla tarkistetun kaavaehdotuksen hyväksymistä.

Nähtävillä olleessa kaavaehdotuksessa tu-2 merkinnän selitys ja suunnittelumääräys olivat seuraavassa muodossa:

TURVETUOTANTOON SOVELTUVA ALUE

Merkinnällä osoitetaan suoalueita, jotka soveltuvat pääosin turvetuotantoon. Alueilla tai niiden lähellä on vesitaloudeltaan säilyneempiä osia, joiden luontoarvot on tarpeen ottaa huomioon turvetuotannossa.

Suunnittelumääräykset:

Turvetuotantoalueen käyttö tulee suunnitella ja toteuttaa vesitaloudeltaan säilyneimpien osien luontoarvoja turvaten. Alueen käyttöönoton suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen ja tuotantoalueiden yhteisvaikutus vesistöihin sekä poronhoitoalueella turvattava poronhoidon edellytykset. ...

tu-2-merkinnän selitys ja suunnittelumääräys maakuntavaltuuston hyväksymässä maakuntakaavassa :

TURVETUOTANTOON SOVELTUVA ALUE

Merkinnällä osoitetaan suoalueita, jotka soveltuvat pääosin turvetuotantoon.

Suunnittelumääräykset:

Alueen käyttöönoton suunnittelussa on otettava huomioon luonnonarvot, vaikutukset asutukseen ja kulttuuriympäristöön, tuotantoalueiden yhteisvaikutus vesistöihin sekä poronhoitoalueella turvattava poronhoidon edellytykset....

Suunnittelumääräyksen muutos tehtiin kaavaehdotuksesta tehtyjen huomautusten välisen ristiriidan lieventämiseksi. MRL:n mukaisesti on kaavan laadinnassa pyrittävä yhteensovittamiseen. Luonnonsuojelupiirin toiveiden mukaisesti kaavan tu-2 –soiden joukkoa karsittiin luonnonarvojen (mikä käytännössä vastaa vesitalouden tilaa) perusteella. Samalla lievennettiin jäljelle jääneiden tu-2 –soiden osalta turvetuotantoalan kohtuuttomaksi katsoma, tu-2 –soiden suunnittelumääräykseen sisältynyt vesitalouden turvaamisvelvoite luonnonarvojen huomioonottamisvelvoitteeksi. Pohjois-Pohjanmaan liiton käsitys on, että muutos otti huomioon molempien intressien näkemyksiä.

tu-2 merkinnän suunnittelumääräyksen tarkistusta ei ole pidettävä MRA 32 § tarkoitettuna olennaisena muutoksena, jolla olisi vaikutusta esim. maanomistajan asemaan, joten uudelleen nähtävillä pito ei ollut osallisten oikeusturvan kannalta tarpeen. Suunnittelumääräyksen sanamuodon muutoksella ei ole suoraa vaikutusta ympäristölupapäätöksiin, joissa harkinta tapahtuu yksityiskohtaisempien luontoarvoselvitysten perusteella.

SL-1 –merkinnän suojelumääräyksen muutokset

SL-1 –merkinnän suojelumääräykseen lisättiin kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen lause: ”Määräys ei koske alueellisesti tärkeää pohjavedenhankintaa.” Muilta osin määräys säilyi maakuntavaltuuston hyväksymässä kaavassa nähtävillä olleen kaavaehdotuksen mukaisena. Muutos lieventää suojelumääräystä yhdyskuntien vedenhankinnan turvaamiseksi ja on siten yleisen edun mukainen, eikä sillä ole vaikutusta maanomistajien asemaan. Määräyksen täydentämistä ei ole pidettävä olennaisena muutoksena, jonka vuoksi kaavaehdotus olisi pantava uudelleen nähtäville. Vedenottohankkeiden lupakäsittelyssä varmistetaan, ettei hankkeella ole heikentävää vaikutusta suojelualueisiin. Kohtuullinen pohjaveden otto ei tehtyjen inventointien perusteella heikennä merkittävästi lähellä olevien soiden tilaa, mikäli ko. soiden vesitalous toimii pääosin pintavesien varassa.

SL-1 –merkinnän määräjän lyhentäminen viiteen vuoteen perustuu MRL 28 §:n mukaisesti kaavaan kohtuullisuuteen maanomistajille ja turvetuotantovarauksia hallinnoiville yrityksille. Mikäli määräaika olisi hyvin pitkä, olisi tällä kohtuuton vaikutus turvevarauksia tehneiden yritysten talouteen, koska merkintään ei liity varmuutta suojelemaan toteuttamisesta ja sen aikataulusta.

SUOKOHTAISET VASTINEET

Rahkaneva – Teerineva – Katajaneva; tu-2 kohdemarkintä, tu-1 -kohdemarkintä

Kyseessä on kolmen suon ryhmä (karttaliitteet) . Alueesta on tehty seuraavat luontoselvitykset:

- suo-ohjelma –hankkeen luontoinventointi 2011*
- suo-ohjelmahankkeen pesimälinnustoinventointi 2011*
- konsultin / turvetuotantoyhtiö luontoselvitys*
- asiantuntijoiden maastokatselmus 2013*

Rahkaneva-Teerinevan luonnonarvopisteytys on 35. Turvetuotantoon soveltuviksi on osoitettu pitkälle muuttunut Katajaneva (tu-1) ja osin muuttunut Teerineva (tu-2). Vaikka Teerinevan luokka on sama kuin Rahkanevalla, on se selvitysten perusteella selvästi muuttuneempi kuin Rahkaneva, ja pisteytyksen perusteena olleet luonnonarvot sijaitsevat lähinnä Rahkanevalla. Turvetuotantoon soveltuvien alueiden varaukset ovat kaavaehdotuksessa täsmälleen samat kuin kaavaluonnoksessa.

Rahkaneva oli luonnoksessa osoitettu SL-1 –alueeksi mutta jätettiin valkoiseksi kaavaehdotuksessa. Muutos perustui kohteella tehtyyn asiantuntijakatselmukseen, jolla varmennettiin hankkeessa tehtyjen luontoselvitysten laatua. Katselmuksen perusteella hankkeessa tehtyjä luontoinventointeja voitiin pitää oikeellisina. Samalla kuitenkin todettiin, että suo oli kokonaisuutena siinä määrin muuttunut, ettei SL-1 –merkinnälle ollut riittäviä perusteita.

Valittajan esittämät tiedot ja näkökohdat koskevat nimenomaan Rahkanevaa. Valittaja on esittänyt valkoiseksi jätetyn Rahkanevan ennallistamista. Kaavaratkaisu ei estä sitä, ja se on teknisesti mahdollista mutta vaatii onnistuakseen suhteellisen järeät toimenpiteet. Kaavassa turvetuotantoon soveltuviksi osoitettujen Katajanevan ja Teerinevan alueiden kuivatus ja muu tuotantokäyttö voidaan toteuttaa niin, ettei sillä heikennetä merkittävästi Rahkanevan luonnontilaa. Lähinnä vaikutukseksi voisi muodostua tuotantoaikainen melu, mutta sekään ei ole uusi ympäristötekijä johtuen valtatie läheisyydestä. Vaatimukselle näiden lähisoiden varausten vahvistamatta jättämiseksi Rahkanevan takia ei ole perusteita.

Puutiosuo E (Kontiomaansuo S), Ii (Kuivaniemi); tu-2 -kohdemarkintä

Maakuntakaavan kohdemarkintä tarkoittaa nimenomaan turvesuohon välittömästi liittyvää pienehköä laajennusosaa, joka on ojitettu (karttaliite). Se ei sisällä inventointialueen ojittamattomia osia, joilla valittajan esille tuomat luonnonarvot ovat.

Kivijärvensuo, Pusutussuo, Ii; tu-2 -kohdemarkinnat

Luontoselvitykset: Kivijärvensuo 2010 (PPL), Pusutussuo 2012 (PPL), Pusutussuon linnustoinventointi 2013 (PPL)

Kivijärvensuon inventointitulokset ovat olleet käytettävissä, vaikka yleiskuvausta ei voitu tehdä ylivoimaisen esteen takia. Koko Kivijärvensuon luonnonarvopisteytys oli 39, eli varsin korkea. Tulosten perusteella on valtaosa suosta, sen luonnontilainen osa, osoitettu luonnonsuojeluun SL-1 –merkinnällä. Suon pohjoisosa eroaa muusta suosta: Se on ojitettu ja on inventoinnin perusteella muuttumaa, turvekangasta ja turvepeltoa, eikä alueeseen liity mainittavia luonnonarvoja. Pohjoisosan eteläreunassa luonnontilaista osaa vasten on hyväkuntoinen ojasto. Tämän tiedon sekä turvetuotantosoveltuvuuden perusteella pohjoisosa on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi. Kaavamerkintä on kohdemarkintä, mutta taustakartta (liite) osoittaa sen, että kohdemarkinnalla tarkoitetaan suon muuttunutta osaa. Koska kyseessä on ositusratkaisu, on kohdemarkintä tu-2 koko suon luonnontilaisuusluokan mukaisesti; pohjoisosan luonnontilaisuus edustaisi luokkaa 1.

Pusutussuon luonnonarvopisteytys oli 20, eli se jäi selvästi maakunnan luonnontilaisuusluokan 2 soiden keskiarvon alapuolelle. Inventointitietojen, vertailutuloksen ja turvevarojen perusteella alue on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi tu-2 –merkinnällä.

Tora-aapa – Laukkulammit, li (Kuivaniemi); tu-2 -kohdemarkintä

Luontoinventointi vuonna 2011 (PPL).

Selvitystulosten mukaan suon läntisen osan luonnonarvot ovat säilyneet kohtuullisen hyvin. Koko suon luonnonarvopisteytys oli 26, mikä on lähellä luonnontilaisuusluokan 2 keskiarvoa. Suon koillinen osa on selvästi muuttuneempi, ja sen luonnonarvot ovat pienemmät. Suo rajautuu tässä suunnassa tiehen ja turvetuotantoalueeseen. Koillisosan muuttuneisuuden ja turvetuotantoarvon perusteella suon koillisosa osoitettiin tu-2 kohdemarkinnalla turvetuotantoon soveltuvaksi alueeksi.

Valittajan esittämillä lintulajiluvuilla koko suon pisteytys olisi 1,9 pistettä nyt käytettyä korkeampi. Todennäköistä on, että lajit keskittyvät suon läntiseen osaan, jossa lammet sijaitsevat, joten kaavaratkaisuun tämä tieto ei olisi vaikuttanut. Viitasammakkohavainto, jos se olisi ollut tiedossa ja olisi sijoittunut kohdemarkinnan alueelle, olisi johtanut asian tarkempaan selvittelyyn kaavan valmistelussa. Se, ettei näin tapahtunut, ei ole ratkaisevaa, koska viitasammakon esiintymisalueet käsitellään lupamenettelyssä luonnonsuojelulain velvoittamana.

Koillisen osan ja Laukkulampien vedet virtaavat ojastojen ja korkeustietojen perusteella Laukkuojan kautta Natura-alueen koillispuolelta eikä niillä ole vaikutusta Natura-alueeseen.

Maakuntakaavan kohdemarkintä ei estä suon läntisen osan suojelukäyttöä.

Vasikkasuo eli ”Karhunpesämaansuo”, li (Kuivaniemi); tu-2 -aluevaraus

Luontoselvityksinä ovat erilliset linnusto- ja kasvillisuusselvitykset 2004 (konsultti/turvetuotantoyhtiö).

Konsultin tekemät luontoselvitykset on hyödynnetty samalla tavalla kuin liiton tekemät selvitykset. Soiden rajaukset ja luonnontilaisuusluokat ovat kuitenkin PPL:n valmistelemina.

Karhupesämaansuo sijaitsee kahden suuren turvetuotantoalueen välissä ja edustaa luonnontilaisuusluokkaa 2. Suolla on laajahkoja ojittamattomia osia, mutta niiden monimuotoisuus ei edusta kovin korkeaa tasoa. Suon luonnonarvopisteytys on 20, eli suo jää luokan 2 keskiarvoa selvästi heikommaksi.

Pisteytyksessä käytettiin konsultin tekemää linnustoselvitystä. Valittajan esittämät linnustotiedot viittaavat suurempaan lajistoon. Linnustoselvitysten perusongelma on suuri vaihtelu havaintohetkien välillä. Tarkka käsitys suon linnustoarvosta vaatisi useita toistoja ja useina vuosina. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista maakuntakaavan selvityksinä. – Valittajan esittämällä linnustotiedoilla suon pisteytys olisi 1,5 pistettä korkeampi. Edelleen yhteispistemäärä jäisi selvästi alle luokan 2 keskiarvon.

Suhteellisen alhaisen luonnonarvon, hallintatilanteen ja turvetuotannon keskittämistä puoltavan sijainnin perusteella on Vasikkasuon ja Klaavunsuon turvetuotantoalueiden välinen alue osoitettu turvetuotantoon soveltuvana alueena. Keskittämisperiaate sisältyy valtioneuvoston turvemaita koskevaan periaatepäätöksen liitteenä olevaan yleissuositukseseen turvetuotannon kohdentamisesta. Kaavaratkaisussa on Vasikkasuon länsipuolinen osa, Vasikkalampi – Saarilampi, joka on huomattavasti monimuotoisempaa suoluontoa, jätetty turvetuotantoon osoitetun alueen ulkopuolelle.

Koivistonjanlatvasuo, Vaarajanlatvasuo, li (Kuivaniemi); tu-2 -aluevaraus

Luontoinventoinnit:

- Koivistonjanlatvasuo, kasvillisuusinventointi 1996 (konsultti/turvetuotantoyhtiö)*
- Koivistonjanlatvasuo, linnustoinventointi 1996 (konsultti/turvetuotantoyhtiö)*
- Koivistonjanlatvasuo, pesimälinnustoinventointi 2013 (PPL)*
- Vaarajanlatvasuo, pesimälinnustoinventointi 2013 (PPL)*
- Vaarajanlatvasuo, kasvillisuusinventointi 2010 (PPL)*

Suot on käsitelty yhtenä kokonaisuutena (ovat samaa suota käytetyn rajausperiaatteen mukaan) ja luonnonarvopisteytykseksi on muodostunut 23, eli luokan 2 keskiarvoa hieman vähemmän. Pisteytyksessä on käytetty korkeimpaan arvoon johtaneita osaselvityksiä (PPL:n tekemiä): eli linnustotietoja Koivistonjanlatvasuolta ja kasvillisuusinventointia Vaarajanlatvasuolta. Mikäli suot olisi tarkasteltu erillisinä, olisi molempien luonnonarvopiste jäänyt alhaisemmaksi.

Valittajan mainitsemassa Koivistonjanlatvasuon pinta-alatietojen puuttumisessa kyse on siis siitä, että suot on käsitelty yhtenä. Koivistonjanlatvasuolta on tehty kasvillisuusselvitys 1996, ja siitä ilmenee suon muuttuneisuus jo tuolloin.

Erityisesti suojeltava laji ei tiettävästi pesi kaavan tu-2 -alueella. Vaarajanlatvasuon keskiosassa on jo käynnissä turvetuotanto, eikä turvetuotannon laajentaminen todennäköisesti merkitse huomattavaa muutosta lajin pesimäpaikan kannalta.

Etenkään tällaiselle moniosaiselle suolle osoitettu tu-2 merkintä ei tarkoita koko alueen tuotantosoveltuvuutta. Merkintään liittyvä suunnittelumääräys velvoittaa ottamaan huomioon luonnonarvoja. Tässä tapauksessa suunnittelumääräys koskee etenkin tuotannon

laajentamista Koivistonojanlatvasuon suuntaan, jossa tuotantoa ei vielä ole. Samalla tulee vielä arvioitavaksi suhde mainittuun erityisesti suojeltavaan lajiin.

Järvisuo NW, Oulu (Yli-Ii), SL-1 –aluevaraus, tu-2 -aluevaraus

SL-1- ja tu-2 –varaukset ovat samalle suolle, mutta ne eivät ole päällekkäisiä. Kaavan suonimissä on tekninen virhe: tu-2 –merkinnällä osoitetun suon nimen tulisi olla Järvisuo SE.

Järvisuon kohdalla on käytetty ositusratkaisua. Luonnonarvot keskittyvät NW-osaan ja luonnonarvopiste on 39, eli varsin korkea. NW-osan linnustomonipuolisuus on korkein kaavan taustaselvityksissä havaittu. Alueen osoittaminen SL-1 –alueena on perusteltu.

Samalla kuitenkin suon SE-osa on ojitettu ja varsin muuttunut (luonnontilaisuusluokan 2 heikompa osaa). Tu-2 –merkintä kohdistuu siihen.

Järvisuon kohdalla pidettiin mahdollisena suon jakamista suojelutarkoitukseen ja tuotantotarkoitukseen seuraavista syistä: alueen laajuus, suon kallistuminen SE-suuntaan ja jo nykyisen kuivatuksen erottamat SE-osan ja NW-osan vesitaloudet.

Ositusratkaisua on kaavavalmistelussa käytetty vain poikkeustapauksissa. Pääperiaatteena on pidetty suokokonaisuuksien yhtenäisyyttä. Ositusratkaisu, milloin se on teknisesti mahdollinen, on kuitenkin MRL:n ja VAT:n mukainen. Se on tuotanto- ja suojelutarpeiden yhteensovittamista suotasolla. Kaavavalmistelun taustakartat (liite) osoittavat ositusratkaisun kaavakarttaa tarkemmin ja ovat käytettävissä alueen tarkemmassa suunnittelussa.

Rimpineva, Kärsämäki; tu-2 -aluevaraus

Luontoselvitykset:

Linnustoselvitys 2007 (konsultti/turvetuotantoyhtiö)

Luontoselvitys 2009 (P-P:n ELY-keskus)

Luontoselvitys 2012 (PPL)

Suon luonnonarvopisteytys on 23 (uusimman inventoinnin perusteella), eli hieman alle luokan 2 keskiarvon. Valittaja on viitannut vesiensuojeluperusteeseen tu-2 –varauksen vahvistamatta jättämiselle. Vesiensuojelun taso suunnitellaan lupamenettelyssä ja se, että Lamujoen vesistöön on osoitettu erityinen vesiensuojelun suunnitteluvaikeus, tuo kaavan tavoitteet tässä suhteessa esille.

Kun maakuntakaavaehdotusta tarkistettiin lausuntokierroksen jälkeen, poistettiin tu-2 –merkinnöistä luontoarvopisteiltään kaikki luokan 2 keskiarvon ylittävät suot. Kaavaehdotuksessa oli käytetty Rimpinevan osalta pisteytyksessä vuoden 2012 uusinta inventointia. Vuoden 2009 inventointitiedoilla Rimpinevan pistemäärä olisi hieman korkeampi ja suo sijoittuisi hiukan luokan 2 keskiarvon yläpuolelle. Ajallisen eron ohella inventoinneissa on kokemustaustaan liittyvää eroa: vuoden 2009 tiedot ovat kokeneemmalta inventoijalta.

Kärppäsuu, Pudasjärvi

Kärppäsuosta ei ole maastoinventointia. Suo on tarkasteltu paikkatietoperusteisesti. Kaavan selvitysaineistoon kuuluvassa inventoimattomien tarkistuslistassa todetaan, että rajaukseen sisältyy kaksi Kärppäjoen rajaamaa suokokonaisuutta Kärppäsuu NW ja -SE. NW-osan

luonnontilaisuusluokka on 2 ja SE-osan luokka 1. Kaakkoisosa ojitettu ja metsittynyt, luoteisosa on reunoilta ojitettu ja keskiosan kuivahtaminen näkyy ilmakuvassa. SE-osan muuttuneisuuden takia käytetty paikkatietotarkastelu on katsottava riittäväksi valmisteluksi. NW-osan mahdolliset luonnonarvot tulevat huomioon otetuksi tu-2 merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen perusteella.

Ukonsuo, Pudasjärvi; tu-2 -aluevaraus

Luontoinventointi 2010 (PPL).

Ukonsuon aluetta on suunnitteluvaiheessa käsitelty kahtena suona, Ukonsuo ja Ukonsuo NE. Valtuuston hyväksymässä kaavassa on varauksia ainoastaan Ukonsuo NE:lle ja samalla sen nimeksi on lyhennetty Ukonsuo. Nimimuutokset ovat saattaneet aiheuttaa väärinkäsitystä valittajalle.

Vuonna 2010 tehty luontoinventointi kattaa molemmat suot. Suon inventointitiedot ovat olleet käytettävissä, vaikka yleiskuvaus on puuttunut. Lisäksi suosta on saatu käyttöön PPLY:n toimittamia linnustotietoja. Viimeisin pisteytys sisältää myös linnustotiedot. Luonnonarvon kokonaispiste on Ukonsuolle 36,7 ja Ukonsuo NE:lle 17.

Ukonsuo on luonnonarvojensa takia jätetty valkoiseksi. Sitä ei ole osoitettu luonnonarvosuona johtuen siitä, että samalla alueelle on kaavassa osoitettu runsaasti luonnonarvosuonia. Ukonsuon luonnontilaisuusluokka (käytetyllä rajauksella) on lähellä luokkaa 3 mutta jää valmisteluryhmän arvion mukaan kuitenkin luokkaan 2.

Ukonsuo NE (= kaavaehdotuksen liitteen Ukonsuo) on suurimmaksi osaksi ojitettu. Suon kokonaisala on 748 ha, josta on turvemaita 620 ha ja niistä ojittamattomia soita 72 ha (11,6 % turvemaita). Luonnonarvopisteytys on vaatimaton 17. Suohon liittyy turvetuotantovaraus. Näillä perusteilla suo on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi. Vaikka ojittamattomat alat ovat sinänsä suurehkoja, ovat ne kuitenkin pieniä suon mittakaavassa. Valittajan tulkintaan siitä, että nämä olisivat märkiä ja hyvin vesitaloutensa säilyttäneitä, on vaikea yhtyä inventointitietojen perusteella: näiden ojittamattomien kohtien havaintopisteiden suotyyppimerkinnöissä on runsaasti rahkaisuusmerkintöjä sekä jonkin verran muuttumamerkintöjä. Ko. inventoijan rahkaisuusmerkinnöistä ei tosin voi varmuudella päätellä, onko kyseessä luontainen vai ojituksen vauhdittama kehitys.

Epäilyksensuo N, Pudasjärvi; tu-2 -kohdemerkintä

Valittajan esille tuomat inventoinnissa todetut luonnonarvotiedot koskevat Epäilyksensuota, josta on kaavassa esitetty 375 ha:n SL-1 –varaus. Epäilyksensuo N on suon luoteinen kärki, joka on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi. Kohdemerkinnän taustaselvityskartassa (liite) rajatun alueen koko on 88 ha. Epäilyksensuo N rajoittuu kiinteästi nykyiseen turvetuotantoalueeseen ja on vesitaloudellisesti erillään muusta Epäilyksensuosta: luontainen kynnys (näkyvä karttaliitteen korkeuskäyristä) ja on uuden valtaojan rajaama (näkyvä ilmakuvaliitteestä). Lisäksi suo on kuivahtanut ympäröivien valtaojien takia (kuivahtaminen näkyy ilmakuvasta). Hydrologisesta tilanteesta johtuen Epäilyksensuo N:n tuotantokäytön ja Epäilyksensuon suojelukäytön yhteensovittamisessa ei ole ongelmaa.

Kotisuon, Utajärvi, Oulu; tu-2 -aluevaraus

Kotisuosta on tehty useita luontoinventointeja osana Kivisuohon liittyvien soiden selvityksiä, mm. osana Kivisuon suokasvillisuusselvitystä 2004 ja osana Kivi – Kontinsuon linnustoselvityksiä 2002 - 2003. Inventoinnit ovat turvetuotantoyhtiön teettämiä. Selvitysten perusteella on käytettävissä ollut suhteellisen hyvä ja vertailukelpoinen tieto Kivisuohon

liittyvistä soista. Aluetta on tarkasteltu osana Iso Matinsuo – Lääväsuu – Kivisuo –suoalueen luonnonarvot ja käyttömahdollisuudet –selvitystä ja suunnitteluratkaisu pohjautuu tähän selvitykseen.

Alueen luonnonarvot ovat pääsääntöisesti korkeat eikä alueen soita voida tuotantovarauksista huolimatta osoittaa turvetuotantoon. Alueen pohjoisosassa sijaitseva Kotisuo muodostaa poikkeuksen. Sen luonnonarvopisteytys on vaatimattomat 14. Laskennallinen ojittamaton ala on 45 ha eli 39 % kohdemerkinnän taustakartassa rajatusta alueesta, mutta senkin vesitalous on eristynyt joka puolelta. Pienen Kivijärven asutus voidaan ottaa huomioon tuotannon suunnittelussa: kohdemerkinnän taustakartassa (liite) tuotantoon soveltuva alue on rajattu 600 metrin etäisyydelle järvestä. Tu-2 merkinnän tarkoittama alue muodostaa pienen osan erityisesti suojeltavan lajin reviiristä ja reviirille sijoittuva luonnontilaisten soiden määrä on suuri. Siten tu-2 –varauksella ei voi olla oleellista merkitystä lajin kannalta.

Kivisuo E, Muhos ja Kivisuo E, Utajärvi; tu-2 –kohdemerkintä, tu-1 -kohdemerkintä

Ko. soita koskee Kotisuon kohdalla mainittujen aineistojen lisäksi Kivisuon (Muhos, Utajärvi) suokasvillisuusselvitys 2011.

Aluetta on tarkasteltu osana Iso Matinsuo – Lääväsuu – Kivisuo –suoalueen luonnonarvot ja käyttömahdollisuudet –selvitystä ja suunnitteluratkaisu pohjautuu tähän selvitykseen.

Kiviojan itäpuolella sijaitseva Kivisuo E Utajärvi on pitkälle muuttunut ja on luonnontilaisuusluokkaa 1. Se on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi merkinnällä tu-1. Kiviojan länsipuolella sijaitseva Kivisuo E, Muhos on osittain muuttunut 127 ha:n suuruinen osa yhteensä 1 867 ha:n suuruudesta Kivisuosta. Kivisuo E, Muhos -alueessa ojittamaton osuus on 50 ha (40 % varauksesta) ja Kivisuo E Utajärvi -alueessa 20 ha (5 % varauksesta).

Näiden kahden alueen osoittaminen turvetuotantoon on osa em. selvityksen suosittelemaa kokonaisratkaisua, jossa valtaosa suuralueesta katsottiin luonnonsuojelullisesti arvokkaaksi. Kummankaan suon tuotantokäyttö ei vaaranna Kivisuon luonnonarvoja. Varausalueiden pienestä koosta ja muutosasteesta johtuen niiden merkitys PPLY:n mainitsemalle petolintureviirille jää vähäiseksi. Yksinomaan Kivijärveä ympäröivien ojittamattomien soiden kokonaismäärä on yli 2 000 ha. Lisäksi tämän suoalan keskimääräinen luonnontilaisuusaste on huomattavasti korkeampi kuin em. kahden varauksen yhteensä 70 ha:lla ojittamattomia mutta osin muuttuneita kohtia. Matinsuo – Lääväsuu – Kivisuo –suuralueen reunoille sijoittuvat pienet turvetuotantoalueet eivät myöskään merkitse suuralueen avaamista turvetuotannolle, sillä aivan alueen keskellä on Kanasuon nykyinen turvetuotantoalue.

Leipsisuo-Kapustasuon, Utajärvi; tu-2 -aluevaraus

Leipsisuo – Kapustasuosta on tehty luontoinventointi vuonna 2011 (PPL). Myös linnusto on havainnoitu inventoinnissa.

Suon kokonaispistemäärä on 35,6, jossa linnuston osuus on 2,9 pistettä. Valittajan esille tuomat ja inventoinnissa todetut suon luonnonarvot keskittyvät suon länsi- ja pohjoisosaan. Ne on tässä tapauksessa otettu huomioon etenkin kaavan rajauksessa (liite). Alkuperäinen suon rajausta ja inventoinnin kohteena ollut alue oli 988 ha. Kaavassa tu-2 –merkinnällä osoitettu turvetuotantoon soveltuva alue on 259 ha, johon sisältyy ojittamattomia alueita 55 ha. Kaavan rajaukseen jääneiden ojittamattomien alueiden luonnontilaisuus on heikompi kuin ulkopuolelle rajatun runsaan 200 ha:n ojittamattoman alueen. Etäisyys Kiiminkijokeen

on kasvanut rajaumuutokselle. Suhde Kiiminkijoen vesistöön ja Naturaan on arvioitu erillisessä vesistövaikutus- ja Natura-arvioinnissa. Sen perusteella ko. suon tuotannolle on asetettu suunnittelumääräys, joka ei salli merkittäviä haitallisia luontovaikutuksia läheisimpään purkuveteen, Leipiojaan.

Pilkkasuo N ja Pilkkasuo S, Utajärvi; luo-1 –merkintä, tu-2 –kohdemerkintä, SL-1 –aluevaraus, tu-2 –kohdemerkintä

Pilkkasuoita N ja S koskeva valitus johtuu mitä ilmeisimmin nimistöön liittyvästä väärinkäsityksestä. Ymmärrettävänä syynä tähän on kaavoittajan käyttämä puutteellinen nimistö.

Pilkkasuon alue käsittää kaikkiaan 1140 ha suota. Luontoselvitykset ovat vuodelta 2010 (PPL). Selvitysvaiheessa alue on rajattu kahtena suona Pilkkasuo N ja Pilkkasuo S. Molempiin soihin on liittynyt sekä huomattavia luonnonarvoja että tuotantoarvoja, ja lisäksi luonnonarvot ovat keskittyneet tiettyihin osiin soista. Alueen laajuus ja valuntasuhteet ovat mahdollistaneet kummankin suon osittamisen. Pilkkasuo N:n on osoitettu länsiosastaan luo-1 –alueena ja itäosastaan tu-2 –varauksella. Pilkkasuo S on osoitettu länsiosastaan tu-2 –varauksella ja itäosastaan SL-1 –varauksella. Valitettavasti soiden nimitykset ovat jääneet tarkentamatta tässä vaiheessa, ja ositetuilla soilla on samat nimet kaavaehdotuksessa. Joka tapauksessa alueen luonnonarvot sijoittuvat täysin SL-1 ja luo-1 –merkinnöin osoitetulle alueelle.

Luonnontilaisuusluokittelun lähtökohtana on suokokonaisuuden luokittelu. Tällä periaatteella ei luokitusta ole muutettu kaavallisen osituksen seurauksena. Yksin tarkasteltuna Pilkkasuo S:n luokka SL-1 -merkinnän alueelta olisi 3; samalla se olisi tu-2 –merkinnän alueelta 1.

Pohjois-Pohjanmaan liiton käsityksen mukaan Pilkkasuon laajan alueen kaavaratkaisu kokonaisuudessaan ottaa huomioon sekä luonnonsuojelun että turvetuotannon tarpeet, kuten valtakunnallisissa alueidenkäytön tavoitteissa edellytetään.

Varpusuo-Saukkosuo, Utajärvi; tu-2 -aluevaraus

Suon kasvillisuusselvitykset on tehty sekä 1997 että 2009. Linnustoselvitykset on tehty 1997 sekä 2010. Selvitykset ovat turvetuotantoyhtiön teettämiä.

Suon luonnonarvon kokonaispisteitys on 21, josta linnuston osuus on 1,9. Luonnonarvo on selvästi alle luokan 2 keskiarvon. Varauksen kokonaisala on 531 ha, josta ojittamaton ala 93 ha. Myös ojittamaton ala on selvityksen mukaan osin kuivahtanut.

Iso-Matinsuon-Lääväsuon-Kivisuon suuralueen maankäytön ohjaus, Oulu, Muhos, Utajärvi

Iso-Matinsuon-Lääväsuon-Kivisuon suuralueen soiden tilaa ja käyttöä on kaavavalmistelussa selvitetty erityisesti. Alueesta on hankittu kattavat luontoinventointitiedot ja laadittu koko alueen soiden käyttöä koskeva selvitys vaihtoehtotarkasteluineen. Selvityksessä päädyttiin siihen, että luonnonsuojelupainotteinen vaihtoehto tuottaisi suurimmat hyödyt.

Kaavaehdotuksessa on tämä ratkaisu toteutettu osin. Alueen länsiosa on osoitettu luonnonsuojeluun, ja koko alue on osoitettu luonnon monikäyttöalueeksi kehittämisperiaatemerkinällä. Turvetuotannon sijoittumiseen luonnonarvoalueiden ulkopuolelle on haettu mahdollisuuksia osoittamalla sieltä runsaasti turvetuotantoon soveltuvia kohteita. Alueen itäosan laajoja turvetuotantovarauksia ei kuitenkaan voitu osoittaa luonnonsuojeluun, koska ratkaisu olisi ilman toteutusvarmuutta ollut kohtuuton

varauksia hallinnoivalle yritykselle. Näiden soiden valkoiseksi jättäminen ei kuitenkaan estä niiden hankintaa luonnonsuojeluun.

Pohjois-Pohjanmaan liiton käsityksen mukaan suuralueen ratkaisu kokonaisuudessaan edistää selvityksessä suositeltua luonnonsuojelupainotteista vaihtoehtoa. Se myös jättää mahdollisuudet sen täysimittaiseen toteuttamiseen, vaikkei esitä sitä koko laajuudessaan. Se, että osa luonnonsuojelullisesti arvokkaista soista on jätetty valkoisiksi, on MRL:n mukaista, sillä niihin sisältyvillä mittavilla turvetuotantovarauksilla on suuri taloudellinen merkitys yhdelle yritykselle.

Leväsuo 2 (itäinen) ja Leväsuo 1 (läntinen), li (Kuivaniemi); luo-1 –merkintä, tu-1 -kohdemarkintä

Soiden ja turvemaiden käyttöä koskevassa yleisessä suunnittelumääräyksessä on lähtökohdaksi asetettu turvemaiden käytön toteuttaminen niin että vesienhoitosuunnitelman toimenpideohjelman tavoitteet saavutetaan. Voidaan pitää selvänä, että lupamenettelyssä Leväsuon mahdollisen turvetuotannon vesiensuojelua harkitaan Oijärven tilaa vasten.

Honkasuo -Taskunsuo, Utajärvi, Oulu; tu-2 –kohdemarkintä, tu-2 -aluevaraus

Soilta on tehty luontoselvitykset vuonna 2012 (PPL). Luonnonarvon pisteytys on Honkasuolle 17,5 ja Taskunsuolle 15. Luonnonarvon pistetaso on alhainen, ja suot ovat varsin muuttuneita ja monimuotoisuudeltaan vaatimattomia. Suhteellista paikallista luonnonarvoa alentaa myös vieressä sijaitseva Matinsuo-Lääväsuo-Kivisuo –suuralueen korkea arvo. Suuraluetta koskevan selvityksen suosituksen mukaisesti Honkasuo ja Taskunsuo on tarkoitettu osaltaan kompensoimaan suuralueen ohjaamista luonnonsuojeluun.

Hoikkaneva, Pyhäjärvi; tu-2 -kohdemarkintä

Suolta on tehty luontoselvitys vuonna 2012 (PPL). Suon luonnonarvon pisteytys on vaatimaton 17,5. Yleiskuvauksen suppeus on ymmärrettävä suhteellisen vähän luonnonarvoja omaavilla soilla. Pisteytykset tehdään kuitenkin luonnonarvomuuttujien havaintotietojen perusteella, eikä yleiskuvaus vaikuta tähän.

Salmijärvenneva ja Salmijärvenneva W, Sievi; tu-2 -kohdemarkintä

Luontoselvityksen 2012 (PPL) yhteydessä on havainnoitu myös linnusto. Suolta on havaittu yksi uhanalaislaji. Soiden luonnonarvopiste on 24,5. Salmijärvenneva W on jätetty luonnonarvonsa takia valkoiseksi alueeksi. Salmijärvenneva on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi kohdemarkinnällä. Merkintä ei osoita tuotantoalueen tarkkaa sijaintia, eikä siten tarkoita tuotantoalueen rajautumista Salmijärveen.

Valkiaisneva, Siikalatva; tu-2 -kohdemarkintä

Valkiaisnevasta on tehty kasvillisuus- ja linnustaselvitys vuonna 2007 (konsultti/turvetuotantoyhtiö). Suon luonnonarvopisteytys on 19, eli selvästi luokan 2 keskiarvoa heikompi. Kohdemarkintä ei osoita tuotantoalueen tarkkaa sijaintia, eikä siten tarkoita sen rajautumista Valkiaisjärveen.

Isonneva N, Reisjärvi; tu-1 -kohdemarkintä

Suosta ei ole tehty maastoinventointia sen muuttuneisuuden takia. Suon muuttuneisuus ja luonnonarvot on selvitetty paikkatietotarkastelulla. Sen mukaan suo on ojitettu ja pitkälle muuttunut. Suon luonnontilaisuusluokka on 1.

Suon nimi on harhaanjohtava ja saattaa antaa käsityksen suon sijainnista kantatien eteläpuolella. Onkilammenneva sekä karttanimetty Isoneva, joita valittaja tarkoittanee, ovat kantatien toisella puolella. Kaavan tu-2 kohdemerkinnällä ole mitään vesitalousyhteyttä niihin (karttaliite).

Onkineva, Kärsämäki; ei kaavamerkintää

Onkinevasta on neljä luontoselvitystä vuosilta 2005 – 2010 (konsultti/turvetuotantoyhtiö). Suon luonnontilaisuusluokaksi on arvioitu 2 johtuen kaikkien reuna-alueiden ojituksista. Pohjois-Pohjanmaan liitto yhtyy valittajan näkemykseen suon hyvästä linnustoarvosta. Suon luonnonarvon pistemäärä oli 39, mikä on korkeahko luku maakunnan eteläosassa. Suolla on myös tavallista korkeampi virkistysarvo. Toisaalta Onkinevan asiallinen luonnonsuojelukäyttö edellyttäisi laajoja reunaosien ennallistamisia ja suolla on suuri turvetuotantovara, mitkä seikat tekisivät suojeluratkaisusta varsin kalliin. Lisäksi oli tiedossa, että Onkinevan suojeluarvo tulisi joka tapauksessa käsiteltäväksi soidensuojelun täydennysohjelman valmistelussa. – Kaikkien em. seikkojen perusteella päädyttiin valmistelussa jättämään Onkinevan alue valkoiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys

Vaatimukset

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisellä yhdistyksellä (jatkossa PPLY) on neljä muutosvaatimusta Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavan ehdotukseen:

1. Ensisijainen vaatimus on, että 1. vaihekaavan tu-2 -turvesuovaraukset on jätettävä vahvistamatta maankäyttö- ja rakennuslain vastaisina. Toissijaisena vaatimuksena on jättää vahvistamatta tu-2 -turvesuovaraus erikseen nimetyiltä luontoarvoiltaan merkittäviltä soilta. Jäljelle jäävien tu-2 -alueiden osalta niiden suunnittelumääräys on palautettava nähtävillä olleessa kaavaehdotuksessa esitettyyn muotoon.
2. tu-1 -varaus on jätettävä vahvistamatta tärkeään lintualueeseen kuuluvalta Haapaveden Katajanevalta. tu-1 -varaukset on jätettävä vahvistamatta silloin, kun ne sijoittuvat happamille sulfaattimaille.
3. Tuulivoimavarauksista on jätettävä vahvistamatta lintujen päämuuttoreiteille osoitetut tv-1 ja tv-2 -merkinnät.
4. SL-1 merkintöjen viiden vuoden määräaikaisuus on poistettava

Perustelut ja kohteiden yksilöinti:

Turvetuotantovaraukset ovat ylimitoitettuja

Tu-2-turvevaraukset ovat maankäyttö- ja rakennuslain, alueidenkäyttötavoitteen ja sisältövaatimusten vastaisia. Kaavan turvevaraukset ovat ylimitoitettuja, sillä tu-1-varaukset riittävät vähenevän turvetuotannon tarpeisiin maakuntakaavan aikajänteellä. Turvetuotanto tulee suunnata merkittävästi muuttuneille soille, joita tu-1-suot pääasiassa ovat. Sen sijaan tu-2 suot ovat useassa tapauksessa pääosin luonnontilaisena säilyneitä soita, joille turvetuotanto ei sovi. Ylimitoitettu turvetuotantovarausten määrä voi johtaa tilanteeseen, jossa turvetuotanto kohdistuu usein pinta-alaltaan suuremmille luonnontilaisille tu-2-soille muuttuneiden tu-1-soiden sijaan.

Turvetuotannon osoittaminen luonnontilaisille soille ei ole tarpeellista, sillä ojitettuja soita on Pohjois-Pohjanmaalla noin miljoona hehtaaria turvemaiden ojitusprosentin ollessa eteläosien seutukunnissa lähes 90. Soiden pysyvien ja kasvavien hiili- ja vesivarastojen tuhoaminen ei ole yhteiskunnan kokonaisedun eikä alueidenkäyttötavoitteiden mukaista. Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi yhtään merkittävästi luontoarvoja sisältävää suota ei tule enää menettää, vaan päinvastoin sukupuuttovelan toteutumisen estämiseksi luontoarvoja sisältävät kohteille tulee kohdistaa ennallistamistoimenpiteitä. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan tulisi mahdollistaa kehitys, jossa maakunnan ojittamattomien ja luonnontilaisten soiden tase voi kääntyä positiiviseksi. Toisin sanoen luontoarvoiltaan merkittäviä soita tulisi muodostua aktiivisen ennallistamisen ja passiivisen vanhojen ojikoiden luontaisen ennallistumisen kautta enemmän kuin niitä otetaan muuttavaan käyttöön. Vain näin voidaan Pohjois-Pohjanmaan suoluonnon alamäki taittaa.

Kaavan valmistelussa lähtökohtana on perustellusti turvetuotannon aleneva määrä, mutta alenemisnopeus on asetettu liian hitaaksi. Jo nyt turpeen saatavuuden ollessa heikko, on puupolttoaineiden osuus ollut nopeassa kasvussa. Turvetuotantovarausten ylittämisen hidastaa turpeen korvautumista puulla ja siten haittaa hiilidioksidipäästöjen vähentämistavoitteen saavuttamista. Tu-2-varaukset ovat yksittäisten energiyhtiöiden etujen mukaisia merkintöjä ja seurausta niiden aiemmin tekemistä virheinvestoinneista pääosin luonnontilaisten soiden hankintaan.

Kaavoituksessa käytetty luonnontilaisuusluokittelu on osittain epäonnistunut. Luonnontilaluokkaan 2 on sijoitettu soita, joiden vesitalous on säilynyt pääosin muuttumattomana ja joilla on merkittäviä luontoarvoja. Nämä suot kuuluisivat luokkaan 3. Pelkkä suon reunojen ojitusasteen tarkastelu ei riitä. Pitäisi olla tietoa siitä, ovatko reunojen ojitukset todella vaikuttaneet suon keskiosiin. PPLY:n omien laajojen suolinnustokartoitusten tuloksena on löydetty lukuisia kauttaaltaan reunaojitettuja soita, joiden linnusto on säilynyt monipuolisena ja runsaana. Luonnontilaluokilla pelaaminen turvetuotantoyhtiöiden toiveiden toteuttamiseksi ei osoita hyvää maankäytön suunnittelua.

Tu-2-turvesuovaraukset on poistettava kaavasta, koska kyseiset suot eivät joko ole merkittävästi muuttuneita tai maakuntaliitolla ei ole maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamia riittäviä tietoja soiden muuttuneisuudesta. Kaavoituksessa tausta-aineistona on maakunnallinen suo-ohjelma. Paikoin luontotieto on laadukasta, mutta useissa tapauksissa aineisto on peräisin turpeenottohankkeiden yhteydessä kerätystä maastotiedosta, joka on puutteellista ja osittain heikkolaatuista. Monilta ilmakuvassa luonnontilaisen näköisiltä soilta esimerkiksi linnustotiedot puuttuvat kokonaan, joten soiden linnustollista arvoa on mahdoton arvioida. Puutteellisesti selvitetty suot näyttävät päätyneen usein tu-2-kohteiksi luultavasti juuri siksi, että puuttuvien tietojen vuoksi niiden luontoarvopistemäärä on jäänyt alhaiseksi.

PPLY:n kaavaluonnos- ja ehdotusvaiheessa käyttämä esimerkki aineiston epäselvyydestä ja puutteellisuudesta on yhä ajankohtainen. Haapaveden Rahkaneva–Teerineva–Katajaneva on suurelta osin luonnontilaisena säilynyt suokokonaisuus, joka olisi suhteellisen helposti ennallistettavissa hyvin merkittäväksi suojelukohteeksi. Vahvistetussa kaavassa alueella ovat edelleen sekä tu-1 että tu-2-merkinnät (54.02-102 ja 53.06-102), mutta kaavaluonnoksen jälkeen suoalue on poistettu SL-1-merkittyjen kohteiden joukosta, vaikka se on maakunnallisesti luontoarvoiltaan merkittävä (ks. linnustoarvot jäljempänä). Kohteen tarkempaa kaavarajausta ei ole saatavilla. Alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti

suurelta osin luonnontilainen ja erityisen merkittäviä luontoarvoja omaava Rahkaneva–Teerineva–Katajaneva tulisi olla SL-1 -merkitty kohde ilman turvetuotantomerkintöjä.

Soiden luontoarvojen pisteytyksessä linnustoa kuvaavana kriteerinä on käytetty suolajien lajimäärää, joka on liian yksipuolinen mittari suon linnustolliselle kokonaisarvolle. PPLY on useissa yhteyksissä esittänyt laajemman kriteeristön käyttöä. Yhdistys on laatinut lajikohtaiset kriteerirajat suoympäristöissä esiintyville lajeille maakunnallisesti arvokkaiden lintualueiden (MAALI) tunnistamiseksi ja nimeämiseksi (liite 1). Suolajien lajimäärä ja kokonaisparimäärä ovat tässä kriteeristössä osakriteereinä lajikriteerien lisäksi. Kriteeristöä sovellettiin kaikkiin PPLY:n alueen soihin, joilta on linnustotietoja 2000-luvulta. Suot ja suokohtaiset kriteerien ylitykset ovat liitteessä 2. Suot on koon mukaan luokiteltu kolmeen kokoluokkaan ja kustakin kokoluokasta parhaat suot on merkitty MAALI-kohteiksi.

Useimmilla tu-2-soilla on laajoja osia, jotka eivät ole merkittävästi muuttuneita. Turveyhtiöiden vaatimuksesta tu-2 soiden suunnittelumääräyksestä on poistettu kaavaluonnoksessa ollut velvoite turvata turpeenoton suunnittelussa näiden vesitaloudeltaan säilyneimpien alueiden luonnonarvot. Muutos on alueidenkäyttötavoitteen vastainen. Mikäli tu-2 merkintöjä ei kokonaisuudessaan jätetä vahvistamatta, tulee tu-2 merkintä poistaa vähintään alla luetelluilta selvästi luonnoltaan ja linnustoltaan arvokkailta soilta ja palauttaa suunnittelumääräys kaavaluonnoksen mukaiseksi.

PPLY vaatii ensisijaisesti kaikkien tu-2-merkintöjen poistamista maakuntakaavasta. Tu-2-kohteiden joukossa on lukuisia kohteita, jotka eivät ole merkittävästi muuttuneita. Alla on lueteltu niistä osa. Kaikkia kohteita ei kuitenkaan voi arvioida olemassa olevan tiedon perusteella, josta syystä perustelluinta olisi poistaa ne kaikki.

Toissijaisesti vaadimme, että vähintään seuraavat tu-2-merkinnät on jätettävä vahvistamatta:

Rimpineva, Kärsämäki, 57.06-109, 118 / 247 ha

- laaja keskeisiltä osin luonnontilainen suo alueella, jossa suurin osa soista on jo tuhottu. Luonnontilainen suolampi. Linnustoa ei ole tiettävästi inventoitu vaan arvio perustuu hajahavaintoihin. Alueen kielteisestä ympäristölupapäätöksestä tehdystä valituksesta on tuore korkeimman hallinto-oikeuden hylkäämispäätös.

Rahkaneva–Teerineva, Haapavesi, 53.06-102, 39 / 245 ha

- alueellisesti hyvin merkittävä luontoarvosuo. Runsas pesimälintulajisto, johon kuuluu mm. erittäin uhanalainen (EN) suokukko. Maakuntakaavan luonnoksessa alueelle oli merkitty SL-1 -varaus, mutta se poistettiin mahdollisesti turveyhtiön vaatimuksesta. Tu-1-merkitty Katajaneva kuuluu samaan arvokkaaseen suokokonaisuuteen.

Valkiaisneva, Siikalatva, 57.02-103, 77 / 282 ha

- kokonaisuudessaan tästä lähes 3 km² laajuisesta suosta selvästi yli puolet on ojittamatonta. Suo ympäröi Valkiaisjärveä, jolla on luontoarvojen lisäksi merkittävää virkistysarvoa. Rannat ovat enimmäkseen luonnontilaiset. Kokonaisuuden luonnontilaluokka on 3. Turvetuotantoalue on suunniteltu harvaan ojitetulle rämeelle suon keskusta, mutta tuotanto vaikuttaisi myös ympäröiviin ojittamattomiin avosuo-osiin. Suon luontokartoitustiedot ovat vanhentuneet ja kerätty

liian suppealta alueelta.

Kaitaanneva, Siikajoki ja Siikalatva, 57.01-106, 59 / 103 ha

- kohteen lajistoa ei ole selvitetty lainkaan (kasvit ja linnut). Kaitaanneva on PPLY:n omien havaintojen mukaan todennäköisesti alueen tärkeimpiä teerensoitimia. GTK:n aineistossa Kaitaanneva on luokiteltu alueeksi, jolla happamien sulfaattimaiden esiintymisen todennäköisyys on kohtalaisen suuri (ks. alla).

Honkanneva, Siikajoki, 57.08-103, 67 / 115 ha

- yli 50 prosenttisesti luonnontilainen suo. Laajalti ojittamattomia reunoja, luonnontilaluokka ennemminkin 3 kuin 2. Merkittäviä linnustoarvoja, mm. 12 paria vaarantuneita keltavästäräkkejä, riekko ja useita liroja. GTK:n aineistoissa Honkannevilla on suuri happamien sulfaattimaiden esiintymisen todennäköisyys. Alueelta otettujen inkuboitujen (hapetettujen) maanäytteiden pH oli erittäin alhainen 2,4–3,7. Aluehallintovirasto ei myöntänyt alueelle ympäristölupaa happamiin sulfaattimaihin, ennakoitavissa olevaan vesistökuormitukseen ja varovaisuusperiaatteeseen vedoten. Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi loppuvuodesta 2013 turvetuottajan AVI:n kielteisestä ympäristölupapäätöksestä tekemän valituksen, joten näillä näkymin tuotanto alueella ei ole mahdollista.

Kivisuo E, Muhos ja Utajärvi, 59.22-103, 88 / 127 ha

- laajan ja arvokkaan Kivisuon merkittäviltä osin ojittamaton kaakkoiskulma. Kiinteä osa muuttohaukkareviiriä. Kuuluu osana arvokkaaseen Ison Matinsuon–Lääväsuon–Kivisuon suuralueeseen. Kohteen linnustotiedot ovat epäselviä ja vanhentuneita.

Kotisuo, Oulu, 59.14-106, 55 / 114 ha

- kuuluu edellisen tavoin arvokkaaseen Ison Matinsuon–Lääväsuon–Kivisuon suuralueeseen, jolla on mm. Pohjois-Pohjanmaan vankin muuttohaukkakanta. Valtosin luonnontilainen suo. Kohteen luontoarvoja ei ole kartoitettu lainkaan: sekä kasvillisuus että lintutiedot puuttuvat. Kotisuo rajoittuu Pieneen Kivijärveen, jolla on suurta virkistysellistä merkitystä.

Ahvensuo, Oulu, 59.15-104, 146 / 361 ha

- kohteelta löydetty metsähanhen pesä kesällä 2013. Muutoinkin hyvä lintusuo, pesimälajeina mm. pikkukuovi ja pohjansirkku.

Epäilyksensuo N, Pudasjärvi, 61.41-112, 64 / 88 ha

- Epäilyksensuo on osa laajaa ja hyvin arvokasta Kärppäsuon–Kalliosoiden suoallasta, jolla pesii mm. useita muuttohaukkapareja. Epäilyksensuon kuuluu maakunnallisesti tärkeisiin lintualueisiin (MAALI-kohde Jäkäläkankaan suot). Vaikka suon pohjoisosia on aavistusojitettu, muutokset suoluonnossa eivät ole olleet merkittäviä. Ei ole selvää, mitä osaa suosta tu2-merkintä tarkoittaa.

Ukonsuo, Pudasjärvi, 61.14-105, 340 / 748 ha

- Ukonsuo on laaja ja linnustoltaan rikas suo. Kokonaisuudessaan se ei ole merkittävästi muuttunut vaan sen luonnontilaluokan tulisi olla 3. Turpeenkaivuu suon muita osia ojitetummalla itälaidalla

vaikuttaisi olennaisesti koko suohon. Myös itäosilla on merkittäviä luontoarvoja kuten esimerkiksi luonnontilainen Törrönlampi ja Hongikonoja.

Järvisuo NW, Oulu, 61.41-105, 111 / 219 ha

- tämän kohteen nimessä täytyy olla edelleen virhe, vaikka PPLY on huomauttanut siitä jo aiemmin. Järvisuon luoteisosa on arvokasta luonnontilaista suota ja sillä on SL1-merkintä. Turvetuotantomerkinnällä tarkoitettaneen suon kaakkoiskulmaa. Järvisuo oli yksi PPLY:n kesän 2011 kartoitusten arvokkaimmista soista. Olisi perusteetonta yhtä aikaa suojella siitä yksi osa ja tuhota turvetuotannolla toinen. Suon kaakkoiskulman – eli oletettavasti sen alueen, mitä tu2 - merkinnällä oikeasti tarkoitetaan – läpi virtaa luonnontilainen Hirvasoja, jonka varrelta löydettiin PPLY:n kartoituksissa kesällä 2011 liito-oravan jätöksiä.

Vaaraajanlatvasuo ja Koivistonajanlatvasuo, Oulu ja li, 62.00-103, 141 / 316 ha

- Koivistonajanlatvasuo on arvokas lintusuo (mm. sinisuohaukka (VU), riekko (RT), kapustarinta, töyhtöhyyppä, pikkukuovi, kuovi, liro (RT) ja keltävästäräkki (VU)). Vaaraajanlatvasuon pohjoisosalla on luonnontilaisia lampia. Kohde kuuluu kotkareviirin ydinalueeseen. Ojanlatvasuot muodostavat yhdessä edellä mainitun Järvisuon kanssa maakunnan toiseksi parhaan lintusuoalueen alle 1000 hehtaarin soiden kokoluokassa. Alue ansaitsisi siten kokonaisuudessaan SL-1-merkinnän.

Vasikkasuo, li, 63.02-10, 130 / 355 ha

- maakuntakaava varten ei ole tehty luontoselvityksiä. Luonnontilaluokan tulisi olla 3: laaja ja valtaosin luonnontilainen suo. Vasikkasuon luonnontilainen pohjoisosa ”Karhunpesämaansuo” on maakunnallisesti arvokas lintusuo.

Ukonpolttamansuo, li, 62.00-106, 66 / 181 ha

- keskustaltaan täysin luonnontilainen suo, jolla on säilynyt selkeä aapasuo jänne- ja kuljurakenne. Ojittamattoman länsireunan kautta suo saa edelleen valumisvesiä kivennäismaalta (Pitkälehto).

Tora-aapa–Laukkulammit, li, 63.01-104, 75 / 156 ha

- erämainen, merkittäviä luonnontilaisia osia sisältävä suo. Sijaitsee Ison Hirviaavan–Lähteenaavan Natura-alueen välittömässä läheisyydessä. Arvokas suolintulajisto, mm. metsähanhi, riekko, kaakkuri, useita liropareja. Yksi valtakunnallisesti ja viisi alueellisesti uhanalaista suotyyppiä.

Happamat sulfaattimaat

Kaikki tunnetuille happamille sulfaattimaille tai GTK:n kartoituksissa kahteen ylimpää happamien sulfaattimaiden esiintymisen riskiluokkaan kuuluville kohteille osoitetut turvetuotantomerkinnät on poistettava. Tällä hetkellä ei ole olemassa sellaista tekniikkaa, jolla turvetuotantoa voitaisiin harjoittaa kyseisillä kohteilla ilman suurta riskiä turpeen alla olevan sulfaattimaakerroksen hapettumisesta ja merkittävistä vesistöpäästöistä. Myös sulfaattisavimaille perustettujen turvetuotantoalueiden jälkikäyttö on osoittautunut ongelmalliseksi kuten Suomen ympäristökeskuksen SUHE-projektin tulokset osoittavat. Jälkikäyttökohteilta on tullut erittäin happamia päästöjä jopa siinä tapauksessa, että kohde on ennallistettu ilman kaivuutöitä. Vaikein ongelma-alue sulfaattisavimaakohteiden osalta on Siikajoen keskijuoksu, jonne

on kaikesta huolimatta osoitettu useita uusia turvetuotantoalueita. Hapan kuormitus on Siikajoen vesistönhoidon suurin ongelma.

Maakuntakaavasta poistettavia happamien sulfaattimaiden kohteita ovat ainakin:

Honkaneva, Siikajoki, tu 2, 57.08-103, 67 / 115 ha

- suuri esiintymisen todennäköisyys, mittaustuloksia erittäin happamasta ja rikkipitoisesta pohjamaakerroksesta (ks. edellä)

Huhtineva-Tapaninneva, Siikajoki, tu-1, 57.08-101 44 / 69 ha

- suuri esiintymisen todennäköisyys, varma tieto sulfaattimaan esiintymisestä kohteen välittömästä läheisyydestä

Mantilanmaa-Kaitaankangas, Siikajoki, tu-1, 57.01-103, 50 / 147 ha

- kohtalainen esiintymisen todennäköisyys, varma tieto sulfaattimaan esiintymisestä kohteen välittömästä läheisyydestä

Kaitaanneva, Siikajoki ja Siikalatva, 57.01-106, 59 / 103 ha

- kohtalainen esiintymisen todennäköisyys (ks. edellä)

Vastine:

MRL:n vaatimukset

Alueidenkäytön suunnittelulle on asetettu monipuolinen tavoitteisto MRL:n 5 §:ssä. Tavoitteet koskevat elinympäristön laatua, yhdyskuntien kehittämistä, luonnon monimuotoisuutta, luonnonvaroja ja elinkeinoelämän edellytyksiä. Tavoitteisiin on pyrittävä vuorovaikutteisen suunnittelun kautta. MRL:n 28 §:ssä on eritelty maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Soiden käytön taustaselvitykset muodostuivat Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suojelma –hankkeessa. Koko hanketyö pohjautui MRL:n edellyttämään vuorovaikutteiseen suunnitteluun. Hanketyön laajuus ja näkökulmat vastaavat 28 §:n vaateita. Tämän lisäksi kaavavalmistelussa neuvoteltiin soiden käytön ratkaisusta mm. turvetuottajien, luontojärjestöjen ja maanomistajien kanssa.

Turvetuotannon mitoitus kaavavalmistelussa

Turvetuotannon mitoitus perustui kahteen päätekijään, joita punnittiin huolella jo suunnittelun alkuvaiheessa. Turpeen todellinen tarve arvioitiin maakunnallisen energiastrategian päivityksessä. Arviossa päädyttiin siihen, että energiaturpeen tarve alenee hitaasti, mutta pitkällä tähtäimellä varsin paljon. Vuoden 2010 käyttöluvuksi 6 TWh ja vuoden 2040 arvio 2,5 TWh kertovat tämän kehitysarvion. Tämä vastaa pitkälle kansallisen ilmasto- ja energiastrategian tavoitteita. Nykyisen tuotantoalan ja tarvearvion perusteella arvioitiin uuden tuotantoalan tarpeeksi kaavajaksolla 10 000 ha.

Samalla nähtiin se, että turvetuotanto voidaan saada kohdentumaan maakuntakaavan osoittamille alueille ainoastaan siten, että varausten määrä suhteessa tarpeeseen on niin

korkea, että se ehkäisee hintatason nousun ja ottaa huomioon luvituksen epävarmuudet. Kertoimeksi tarpeeseen nähden asetettiin 2,5. Valmistelussa pyrittiin näin ollen 25 000 ha:n uuteen tuotantoon soveltuvaan alaan. Aivan tähän ei päästy, johtuen mm. siitä, että valittajan kaavaehdotuksesta esittämiä muistutuksia otettiin huomioon. Mitoituskertoimeksi muodostui 2,2. Tätä on pidettävä välttämättömänä kaavan hyvän toteutumisen kannalta.

Turvetuotannon kohdentuminen, VAT

Turvetuotannon varaukset kohdennettiin VAT:n mukaisesti ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille ja käytöstä poistetuille suopelloille.

Käytännössä soiden muutostilanteet vaihtelevat liukuvasti, ja P-P:n yleensä varsin suurilla soilla on suokohtaisestikin erilaisia muutostilanteita. Tässä suhteessa erinomainen apu VAT:n soveltamisessa oli valtioneuvoston periaatepäätökseen sisältyvä soiden luonnontilaisuusluokittelu.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen liitteessä todetaan, että VAT:n tarkoittamia luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ovat luonnontilaisuusluokkiin 0-2 kuuluvat suot. Luonnontilaisuusluokittelu on tarkoitettu sovellettavaksi suokokonaisuuteen, ei suon osiin. Myös VAT:n käyttämä käsite on suo, ei suon osa.

Kohdentamisen toisena tärkeänä elementtinä on käytetty suon luonnonarvoja. MRL 28 § velvoittaa ottamaan huomioon luonnonarvot, ja VAT velvoittaa ottamaan huomioon suojelutarpeet. VN:n periaatepäätöksessä lähdetään siitä, että erityisillä luonnonarvoilla täydennetään soiden yleistä luonnonarvoa, johon sisältyy em. luonnontilaisuusluokan ohella seudun ojitustilanne.

Soiden erityiset luonnonarvot selvitettiin maastoinventoinneilla. Inventoinnit koskivat kaikkia soita, joiden luonnontilaisuusluokka oli vähintään 2 ja suurta osaa täysin muuttuneista soista. Osa pitkälle muuttuneista luokkien 0-1 soista tarkasteltiin ainoastaan paikkatietoanalyysillä.

Soiden luonnonarvot, sekä yleinen luonnonarvo että erityiset luonnonarvot, vertailtiin pisteytyksellä.

PPLY vaatii kaikkien tu-2 –soiden vahvistamatta jättämistä MRL:n vastaisina. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää vaatimusta perusteettomana. Kaikki tu-2 -varauksiin sisältyvät suot ovat pääosin ojitettuja ja niiden ojittamattomissakin kohdissa on tapahtunut enemmän tai vähemmän vesitalouden heikkenemistä. Siten ne ovat VAT:n tarkoittamia ojitettuja tai merkittävästi muuttuneita soita. Kaikkien tu-2 -varauksiin sisältyvien luonnontilaisuusluokan 2 soiden luonnonarvo on vertailun mukaan alle luonnontilaisuusluokan 2 keskiarvon. Kaavan tu-2 suot edustavat siis luonnontilaisuusluokan 2 heikoimpia soita.

Kaavaratkaisuun sisältyy samalla se, että luokan 2 korkean luonnonarvon suot on osoitettu SL-1 –varauksilla tai luo-1 –merkinnöillä.

Luontoselvitysten riittävyys

Valittaja on perustellut tu-2 –merkinnällä osoitettuja soita koskevaa poistovaatimusta luontoselvitysten riittämättömyydellä.

Kaavan soiden käyttö perustuu monipuolisiin selvityksiin. Taustaselvitykset jakautuvat kahteen tasoon: maakunnan laajuisiin soiden käytön eri teemojen selvityksiin sekä suokohtaisiin luontoselvityksiin. Kokonaisuuden perusteella on muodostettu maakunnallinen

soiden käytön kehittämisohjelma: Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma. Kaava sisältää tästä sen osan, jossa on tarvittu maakunnallista alueidenkäytöllistä suunnittelua.

Turvetuotantoon soveltuvista alueista perustuvat maastossa tehtyihin luontoselvityksiin kaikki tu-2 –merkinnöillä osoitetut ja suuri osa tu-1 –merkinnöillä osoitetuista. Valittajan esittämiä suokohtaisia puutteita tarkasteltaessa (jäljempänä) oli havaittavissa, että huomattava osa huomautuskohdista näyttää johtuneen siitä, ettei valittajalla ole ollut tietoa valmistelun kaikista selvityksistä. Tämä puolestaan johtuu siitä, että selvitysaineisto täydentyi valmistelun kuluessa ja vielä enemmän siitä, että yleisöaineiston päivittäminen tapahtui viiveellä. Eräitä soita koskevat valitukset ilmeisesti johtuvat suonimistöön liittyvistä väärinkäsityksistä, joita on ollut aiheuttamassa kaavavalmistelun puutteellinen nimeämissystematiikka yhdistyneenä kohteiden suureen määrään. Maakuntakaavan mittakaavassa osoitetut kohdemerkinnät ovat aiheuttaneet epävarmuutta ja osin aiheetonta huolta siitä, mitä aluetta merkinnällä tarkkaan ottaen tarkoitetaan.

Arvioon siitä, että eri soita koskevien luontoselvitysten laadussa on eroja, voidaan yhtyä. Tällaisten suurehkojen alueiden luontoselvitykset ovat aina sidoksissa mm. inventoijan taitoihin ja inventointihetken tilanteeseen. Taustaselvityksiä laadittaessa kuitenkin tehtiin laadunvarmistusta päällekkäisiä tuloksia vertaamalla. Lisäksi kahdella suolla tehtiin asiantuntijakatselmus laadunvarmistamisen takia. Johtopäätöksenä oli, että yleisesti ottaen eri inventoinnit tuottavat samankaltaisen tuloksen. Myös turvetuotantoyhtiöiden teettämiä luontoselvityksiä on käytetty hyväksi. Eräät niistä ovat hyvin yksityiskohtaisia. Yhtiöiden teettämät vanhat luontoselvitykset ovat osin yleispiirteisiä, ja niitä on hyödynnetty kriittisesti.

Suurimmat luotettavuusongelmat liittyvät linnustoinventointeihin. Linnusto vaihtelee eri vuosina, ja inventointihetki ja sen säätila vaikuttavat tulokseen. Toisaalta tästä aiheutuvien virheiden merkitystä vähentää se, että suon muut ominaisuudet kytkeytyvät linnustorunsauteen ja niiden luotettavuus on suurempi. Valittajan käsitykseen siitä, että useilla luonnontilaisuusluokan 2 soilla esiintyy kohtuullisen runsas linnusto, voidaan yhtyä. Linnustorunsauden perusteella ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöksiä luonnontilaisuusluokittelusta luokkien 2 ja 3 välillä. Silloin kun suolintulajien elinympäristö on yleisesti heikentynyt, lajit joutuvat valitsemaan pesimäpaikoiksi heikompia elinympäristöjä kuin ne muuten tekisivät. Tämä näkyy inventointituloksissakin. Suoluonnoltaan paljon muuttuneiden seutujen luokkien 2 korkeampi arvo on kuitenkin mukana pisteytyksessä seudun ojitustilanteen kautta ja linnuston määrä sisältyy erikseen pisteytykseen. Linnuston pisteytykseen valittiin ensisijaiseksi muuttujaksi pesivien suolintulajien lukumäärä käyttäen laajennettua lajilistaa. Valinta tehtiin nimenomaan perustuen PPLY:n näkemyksen siitä mikä olisi paras yleisindikaattori suon linnustoarvolle. Useiden linnustokriteerien käyttö olisi lisännyt linnustoarvon pisteytysosuuden tarkkuutta, mutta koska linnuston painoarvo pisteytyksessä olisi joka pidetty ennallaan ei asia olisi mainittavasti vaikuttanut kohdejärjestykseen ja vielä vähemmän kaavaratkaisuihin. On luonnollista, että jos tehdään puhtaasti linnustoarvon tarkastelu kuten PPLY:n MAALI-hankkeessa, on käytettävä useita linnuston arvoa mittaavia muuttujia.

Luonnontilaisuusluokittelun käyttö

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys on arvostellut luonnontilaisuusluokittelun soveltamista.

On todettava, että kaavavalmistelussa oli hyvä käsitys luokittelusta ja sen soveltamisesta: Tätä kansalliseen suostrategiaan sisältynyttä luokittelua kehitettiin ja testattiin Pohjois-Pohjanmaan kaavan suoinventointien yhteydessä. Lisäksi kaavasoiden luokkaratkaisut

varmistettiin asiantuntijatiimissä. Tiimityöhön osallistuneista henkilöistä kolme oli ollut mukana kansallisen suostrategian valmistelussa. – Samalla tiedostettiin kaavavalmistelun suuri vastuu uuden työkalun oikeellisesta soveltamisesta.

Tu-2 –merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen tarkistaminen

Suunnittelumääräyksen muutos tehtiin kaavaehdotuksesta tehtyjen huomautusten välisen ristiriidan lieventämiseksi. MRL:n mukaisesti on kaavan laadinnassa pyrittävä yhteensovittamiseen. PPLY:n sekä luonnonsuojelupiirin toiveiden mukaisesti kaavan tu-2 –soiden joukkoa karsittiin luonnonarvojen (mikä käytännössä vastaa vesitalouden tilaa) perusteella. Samalla lievennettiin jäljelle jääneiden tu-2 –soiden osalta turvetuotantoalan kohtuuttomaksi katsoma, tu-2 –soiden suunnittelumääräykseen sisältynyt vesitalouden turvaamisvelvoite luonnonarvojen huomioonottamisvelvoitteeksi. Pohjois-Pohjanmaan liiton käsitys on, että muutos otti huomioon molempien intressien näkemyksiä.

Happamat sulfaattimaat

Happamat sulfaattimaat aiheuttavat lisääntyneen vesiensuojelullisen riskin turvetuotannolle. Sulfaattimaat ja mustaliuskealueet otettiin riskitekijänä huomioon turvetuotannon vesistövaikutusten arvioinnissa. Happamoitumisriski on otettu huomioon muiden riskitekijöiden ohella, kun suunnittelumääräyksessä on osoitettu tietyt vesistöalueet riskialueina, joilla turvetuotanto on vaiheistettava voimakkaasti ja vesiensuojelumenetelmien tehokkuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tietous sulfaattimaiden esiintymisestä ja vesistöriskien hallinnasta on lisääntynyt viime vuosina. Sulfaattimaariskien hallintaa on selvitetty hankkeessa ”Sulfaattimailla syntyvän happaman kuormituksen ennakointi- ja hallintamenetelmät (SUHE)”, jota myös Pohjois-Pohjanmaan liitto on rahoittanut. Hanke on juuri valmistunut ja raportoitu (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 17/2014), mutta sen alustavia tuloksia on ollut käytettävissä kaavavalmistelun aikana; niitä ei ole voitu liittää kaavan selvitysaineistoksi hanketyön keskeneräisyyden takia. Tulokset ovat tuoneet esille lupaavia tekniikoita happaman kuormituksen hallintaan. Lisäksi on osoittautunut, että jälkikäyttömuodon valinnalla voidaan vaikuttaa olennaisesti jälkikäyttövaiheen happamuusriskeihin. – Kaavavalmistelussa oli riittävät perusteet olettaa, että turvetuotannon vesiensuojelun suunnittelussa ja jälkikäytön suunnittelussa on olemassa mahdollisuudet ottaa sulfaattimaariski huomioon. Sulfaattimaariskin suuruus suhteessa vesiensuojeluratkaisuihin arvioidaan lupamenettelyssä. Siten mainittujen tu –varausten – **Honkaneva, Siikajoki (tu-2); Huhtineva-Tapaninneva, Siikajoki (tu-1); Mantilanmaa-Kaitaankangas, Siikajoki (tu-1) sekä Kaitaanneva, Siikajoki ja Siikalatva (tu-2)** – poistaminen maakuntakaavasta sulfaattimaariskin vuoksi ei ole perusteltua.

Suokohtaiset vastineet:

Rimpineva, Kärämäki; tu-2 -aluevaraus

Luontoselvitykset:
Linnustoselvitys 2007 (konsultti/turvetuotantoyhtiö)
Luontoselvitys 2009 (P-P:n ELY-keskus)
Luontoselvitys 2012 (PPL)

Suon luonnonarvopisteytys on 23 (uusimman inventoinnin perusteella), eli hieman alle luokan 2 keskiarvon. Valittaja on viitannut vesiensuojeluperusteeseen tu-2 –varauksen vahvistamatta jättämiselle. Vesiensuojelun taso suunnitellaan lupamenettelyssä ja se, että

Lamujen vesistöön on osoitettu erityinen vesiensuojelun suunnitteluvaihe, tuo kaavan tavoitteet tässä suhteessa esille.

Kun maakuntakaavaehdotusta tarkistettiin lausuntokierroksen jälkeen, poistettiin tu-2 –merkinnöistä luontoarvopisteiltään kaikki luokan 2 keskiarvon ylittävät suot. Kaavaehdotuksessa oli käytetty Rimpinevan osalta pisteytyksessä vuoden 2012 uusinta inventointia. Vuoden 2009 inventointitiedoilla Rimpinevan pistemäärä olisi hieman korkeampi ja suo sijoittuisi hiukan luokan 2 keskiarvon yläpuolelle. Ajallisen eron ohella inventoinneissa on kokemustaan liittyvää eroa: vuoden 2009 tiedot ovat kokeneemmalta inventoijalta.

Rahkaneva – Teerineva – Katajaneva; tu-2 kohdemarkinta, tu-1 -kohdemarkinta

Kyseessä on kolmen suon ryhmä (karttaliitteet) . Alueesta on tehty seuraavat luontoselvitykset:

- suo-ohjelma –hankkeen luontoinventointi 2011*
- suo-ohjelmahankkeen pesimälinnustoinventointi 2011*
- konsultin / turvetuotantoyhtiö luontoselvitys*
- asiantuntijoiden maastokatselmus 2013*

Rahkaneva-Teerinevan luonnonarvopisteytys on 35. Turvetuotantoon soveltuviksi on osoitettu pitkälle muuttunut Katajaneva (tu-1) ja osin muuttunut Teerineva (tu-2). Vaikka Teerinevan luokka on sama kuin Rahkanevalla, on se selvitysten perusteella selvästi muuttuneempi kuin Rahkaneva, ja pisteytyksen perusteena olleet luonnonarvot sijaitsevat lähinnä Rahkanevalla. Turvetuotantoon soveltuvien alueiden varaukset ovat kaavaehdotuksessa täsmälleen samat kuin kaavaluonnoksessa. Rahkaneva-Teerineva on käsitelty luokituksessa yhtenä suona ja sen luonnontilaisuusluokaksi on varmennettu 2 maastoinventoinnin ja maastokatselmuksen perusteella.

Rahkaneva oli luonnoksessa osoitettu SL-1 –alueeksi mutta jätettiin valkoiseksi kaavaehdotuksessa. Muutos perustui kohteella tehtyyn asiantuntijakatselmukseen, jolla varmennettiin hankkeessa tehtyjen luontoselvitysten laatua. Katselmuksen perusteella hankkeessa tehtyjä luontoinventointeja voitiin pitää oikeellisinä. Samalla kuitenkin todettiin, että suo oli kokonaisuutena siinä määrin muuttunut, ettei SL-1 –merkinnälle ollut riittäviä perusteita.

Valittajan esittämät tiedot ja näkökohdat koskevat nimenomaan Rahkanevaa. Valittaja on esittänyt valkoiseksi jätetyn Rahkanevan ennallistamista. Kaavaratkaisu ei estä sitä, ja se on teknisesti mahdollista mutta vaatii onnistuakseen suhteellisen järeät toimenpiteet. Kaavassa turvetuotantoon soveltuviksi osoitettujen Katajanevan ja Teerinevan alueiden kuivatus ja muu tuotantokäyttö voidaan toteuttaa niin, ettei sillä heikennetä merkittävästi Rahkanevan luonnontilaa. Lähinnä vaikutukseksi voisi muodostua tuotantoaikainen melu, mutta sekään ei ole uusi ympäristötekijä johtuen valtatie läheisyydestä. Vaatimukselle näiden lähisoiden varausten vahvistamatta jättämiseksi Rahkanevan takia ei ole perusteita.

Valkiaisneva, Siikalatva; tu-2 -kohdemarkinta

Valkiaisnevasta on tehty kasvillisuus- ja linnustaselvitys vuonna 2007 (konsultti/turvetuotantoyhtiö). Selvitystietoja on pidettävä kohtuullisen tuoreina kasvillisuuden osalta. Suon luonnonarvopisteytys on 19, eli selvästi luokan 2 keskiarvoa

heikompi. Suon ojitusaste taustakartan mukaiselle alueelle laskettuna on 66 %. Vuoden 2010 ilmakuva vaikuttaa, että myös ojittamattomilla osilla on kuivahtamista. Suota ei voida pitää luonnontilaisuusluokan 3 suona. Kohdemarkintä ei osoita tuotantoalueen tarkkaa sijaintia, eikä siten tarkoita sen rajautumista Valkiaisjärveen. Järvellä on virkistysmerkitystä, mikä otetaan mahdollisessa luvituksessa huomioon.

Kaitaanneva, Siikajoki ja Siikalatva; tu-2 -kohdemarkintä

Suosta on tehty luontoselvitys 2012 (PPL). Suon luontoarvopisteytys on 21, eli luokan 2 keskitasoa jonkin verran alempi. Linnuston osuus pisteytyksessä on 1,1.

Alueen sulfaattimaariski on otettu huomioon vesiensuojelua koskevassa suunnittelumääräyksessä osoittamalla vesistöalue riskialueeksi.

Honkaneva, Siikajoki; tu-2 -kohdemarkintä

Suolta on tehty kaksi luontoselvitystä: PPL 2012, konsultti/turvetuotantoyhtiö 2010. Suon luontoarvopiste on 21,5 eli luokan 2 keskiarvoa vähemmän. Taustakartassa rajatun suon ala on 115 ha, josta ojittamatonta alaa on 52 ha. Aivan suon keskellä on uusi, mahdollisesti pellonraivaukseen liittyvä, suon poikki ulottuva ojasto, joka on supistanut ojittamatonta alaa edellä mainitusta ja heikentänyt suon vesitaloutta. Suo sijaitsee kahden turvetuotantoalueen välissä.

Alueen sulfaattimaariski on otettu huomioon vesiensuojelua koskevassa suunnittelumääräyksessä osoittamalla vesistöalue riskialueeksi. AVI:n ja hallinto-oikeuden päätökset, joilla lupahakemus on hylätty ilmeisesti mm. happamuusriskin takia, osoittavat suohon liittyviä vesiensuojeluteknisiä ongelmia. Hakemus ja päätökset perustuivat tiettyyn vesiensuojeluratkaisuun. Päättyneen SUHE-hankkeen mukaan happamuusriskien hallintaa voidaan parantaa teknisin menetelmin.

Kivisuo E, Muhos ja Kivisuo E, Utajärvi; tu-2 –kohdemarkintä, tu-1 -kohdemarkintä

Ko. soita koskee Kotisuon kohdalla mainittujen aineistojen lisäksi Kivisuon (Muhos, Utajärvi) suokasvillisuusselvitys 2011.

Aluetta on tarkasteltu osana Iso Matinsuo – Lääväsuu – Kivisuo –suoalueen luonnonarvot ja käyttömahdollisuudet –selvitystä ja suunnitteluratkaisu pohjautuu tähän selvitykseen.

Kiviojan itäpuolella sijaitseva Kivisuo E Utajärvi on pitkälle muuttunut ja on luonnontilaisuusluokkaa 1. Se on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi merkinnällä tu-1. Kiviojan länsipuolella sijaitseva Kivisuo E, Muhos on osittain muuttunut 127 ha:n suuruinen osa yhteensä 1 867 ha:n suuruisesta Kivisuosta. Kivisuo E, Muhos -alueessa ojittamaton osuus on 50 ha (40 % varauksesta) ja Kivisuo E Utajärvi –alueessa 20 ha (5 % varauksesta).

Näiden kahden alueen osoittaminen turvetuotantoon on osa em. selvityksen suosittelemaa kokonaisratkaisua, jossa valtaosa suuralueesta katsottiin luonnonsuojelullisesti arvokkaaksi. Kummankaan suon tuotantokäyttö ei vaaranna Kivisuon luonnonarvoja. Varausalueiden pienestä koosta ja muutosasteesta johtuen niiden merkitys PPLY:n mainitsemalle petolintureviirille jää vähäiseksi. Yksinomaan Kivijärveä ympäröivien ojittamattomien soiden kokonaismäärä on yli 2 000 ha. Lisäksi tämän suoalan keskimääräinen luonnontilaisuusaste on huomattavasti korkeampi kuin em. kahden varauksen yhteensä 70 ha:lla ojittamattomia mutta osin muuttuneita kohtia. Matinsuo – Lääväsuu – Kivisuo –suuralueen reunoille sijoittuvat pienet turvetuotantoalueet eivät myöskään merkitse suuralueen avaamista turvetuotannolle, sillä aivan alueen keskellä on Kanasuon nykyinen turvetuotantoalue.

Kotisuo, Utajärvi, Oulu; tu-2 -aluevaraus

Kotisuosta on tehty useita luontoinventointeja osana Kivisuohon liittyvien soiden selvityksiä, mm. osana Kivisuon suokasvillisuus selvitystä 2004 ja osana Kivi – Kontionsuon linnustoselvityksiä 2002 - 2003. Inventoinnit ovat turvetuotantoyhtiön teettämiä. Selvitysten perusteella on käytettävissä ollut suhteellisen hyvä ja vertailukelpoinen tieto Kivisuohon liittyvistä soista. Aluetta on tarkasteltu osana Iso Matinsuo – Lääväsuu – Kivisuo – suoalueen luonnonarvot ja käyttömahdollisuudet –selvitystä ja suunnitteluratkaisu pohjautuu tähän selvitykseen.

Alueen luonnonarvot ovat pääsääntöisesti korkeat eikä alueen soita voida tuotantovarauksista huolimatta osoittaa turvetuotantoon. Alueen pohjoisosassa sijaitseva Kotisuo muodostaa poikkeuksen. Sen luonnonarvopisteytys on vaatimattomat 14. Laskennallinen ojittamaton ala on 45 ha eli 39 % kohdemerkinnän taustakartassa rajatusta alueesta, mutta senkin vesitalous on eristynyt joka puolelta. Pienen Kivijärven asutus voidaan ottaa huomioon tuotannon suunnittelussa: kohdemerkinnän taustakartassa (liite) tuotantoon soveltuva alue on rajattu 600 metrin etäisyydelle järvestä. Tu-2 merkinnän tarkoittama alue muodostaa pienen osan erityisesti suojeltavan lajin reviiristä ja reviirille sijoittuva luonnonalaisten soiden määrä on suuri. Siten tu-2 –varauksella ei voi olla oleellista merkitystä lajin kannalta.

Ahvensuo, Oulu; tu-2 -aluevaraus

Suolta on tehty luontoselvitys (PPL 2012) ja pesimälinnustoselvitys 2013 (PPL 2013). Suon luonnonarvopisteytys on 23 eli jonkin verran luokan 2 keskiarvoa vähemmän. Metsähanhen pesintä sisältyy linnustotietoihin. Suon linnustolliset ja muut luonnonarvot keskittyvät suon läntiseen osaan. Suunnittelumääräys velvoittaa ottamaan tällaisen asian huomioon tuotannon suunnittelussa. Suon laajuus antaa mahdollisuudet tuotannon rajaamiseen.

Epäilyksensuo N, Pudasjärvi; tu-2 -kohdemerkintä

Inventoinneissa todetut Epäilyksensuon luonnonarvot koskevat pääosaa suosta, johon on kaavassa esitetty 375 ha:n SL-1 –varaus. Epäilyksensuo N on suon luoteinen kärki, joka on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi. Kohdemerkinnän taustaselvityskartassa (liite) rajatun alueen koko on 88 ha. Epäilyksensuo N rajoittuu kiinteästi nykyiseen turvetuotantoalueeseen ja on vesitaloudellisesti erillään muusta Epäilyksensuosta: luontainen kynnys (näkyä karttaliitteen korkeuskäyrästä) ja on uuden valtaoijan rajaama (näkyä ilmakuvaliitteestä). Lisäksi suo on kuivahtanut ympäröivien valtaojien takia (kuivahtaminen näkyy ilmakuvasta). Hydrologisesta tilanteesta johtuen Epäilyksensuo N:n tuotantokäytön ja Epäilyksensuon suojelukäytön yhteensovittamisessa ei ole ongelmaa.

Ukonsuo, Pudasjärvi; tu-2 -aluevaraus

Luontoinventointi 2010 (PPL).

Ukonsuon aluetta on suunnitteluvaiheessa käsitelty kahtena suona, Ukonsuo ja Ukonsuo NE. Valtuuston hyväksymässä kaavassa on varauksia ainoastaan Ukonsuo NE:lle ja samalla sen nimeksi on lyhennetty Ukonsuo. Nimimuutokset ovat saattaneet aiheuttaa väärinkäsitystä valittajalle.

Vuonna 2010 tehty luontoinventointi kattaa molemmat suot. Suon inventointitiedot ovat olleet käytettävissä, vaikka yleiskuvaus puuttuu aiemmin esille tuodusta syystä. Lisäksi suosta on saatu käyttöön PPLY:n toimittamia linnustotietoja. Viimeisin pisteytys sisältää myös linnustotiedot. Luonnonarvon kokonaispiste on Ukonsuolle 36,7 ja Ukonsuo NE:lle 17.

Ukonsuo on luonnonarvojensa takia jätetty valkoiseksi. Sitä ei ole osoitettu luonnonarvosuona johtuen siitä, että samalla alueelle on kaavassa osoitettu runsaasti luonnonarvosuonia. Ukonsuon luonnontilaisuusluokka (käytetyllä rajauksella) on lähellä luokkaa 3 mutta jää valmisteluryhmän arvion mukaan kuitenkin luokkaan 2.

Ukonsuo NE (= kaavaehdotuksen liitteen Ukonsuo) on suurimmaksi osaksi ojitettu. Suon kokonaisala on 748 ha, josta on turvemaita 620 ha ja niistä ojittamattomia soita 72 ha (11,6 % turvemaista). Luonnonarvopisteytys on vaatimaton 17. Suohon liittyy turvetuotantovaraus. Näillä perusteilla suo on osoitettu turvetuotantoon soveltuvaksi. Vaikka ojittamattomat alat ovat sinänsä suurehkoja, ovat ne kuitenkin pieniä suon mittakaavassa. Ojittamattomien kohtien havaintopisteiden suotyypimerkinnöissä on runsaasti rahkaisuusmerkintöjä sekä jonkin verran muuttumamerkintöjä. Muuttumamerkinnät liittyvät aina vesitalouden heikkenemiseen ja rahkaisuusmerkinnät usein. Ko. inventoijan rahkaisuusmerkinnöistä ei tosin voi varmuudella päätellä, onko kyseessä luontainen vai ojituksen vauhdittama kehitys.

Järvisuo NW, Oulu (Yli-li), SL-1 –aluevaraus, tu-2 -aluevaraus

SL-1- ja tu-2 –varaukset ovat samalle suolle, mutta ne eivät ole päällekkäisiä. Kaavan suonimissä on tekninen virhe: tu-2 –merkinnällä osoitetun suon nimen tulisi olla Järvisuo SE.

Järvisuon kohdalla on käytetty ositusratkaisua. Luonnonarvot keskittyvät NW-osaan ja luonnonarvopiste on 39, eli varsin korkea. NW-osan linnustomonipuolisuus on korkein kaavan taustaselvityksissä havaittu. Alueen osoittaminen SL-1 –alueena on perusteltu.

Samalla kuitenkin suon SE-osa on ojitettu ja varsin muuttunut (luonnontilaisuusluokan 2 heikompaa osaa). Tu-2 –merkintä kohdistuu siihen.

Järvisuon kohdalla pidettiin mahdollisena suon jakamista suojelutarkoitukseen ja tuotantotarkoitukseen seuraavista syistä: alueen laajuus, suon kallistuminen SE-suuntaan ja jo nykyisen kuivatuksen erottamat SE-osan ja NW-osan vesitaloudet.

Ositusratkaisua on kaavavalmistelussa käytetty vain poikkeustapauksissa. Pääperiaatteena on pidetty suokokonaisuuksien yhtenäisyyttä. Ositusratkaisu, milloin se on teknisesti mahdollinen, on kuitenkin MRL:n ja VAT:n mukainen. Se on tuotanto- ja suojelutarpeiden yhteensovittamista suotasolla. Kaavavalmistelun taustakartat (liite) osoittavat ositusratkaisun kaavakarttaa tarkemmin ja ovat käytettävissä alueen tarkemmassa suunnittelussa.

Koivistonojanlatvasuo, Vaaraojanlatvasuo, li (Kuivaniemi) , Oulu; tu-2 -aluevaraus

Luontoinventoinnit:

- Koivistonojanlatvasuo, kasvillisuusinventointi 1996 (konsultti/turvetuotantoyhtiö)
- Koivistonojanlatvasuo, linnustoinventointi 1996 (konsultti/turvetuotantoyhtiö)
- Koivistonojanlatvasuo, pesimälinnustoinventointi 2013 (PPL)
- Vaaraojanlatvasuo, pesimälinnustoinventointi 2013 (PPL)
- Vaaraojanlatvasuo, kasvillisuusinventointi 2010 (PPL)

Suot on käsitelty yhtenä kokonaisuutena (ovat samaa suota käytetyn rajauseriaatteen mukaan) ja luonnonarvopisteytykseksi on muodostunut 23, eli luokan 2 keskiarvoa hieman vähemmän. Pisteytyksessä on käytetty korkeimpaan arvoon johtaneita osaselvityksiä (PPL:n tekemiä): eli linnustotietoja Koivistonjojanlatvasuolta ja kasvillisuusinventointia Vaaraojanlatvasuolta. Mikäli suot olisi tarkasteltu erillisinä, olisi molempien luonnonarvopiste jäänyt alhaisemmaksi.

Valittajan mainitsemassa Koivistonjojanlatvasuon pinta-alatietojen puuttumisessa kyse on siis siitä, että suot on käsitelty yhtenä. Koivistonjojanlatvasuolta on tehty kasvillisuus selvitys 1996, ja siitä ilmenee suon muuttuneisuus jo tuolloin.

Erityisesti suojeltava laji ei tiettävästi pesi kaavan tu-2 –alueella. Vaaraojanlatvasuon keskiosassa on jo käynnissä turvetuotanto, eikä turvetuotannon laajentaminen todennäköisesti merkitse huomattavaa muutosta lajin pesimäpaikan kannalta.

Etenkään tällaiselle moniosaiselle suolle osoitettu tu-2 merkintä ei tarkoita koko alueen tuotantosoveltuvuutta. Merkintään liittyvä suunnittelumääräys velvoittaa ottamaan huomioon luonnonarvoja. Tässä tapauksessa suunnittelumääräys koskee etenkin tuotannon laajentamista Koivistonjojanlatvasuon suuntaan, jossa tuotantoa ei vielä ole. Samalla tulee vielä arvioitavaksi suhde mainittuun erityisesti suojeltavaan lajiin.

Vasikkasuo eli ”Karhunpesämaansuo”, li (Kuivaniemi); tu-2 -aluevaraus

Luontoselvityksinä ovat erilliset linnusto- ja kasvillisuus selvitykset 2004 (konsultti/turvetuotantoyhtiö).

Konsultin tekemät luontoselvitykset on hyödynnetty samalla tavalla kuin liiton tekemät selvitykset. Soiden rajaukset ja luonnontilaisuusluokat ovat kuitenkin PPL:n valmistelemlia.

Karhunpesämaansuo sijaitsee kahden suuren turvetuotantoalueen välissä ja edustaa luonnontilaisuusluokkaa 2. Suolla on laajahkoja ojittamattomia osia, mutta niiden monimuotoisuus ei edusta kovin korkeaa tasoa. Suon luonnonarvopisteytyks on 20, eli suo jää luokan 2 keskiarvoa selvästi heikommaksi.

Pisteytyksessä käytettiin konsultin tekemää linnustoselvitystä. Valittajan esittämät linnustotiedot viittaavat suurempaan lajistoon. Linnustoselvitysten perusongelma on suuri vaihtelu havaintohetkien välillä. Tarkka käsitys suon linnustoarvosta vaatisi useita toistoja ja useina vuosina. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista maakuntakaavan selvityksinä. – Valittajan esittämällä linnustotiedoilla suon pisteytyks olisi 1,5 pistettä korkeampi. Edelleen yhteispistemäärä jäisi selvästi alle luokan 2 keskiarvon.

Suhteellisen alhaisen luonnonarvon, hallintatilanteen ja turvetuotannon keskittämistä puoltavan sijainnin perusteella on Vasikkasuon ja Klaavunsuon turvetuotantoalueiden välinen alue osoitettu turvetuotantoon soveltuvana alueena. Keskittämisperiaate sisältyy valtioneuvoston turvemaita koskevaan periaatepäätöksen liitteenä olevaan yleissuositukseen turvetuotannon turvetuotannon kohdentamisesta. Kaavaratkaisussa on Vasikkasuon länsipuolinen osa, Vasikkalampi – Saarilampi, joka on huomattavasti monimuotoisempaa suoluontoa, jätetty turvetuotantoon osoitetun alueen ulkopuolelle.

Ukonpolttamansuo, li; tu-2 -kohdemerkintä

Suolta on tehty luontoselvitys 2012 (PPL). Luonnonarvopisteytys on 17, eli huomattavasti luokan 2 keskiarvoa vähemmän. Vaikka suon pohjoisin osa on ojittamaton, on sekin menettänyt ympäröivien ojitusten takia osan vesitaloudestaan: valittajan mainitsema ojittamaton reuna ruokkii ensi sijassa purkuojan läheisintä osaa suosta.

Kaavaehdotuksen kohdemerkintä ei osoita tuotantoalueen tarkkaa sijaintia ja suunnittelumääräys velvoittaa ottamaan huomioon jäljellä olevat luonnonarvot.

Tora-aapa – Laukkulammit, li (Kuivaniemi); tu-2 -kohdemerkintä

Luontoinventointi vuonna 2011 (PPL).

Selvitystulosten mukaan suon läntisen osan luonnonarvot ovat säilyneet kohtuullisen hyvin. Koko suon luonnonarvopisteytys oli 26, mikä on lähellä luonnontilaisuusluokan 2 keskiarvoa. Suon koillinen osa on selvästi muuttuneempi, ja sen luonnonarvot ovat pienemmät. Suo rajautuu tässä suunnassa tiehen ja turvetuotantoalueeseen. Koillisosan muuttuneisuuden ja turvetuotantoarvon perusteella suon koillisosa osoitettiin tu-2 kohdemerkinnällä turvetuotantoon soveltuvaksi alueeksi.

Valittajan esittämillä lintulajiluvuilla koko suon pisteytys olisi 1,9 pistettä nyt käytettyä korkeampi. Todennäköistä on, että lajit keskittyvät suon läntiseen osaan, jossa lammet sijaitsevat, joten kaavaratkaisuun tämä tieto ei olisi vaikuttanut. Viitasammakkohavainto, jos se olisi ollut tiedossa ja olisi sijoittunut kohdemerkinnän alueelle, olisi johtanut asian tarkempaan selvittelyyn kaavan valmistelussa. Se, ettei näin tapahtunut, ei ole ratkaisevaa, koska viitasammakon esiintymisalueet käsitellään lupamenettelyssä luonnonsuojelulain velvoittamana.

Koillisen osan ja Laukkulampien vedet virtaavat ojastojen ja korkeustietojen perusteella Laukkuojan kautta Natura-alueen koillispuolelta eikä niillä ole vaikutusta Natura-alueeseen.

Maakuntakaavan kohdemerkintä ei estä suon läntisen osan suojelukäyttöä.

Tuulivoima-alueet

PPLY on koko kaavavalmisteluajan huomauttanut tärkeille lintujen pesimä- ja lepäilyalueille sekä muuttoreiteille sijoitetuista tuulivoima-alueiden suuresta määrästä. Lintujen muuton kannalta epäedullisille alueille (Mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi 25.6.2013,) sekä uhanalaisten lintujen pesimisreviireille (mm. Tuulivoiman täydennysselvitys 2013) sijoittuu edelleen useita tuulivoima-alueita, jotka uhkaavat sekä yksittäin että tuulivoima-alueiden yhdysvaikutusten myötä linnuston monimuotoisuutta.

Useilta lintujen muuttoreiteille tai tärkeille pesimäalueille osoitetuilta tuulivoima-alueilta ei ole olemassa kunnollisia linnustoselvityksiä. Joiltain alueilta puolestaan on tehty hyvät linnustoselvitykset, mutta kunnat ovat jatkaneet tuulivoiman kaavoittamista linnustoarvoista piittaamatta. Väärin tehty kuntatason kaavoitus ei voi olla perustelu tuulivoimala-alueiden sijoittamiseksi tärkeille lintujen muuttoreiteille ja pesimäalueille maakuntakaavassa. Tuulivoima-alueita on merkitty kaavaan runsaasti, joten tuulivoiman rakentamistavoitteet voidaan toteuttaa, vaikka tuulivoimaloita ei kaavoitettaisi ja rakennettaisi tärkeimmille lintujen muuttoreiteille ja pesimäalueille. Lintujen päämuuttoreittien ulkopuolelta on myös löydettävissä tarvittaessa vielä uusia tuulivoimarakentamiseen soveltuvia alueita.

PPLY vaatii seuraavien 1. vaihekaavan tuulivoimavarausten vahvistamatta jättämistä maankäyttö- ja rakennuslain 5., 9. ja 28. § vastaisina:

ID 203, Hoikka-Hiue–Luodeletto

Alue on lintujen tärkeä pesimä-, lepäily- ja muuttoalue ja osittain päällekkäinen valtakunnallisesti tärkeän lintualueen (FINIBA) kanssa. Alue on myös tärkeä paikalliselle kalastukselle, jonka edellytykset tuulivoimaloiden vaatima ruoppaaminen tuhoaisi pitkäksi aikaa. Erityistä pesimälinnustoa ovat mm. kaikki Oulun kaupungin alueella pesivät selkälokit sekä lähistöllä sijaitseva Suomen suurimpiin kuuluva räyskäyhdykskunta. Myös muu vesi- ranta- ja lokkilinnusto on hyvin runsasta. Hailuodosta pohjoiseen suuntautuva vesilintu- ja petolintumuutto kulkee pääosin alueen kautta. Tehdyt luontoselvitykset ovat erittäin heikkolaatuiset ja mm. muuttoselvityksen aikana ei itse selvitysalueella ole käyty lainkaan. Myöskään lintujen pesimäaikaista ruokailulentoja alueella ei ole tutkittu ollenkaan.

ID 321, Hummastinvaara

Alue on lintujen tärkeällä muuttoreitillä. Vaihtoehtona koko alueen poistamiselle PPLY vaatii sen kaventamista sen merenpuoleisesta päästä puoleen nykyisestä.

ID 318, Vartinoja

Alue on tärkeällä muuttoreitillä. Lisäksi alueella on Suomen toistaiseksi ainoa tunnettu arosuohaukan pesimäreviiri, jolla linnut ovat pesineet jo kolmena vuotena peräkkäin. Arosuohaukka on Euroopassa erittäin uhanalainen ja sen koko maailman kanta on taantunut. Vaihtoehtona PPLY vaatii alueen koon rajoittamista lainvoimaisen osayleiskaavan mukaiseksi. Luontoselvitykset ovat puutteelliset: Petolintujen seuranta ei ole tehty lainkaan ja muuttolintujen seuranta on ollut hyvin vähäistä, mikä tulee esille myös yhteysviranomaisen YVA-selostuksesta antamassa lausunnossa.

ID 317, Isoneva

Alue on rajauksen kavennuksesta huolimatta tärkeällä muuttoreitillä. Vaihtoehtona on alueen pienentäminen edelleen lännenpuoleiselta reunalta. Edellisen kohteen tavoin luontoselvitykset ovat puutteelliset: Petolintujen seuranta ei ole tehty lainkaan ja muuttolintujen seuranta on ollut hyvin vähäistä, mikä tulee esille myös yhteysviranomaisen YVA-selostuksesta antamassa lausunnossa.

ID 329, Annankangas

Alueella on uhanalaisen maakotkan pesimäreviiri. Kaavarajausta on pienennetty kotkareviirin kohdalta mutta pienennys on riittämätön. Ilman tarkempaa reviirinkäyttötietoa tuulivoimaloiden etäisyys pesään tulisi olla olosuhteista riippuen vähintään 5–10 km. Maakotkan suojelun ja tuulivoiman yhteensovittaminen on mahdotonta etenkin, kun samalle seudulle on rakennettu tai suunnitteilla useita muitakin tuulivoima-alueita. Alueen erityisyydestä kertoo myös alueella sinnittelevä Haapavesi–Vihannin eriytynyt kuukkelipopulaatio.

ID 313, Pohjois-li

Alue on erällä Suomen tärkeimmistä petolintujen muuttoreiteistä. Vaihtoehtona on alueen kaventaminen länsiosalta niin, ettei rakentamista osoiteta petolintujen päämuuttoreitille. Merkittävä petolintumuutto on ollut kaavoittajan tiedossa kaavoitusprosessin alusta alkaen.

ID 331 Parhalahti–Piehingin Sarvankangas

Alue on tärkeällä muuttoreitillä. Vaihtoehtona on alueen kaventaminen lännenpuoleisesta reunasta kolmasosalla.

ID 334 Mäkikangas

Alue on keskellä tärkeää lintujen muuttoreittiä. Lintumuutto on ollut kaavoittajan tiedossa kaavoitusprosessin alusta alkaen.

ID 337, Jokela–Tohkoja

Alue on tärkeällä muuttoreitillä. Lintumuutto on ollut kaavoittajan tiedossa kaavoitusprosessin alusta alkaen. Alueen keskeltä löydettiin kesällä 2013 asuttu merikotkan pesä.

ID 338 Mustilankangas

Alue sijoittuu Pitkäsenselän peltojen ja Kaakkurinnevan suoalueen väliin. Se on siten paitsi lintujen päämuuttoreitillä, myös lähellä tärkeitä lintujen lepäilyalueita. Lintumuutto ja tärkeiden lepäilyalueiden sijainti on ollut kaavoittajan tiedossa kaavoitusprosessin alusta alkaen.

ID 204, Seljänsuunmatala

Alue on lähellä Siikajoen ja Hailuodon tärkeitä lintualueita sekä vesilintujen muuttoreitillä. Alueelta ei ole tehty linnusto- tai muita luontoselvityksiä.

Vastine:

Maakuntakaavoituksen yhteydessä on selvitetty Pohjois-Pohjanmaan rannikonsuuntaiset linnuston päämuuttoreitit, niille sijoittuvat muuton painopistealueet (ns. pullonkaula-alueet) ja tärkeät muuтонаikaiset levähtämisalueet. Muuton pullonkaula-alueiksi on määritelty Kalajoen–Pyhäjoen rannikkovyöhyke sekä Hailuodon Kirkkosalmen ja Iin Kuivaniemen rannikkovyöhykkeet.

Linnuston päämuuttoreitit kattavat valtaosan Pohjois-Pohjanmaan rannikkovyöhykkeestä. Samalle aluekokonaisuudelle sijoittuu myös Pohjois-Pohjanmaan merkittävin tuulivoimapotentiaali; Kalajoen ja Siikajoen väliseltä alueelta tunnistettiin manneralueen tuulivoimaselvityksessä noin 40 tuulivoimatuotantoon soveltuvaa aluetta, joista useat ovat edenneet yksityiskohtaisempaan suunnitteluun (yleiskaavoitus) ja toteutukseen. Maakuntakaavassa yhteensovittaminen on tehty ohjaamalla tuulivoimarakentaminen muuton kannalta arvokkaimpien alueiden ulkopuolelle. Huomioon on otettu Natura 2000 -verkoston SPA-alueet, kansainvälisesti ja valtakunnallisesti tärkeät linnustoalueet (IBA ja Finiba) sekä maakuntakaavoituksen yhteydessä määritellyt tärkeät muuтонаikaiset alueet.

Muuton kannalta keskeisille pullonkaula- ja lepäilyalueille ei ole osoitettu tuulivoimarakentamista lukuun ottamatta alueita, jotka ovat käyneet läpi yva-menettelyn ja/tai joilla tuulivoimaloiden sijoittamisedellytykset on ratkaistu kunnan kaavoituksessa (lin Olhava–Myllykangas tv-1 310, Pyhäjoen Mäkikangas tv-1 334, Kalajoen Jokela–Tohkoja tv-1 337, Kalajoen Mustilankangas tv-1 338, Oulun Hoikka-Hiue-Luodeletto tv-2 203).

ALUEKOHTAISET VASTINEET

tv-2 203 Hoikka-Hiue-Luodeletto

Vaihemaakuntakaavassa on osoitettu merialueelta kuusi laajaa tuulivoima-aluetta, jotka perustuvat voimassa olevaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaan sekä sen taustaselvitykseen (Tuulivoimatuotantoon soveltuvat alueet Merenkurkussa ja Perämerellä. Suomen ympäristö 666, 2004). Hoikka-Hiue-Luodeleton alue on edennyt yksityiskohtaisempaan suunnitteluun, minkä perusteella 1. vaihemaakuntakaavassa on tarkistettu alueen rajausta.

Edellä mainitussa selvityksessä alueen (Nimettömän matala) arvioidaan kokonaisuutena ottaen soveltuvan melko hyvin laajaan tuulivoimarakentamiseen. Voimala-alueelle ja sen läheiselle merialueelle (alle 2 km) sijoittuu Perämeren saarten Natura-alueeseen lukeutuvat hiekkasärkät. Saaret ovat tärkeitä linnuston pesimisaluetta, joilla pesii mm. uhanalaisen räyskän Pohjoisen Perämeren ainoa iso yhdyskunta. Koko voimala-alue lukeutuu Haukiputaan Letot-Santapankki -nimiselle, valtakunnallisesti arvokkaalle linnustoalueelle. Lintusaaret rajoittavat voimaloille soveliaan alueen laajuutta pohjois- ja eteläosissa. Selvitysalueen kautta muuttaa arktisia vesilintuja, mutta muutto ei ole niin keskittynyt kuin Kalajoen ja Raahen välisellä alueella, johtuen Hailuodon muuttoreittejä jakavasta vaikutuksesta. Tietyissä sääoloissa lintuja voi alueen kautta muuttaa kohtalaisia määriä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että alueella on tarve ja hyvät edellytykset sovittaa yhteen linnustoarvot ja tuulivoimarakentaminen. Mahdollisuudet tähän ovat olemassa: alue ei sijoitu muuton kannalta kriittiselle pullonkaula-alueelle. Sekä muuttokäytävän että levähtämisalueen osalta alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on mahdollista ottaa huomioon linnustollisesti arvokkaimmat alueet ja löytää toteuttamiskelpoinen ratkaisu. Voimalat voidaan sijoittaa alueelle siten, että läpimuuttavilla linnuilla on mahdollisuus väistää ne.

Hoikka-Hiue-Luodeletto-alueelta on Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan vahvistamisen jälkeen laadittu yksityiskohtaisempi selvityksiä alueen soveltuvuudesta tuulivoimarakentamiseen. Oulun-Haukiputaan edustan merituulivoimapuiston yva-menettely on päättynyt 16.7.2010. Yva-menettelyssä tarkasteltiin huomattavasti 1. vaihemaakuntakaavassa osoitettua aluetta laajempaa toteuttamisvaihtoehtoa. Ympäristövaikutusten arvioinnin mukaan hankkeen linnustovaikutukset ovat vähäisiä.

YVA-yhteysviranomaisen on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota laadittuun linnustovaikutusten arviointiin ja todennut siinä puutteita, koska läpimuuttavien lajien luotettavat populaatioiden koot eivät ole olleet selvillä arviointia tehtäessä.

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan edellä esitetty ei muuta kokonaiskuvaa alueen soveltuvuudesta tuulivoimarakentamiseen. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa (Oulun-Haukiputaan edustan merituulivoimapuisto) ei ole tullut esiin sellaisia

seikkoja, joiden vuoksi alue ei kokonaisuutena arvioiden sopisi tuulivoimarakentamiseen, kun voimaloiden sijoittamisessa otetaan huomioon linnustollisesti arvokkaimmat alueet.

tv-2 204 Seljänsuun matala

Vaihemaakuntakaavassa on osoitettu merialueelta kuusi laajaa tuulivoima-aluetta, jotka perustuvat voimassa olevaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaan sekä sen taustaselvitykseen (Tuulivoimatuotantoon soveltuvat alueet Merenkurkussa ja Perämerellä. Suomen ympäristö 666, 2004). Seljänsuun matalan alueen osalta 1. vaihemaakuntakaavassa osoitettu raja-alue on saman kuin voimassa olevassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa.

Edellä mainitussa selvityksessä Seljänsuun matalan alueen arvioidaan kokonaisuutena ottaen soveltuvan melko hyvin laajaan tuulivoimarakentamiseen. Vaikutukset luonnonympäristöön on arvioitu vähäisiksi. Alueella ja sen läheisellä merialueella (alle 2 km) ei ole merkittäviä lintuluotoja tai herkkiä alueita. Alueen kautta muuttaa arktisia vesilintuja, mutta muutto ei ole niin keskittynyt kuin Kalajoen ja Raahen välisellä alueella, johtuen Hailuodon muuttoreittejä jakavasta vaikutuksesta. Varsinkin suurten sorsalintujen kuten joutsenten ja hanhien sekä päiväpetolintujen muuttoreitit jäävät pääsääntöisesti alueen itäpuolelle. Tietyissä sääoloissa niitäkin voi alueen kautta muuttaa kohtalaisia määriä.

Alue sijoittuu siten linnuston muuttoväylälle, mutta muutto on tällä alueella melko hajautunutta. Törmäysherkkien lajien (hanhet, laulujoutsen, kurki, suurikokoiset päiväpetolinnut) muuttoreittien painopiste on alueen itäpuolella, kuten myös uusimman tiedon perusteella voidaan todeta (1. vaihemaakuntakaavaan varten laadittu muuttolintuselvitys 2013; Siikajoen Varessäikän ja Merikylänlahden tuulipuistojen ympäristöselvitykset. Lintujen kevätmuuton seurantaselvitys 2010; Oulunsalon- Hailuodon välisen kiinteän yhteyden ja tuulipuiston ympäristöselvitykset. Kevätmuuton selvitys 2009)

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että voimassa olevan maakuntakaavan vahvistamisen jälkeen ei ole tullut esiin sellaista uutta tietoa, jonka valossa Seljänsuun matalan alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

tv-1 321 Hummastinvaara

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä.

Alueen raja-alue perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohde nro 97) ja sitä täydentävään vaikutusten arviointiin. Aluetta on kaavan valmistelussa supistettu Raahen-Pattijoen lentopaikan sekä lähimmän asutuksen vuoksi.

Alueen merkittävää supistamista sen pohjoisosasta ei nähty maakuntakaavan valmistelussa perustelluksi, koska alueella on vireillä tuulivoimaosayleiskaavan laadinta ja siihen liittyvät yksityiskohtaisemmat linnustoselvitykset. Maakuntakaavan ja tuulivoimaosayleiskaavan ollessa vireillä samaan aikaan, on tarkoituksenmukaista että voimaloiden tarkempi sijoittaminen alueen sisällä ratkaistaan kuntakaavoituksessa.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille, ei kuitenkaan sen erityiselle muuton tiivistymis- ja kasautumisalueelle (ns. pullonkaula-alueelle). Sijainti ei ole kriittinen myöskään selvitettyjen muuttolinnuston kannalta tärkeiden lepäilyalueiden kannalta. Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi. Alueen

yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa vaikutuksia on tarvittaessa mahdollista lieventää sijoittamalla voimalat osoitetun alueen eteläosaan.

Alueelta on laadittu yksityiskohtaisempi muuttolintuselvitys Raahen itäisten tuulivoimapuistojen yva-menettelyn yhteydessä. Arviointiselostuksen mukaan tuulivoima-alue sijoittuu linnuston tärkeälle muuttoreitille ja vaikutukset muuttolinnustoon arvioidaan kohtalaisiksi. Hummastinvaaran alue on arvioitu vaikutuksiltaan toteuttamiskelpoiseksi. Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Raahen itäisten tuulivoima-alueiden ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 30.10.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset.

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiinnittää huomiota siihen, että yva-menettelyssä on tutkittu laajempaa vaihtoehtoa kuin maakuntakaavassa osoitettu alue. Näin ollen maakuntakaavassa osoitetun alueen toteuttamisen vaikutuksia on pidettävä lähtökohtaisesti vähäisempinä (myös muuttolinnuston kannalta, koska tuulivoimaloiden muodostama estevaikutus ja ns. törmäysriskitila on huomattavasti pienempi) kuin mitä Raahen itäisten tuulivoimapuistojen yva-selostuksessa on esitetty.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

tv-1 318 Vartinoja

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutus selvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä.

Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (selvityksen kohde nro 100) ja sitä täydentävään vaikutusten arviointiin. Aluetta on kaavan valmistelussa supistettu sen eteläosasta ensisijaisesti asutukseen ja Siikajokivarren maisemakuvaan kohdistuvien (yhteis)vaikutusten lieventämiseksi. Aluetta on toisaalta laajennettu sen pohjois-itäosasta siten, että rajausta kattaa likimäärin lainvoimaisen Vartinojan (Vartinoja I) tuulivoimaosayleiskaavan alueen.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille, ei kuitenkaan sen erityiselle muuton tiivistymis- ja kasautumisalueelle (ns. pullonkaula-alueelle). Sijainti ei ole kriittinen myöskään selvitettyjen muuttolinnuston kannalta tärkeiden lepäilyalueiden kannalta. Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi.

Muuttolinnuston kannalta Vartinojan alue sijoittuu Siikajoen pohjoispuoliselle alueelle, missä rannikon suuntaiset lintumuutot on hajautunut jo verrattain laajalle alueelle sekä mantereelle että merialueelle. Rannikonpuoleisia osia voidaan kuitenkin pitää muuttolinnuston kannalta herkimpinä, koska muuton osalta on kuitenkin tunnistettavissa selvä painopistealue Hailuodon ja mantereiden välissä. Kuten Vartinojan ja Isonnevan tuulivoimapuistojen yva-selostuksessa todetaan: ”Tärkeiksi luokitellut lintuvedet sijaitsevat lähinnä Perämeren rannikolla noin kahdeksan kilometrin päässä ja muuttolintujen tärkeimmät reitit sijaitsevat myös rannikon tuntumassa, jolloin suunnitellut Vartinojan voimalat eivät sijoitu aivan muuttolintujen pääreiteille.”

Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksessä Siikajoen ja Liminganlahden väliseltä alueelta tunnistettiin yhteensä kahdeksan tuulivoimarakentamiseen soveltuvaa aluetta. Maakuntakaavassa tämän aluekokonaisuuden osalta on kuitenkin

noudatettu varovaisuusperiaatetta muun muassa linnustoarvojen vuoksi ja osoitettu tuulivoimarakentamiseen soveltuvina alueita ainoastaan kaksi selvemmin sisämaahan sijoittuvaa aluetta (tv-1 318 Vartinoja ja tv-1 316 Leviämaa-Ruutineva). Osoittamalla aluekokonaisuudelta parhaiten tuulivoimarakentamiseen soveltuvat alueet on siten myös olennaisesti lievennetty laajemmalla Siikajoki-Hailuoto-Liminganlahti -kokonaisuudella muuttolinnustoon kohdistuvia riskejä.

Tuulivoimarakentamisen suunnittelua koskevan ohjeen (YM/2012) mukaan maakuntakaavoituksessa erityistä huomiota tulee kiinnittää äärimmäisen ja erittäin uhanalaisiin lintulajeihin sekä vaarantuneiksi luokiteltuihin petolintuihin ja kolonioissa pesiviin lajeihin. Näiden lajien osalta tulee jo yleispiirteisessä suunnittelussa erityistapauksissa tehdä lajikohtaisia selvityksiä. Valituksessa mainittu arosuohaukka ei ole valtakunnallisesti uhanalaiseksi arvioitu laji; myöskään kansainvälisessä IUCN:n luokittelussa lajia ei ole arvioitu uhanalaiseksi.

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisempi muuttolintuselvitys Vartinojan laajennuksen ja Isonen tuulivoimapuistojen yva-menettelyn yhteydessä. Ympäristöselostuksen mukaan törmäysriskiarvioinnin perusteella ”törmäysten tuulivoimaloihin ei voida katsoa vaikuttavan yhdenkään lintulajin populaatioon merkittävästi.” -- törmäysriskiä vähentää se, että voimalat sijoittuvat suhteellisen hyvin muuttoreitin suuntaisesti, mikä parantaa muuttolintujen mahdollisuutta kiertää koko puisto.”

Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Siikajoen Vartinojan laajennuksen ja Isonen tuulivoimapuistojen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 3.7.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Jatkosuunnitteluun valittu vaihtoehto (VE3) on toteuttamiskelpoinen, kun huomioon otetaan yva-menettelyn aikana esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei muuttolinnuston kannalta tai kokonaisuutena arvioiden soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

tv-1 317 Isonen

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä.

Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohde nro 80), sitä täydentävään vaikutusten arviointiin ja maakuntakaavaehdotusta saadun palautteen huomioon ottamiseen. Maakuntakaavan valmistelun yhteydessä alueen rajausta muutettiin sen eteläosasta siten, että se kattaa likimäärin Isonen alueella vireillä olevan tuulivoimavoimayleiskaavan alueen. Maakuntakaavaehdotuksesta saadun palautteen perusteella aluetta supistettiin merkittävästi sen pohjoisosasta linnustoriskin sekä Siikajokivarren maisemakuvaan kohdistuvien vaikutusten lieventämiseksi. Alueen suunnittelussa on siten jo maakuntakaavatasolla otettu huomioon muuttolinnusto supistamalla aluetta sen pohjoisosasta Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen esittämällä tavalla.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille, ei kuitenkaan sen erityiselle muuton tiivistymis- ja kasautumisalueelle (ns. pullonkaula-alueelle). Sijainti ei ole kriittinen myöskään selvitettyjen muuttolinnuston kannalta tärkeiden lepäilyalueiden kannalta. Koska

alue sijoittuu päämuuttoreille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi.

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisempi muuttolintuselvitys Vartinojan laajennuksen ja Isonen tuulivoimapuistojen yva-menettelyn yhteydessä. Ympäristöselostuksen mukaan törmäysriskiarvioinnin perusteella ”törmäysten tuulivoimaloihin ei voida katsoa vaikuttavan yhdenkään lintulajin populaatioon merkittävästi”. -- törmäysriskiä vähentää se, että voimalat sijoittuvat suhteellisen hyvin muuttoreitin suuntaisesti, mikä parantaa muuttolintujen mahdollisuutta kiertää koko puisto.”

Yhteysviranomaisen on antanut lausuntonsa Siikajoen Vartinojan laajennuksen ja Isonen tuulivoimapuistojen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 3.7.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Jatkosuunnitteluun valittu vaihtoehto (VE3) on toteuttamiskelpoinen, kun huomioon otetaan yva-menettelyn aikana esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot.

Yhteenvedon Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

tv-1 329 Annankangas

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä. Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohde nro 78), sitä täydentävään vaikutusten arviointiin ja maakuntakaavaehdotusta saadun palautteen huomioon ottamiseen.

Maakuntakaavan valmistelussa lähtökohtana oli tuulivoima-alueiden sijoittaminen linnustollisesti arvokkaiden alueiden ulkopuolelle. Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksessä linnustollisesti arvokkaina alueina otettiin huomioon muun muassa suurten petolintujen tunnetut pesät, joiden ympärille muodostettiin 1000 m puskuri. Maakuntakaavan valmistelussa tuulivoima-alueet rajattiin siten, että ne sijoittuvat yli 2000 m päähän tunnetuista maa- ja merikotkien pesistä. Annankankaan alueen osalta maakotkan pesän olemassa olo tuli tietoon kaavaehdotuksen nähtävillä olon aikana, minkä jälkeen alueen rajausta tarkistettiin sen eteläosasta.

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisempi linnustoselvitys Raahen itäisten tuulivoimapuistojen yva-menettelyn yhteydessä. Yhteysviranomaisen arviointiselostuksesta antamasta lausunnosta käy ilmi, että hankealueella sijaitsee kaksi paikallisen luonnonsuojeluyhdistyksen rakentamaa maakotkan tekopesää. Varmaa maakotkan pesintää ei ole havaittu. Lisäksi lausunnossa todetaan, että läheisellä suoalueella pesii erityistä suojelua vaativa uhanalainen lintulaji. Näiden tietojen valossa yhteysviranomaisen esittää kahden voimalan poistamista ja muiden voimaloiden osalta tarkempaa vaikutusten arviointia osayleiskaavan laadinnan yhteydessä.

Yhteysviranomaisen on antanut lausuntonsa Raahen itäisten tuulivoimapuistojen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 30.10.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Lausunnon yhteenvedon perusteella arvioidut tuulivoima-alueet ovat toteuttamiskelpoisia Pöllänperän aluetta lukuun ottamatta, kun käyttöön otetaan tarvittavat haitallisten vaikutusten lieventämistoimet.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen. Alueen rajausta on maakuntakaavoituksen yhteydessä tarkistettu siten, että se ottaa huomioon yva-yhteysviranomaisen näkemyksen tarvittavista lieventämistoimenpiteistä linnustoarvojen turvaamiseksi.

tv-1 334 Mäkikangas

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä ja osayleiskaavoituksen yhteydessä.

Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohde nro 83), sitä täydentävään vaikutusten arviointiin sekä Mäkikankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavan rajaukseen.

Osoitettu alue vastaa lainvoimaisen Mäkikankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavan aluetta. Pyhäjoen kunnanvaltuusto hyväksyi Pyhäjoen kaavaehdotuksen 19.12.2012. Osayleiskaavassa alueelle on osoitettu 11 tuulivoimalan sijoituspaikkaa, minkä vuoksi sitä on pidettävä seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Alueen toteutus on edennyt rakentamisvaiheeseen. Pohjois-Pohjanmaan liiton mielestä seudullisesti merkittävien, yleiskaavalla tutkittujen tuulivoima-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa on perusteltua tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi ja ohjaamiseksi.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille sekä sen erityiselle pullonkaula-alueelle (Kalajoen-Pyhäjoen pullonkaula-alue). Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi.

Maakuntakaavassa osoitettu alue kattaa alle puolet Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksessä suositellusta alueesta nro 83. Alueen rajaukseen vaikuttivat muuttolinnustoselvityksen yhteydessä saatu tieto alueen sijoittumisesta lintumuuton kannalta tärkeälle alueelle (läpimuutto sekä lintujen muutonaikainen kerääntyminen rannikolle sekä Yppärin ja Yppärijokilaakson peltoalueille). Maakuntakaavoituksen yhteydessä laaditun linnustoarvioinnin mukaan alue on riskialtis kerääntyvien lintujen kannalta, minkä johdosta aluetta supistettiin kaavaehdotusvaiheessa merkittävästi erityisesti sen pohjois- ja länsiosasta.

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisempi muuttolintuselvitys Mäkikankaan tuulivoimapuiston yva-menettelyn yhteydessä. Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Mäkikankaan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 14.6.2012. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Yhteysviranomainen katsoo, että kaikki arviointiselostuksessa esitetyt vaihtoehdot ovat toteuttamiskelpoisia, kun tuulivoimapuistot toteutuksessa otetaan esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot käyttöön.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen. Alueen ympäristöllinen toteuttamiskelpoisuus on ratkaistu kuntakaavoituksessa. Alue on perusteltua esittää

maakuntakaavassa seudullisesti merkittävän tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi ja ohjaamiseksi.

tv-1 337 Jokela-Tohkoja

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä ja osayleiskaavoituksen yhteydessä.

Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohde nro 84), sitä täydentävään vaikutusten arviointiin sekä Jokelan ja Tohkojan tuulipuistojen osayleiskaavojen rajauksiin. Kalajoen valtuusto on 9.1.2013 hyväksynyt Jokelan tuulipuiston osayleiskaavan. Tohkojan tuulipuiston osayleiskaava on hyväksytty 25.6.2013. Kaavoista ei valitettu ja ne ovat lainvoimaisia.

Maakuntakaavan valmistelussa manneralueen tuulivoimaselvityksessä suositeltua aluetta supistettiin pinta-alaltaan osalta puoleen ympäristövaikutusten lieventämiseksi (maisema, linnusto, virkistys). Alueen rajauksella on pyritty muun muassa turvaamaan lintujen liikkumista rannikon ja sisämaan peltoalueiden välillä.

Osoitettu alue vastaa likimäärin lainvoimaisia tuulivoimaosayleiskaavoja. Osayleiskaavoissa alueelle on osoitettu yhteensä noin 40 tuulivoimalan sijoituspaikkaa, minkä vuoksi sitä on pidettävä seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Pohjois-Pohjanmaan liiton mielestä seudullisesti merkittävien, yleiskaavalla tutkittujen tuulivoima-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa on perusteltua tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi ja ohjaamiseksi.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille sekä sen erityiselle pullonkaula-alueelle (Kalajoen-Pyhäjoen pullonkaula-alue). Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi.

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisemmat muuttolintuselvitykset Jokelan ja Tohkojan tuulivoimapuistojen yva-menettelyjen yhteydessä.

Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Jokelan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 14.6.2012. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Yhteysviranomainen katsoo, että kaikki arviointiselostuksessa esitetyt vaihtoehdot ovat toteuttamiskelpoisia, kun tuulivoimapuiston toteutuksessa otetaan yva-menettelyn aikana esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot käyttöön.

Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Tohkojan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 22.5.2012. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Yhteysviranomainen katsoo, että arviointiselostuksessa esitetyt vaihtoehdot ovat toteuttamiskelpoisia, kun tuulivoimapuiston toteutuksessa otetaan yva-menettelyn aikana esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot käyttöön.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen. Alueen ympäristöllinen toteuttamiskelpoisuus on ratkaistu kuntakaavoituksessa. Alue on perusteltua esittä

maakuntakaavassa seudullisesti merkittävän tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi ja ohjaamiseksi.

tv-1 331 Parhalahti-Piehingin Sarvankangas

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä ja osayleiskaavoituksen yhteydessä.

Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohteet nro 92 ja 93), sitä täydentävään vaikutusten arviointiin. Alueen pohjoisosan osalta huomioon on otettu soveltuvin osin Raahen eteläisten tuulivoimapuistojen osayleiskaavaluonnos. Alueen eteläosan rajausta on tarkistettu jossain määrin Parhalahden tuulivoimapuiston yva-ohjelman pohjalta.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille, ei kuitenkaan sen erityiselle muuton tiivistymis- ja kasautumisalueelle (ns. pullonkaula-alueelle). Sijainti ei ole kriittinen myöskään selvitettyjen muuttolinnuston kannalta tärkeiden lepäilyalueiden kannalta. Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi.

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisemmat muuttolintuselvitykset Raahen eteläisten tuulivoima-alueiden ja Parhalahden tuulivoima-alueen yva-menettelyjen yhteydessä. Muuttolinnustoon kohdistuvat vaikutukset on arvioitu esitetyillä toteuttamisvaihtoehdoilla osin merkittäviksi. Raahen eteläiset tuulivoima-alueet käsittää nyt puheena olevan alueen lisäksi useita muita kohteita, joten tulokset eivät ole aivan verrannollisia.

Maakuntakaavassa osoitettujen alueiden puitteissa vaikutuksia muuttolinnustoon on kuitenkin mahdollista tarvittaessa olennaisesti lieventää voimaloiden sijoitussuunnittelun keinoin. Esimerkiksi Parhalahden tuulivoimahankkeen (alueen Pyhäjoen puolinen osa) yva-selostuksessa todetaan, että muuton painopiste on hankealueen länsiosassa ja että yhden voimalan poistamisella vaikutuksia voidaan olennaisesti lieventää. Törmäysmallinnuksen mukaan metsähanhien ja kurkien törmäyskuolleisuus olisi noin 6-7 yksilöä vuosi/laji ja merikotkan osalta 0,1 yksilöä/vuosi olettaen että suurin osa linnuista väistää voimaloita.

Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Raahen eteläisten tuulivoimapuistojen arviointiselostuksesta 29.5.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Muun muassa linnustoselvityksissä todettiin kuitenkin olevan puutteita, jotka on tarpeen korjata alueen osayleiskaavoituksen yhteydessä.

Yhteenvetona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on löydettävissä voimaloiden sijoitussuunnittelun keinoin sellainen toteuttamisvaihtoehto, jonka vaikutukset muuttolinnuston kannalta ovat hyväksyttäviä.

tv-1 338 Mustilankangas

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisesti aluetta koskeneessa yva-menettelyssä ja osayleiskaavoituksen yhteydessä.

Alueen rajausta perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (selvityksen kohde nro 74), sitä täydentävään vaikutusten arviointiin sekä Mustilankankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavaan.

Kalajoen valtuusto on 26.11.2013 hyväksynyt Mustilankankaan tuulipuiston osayleiskaavan. Hyväksymispäätöksestä ei valitettu ja kaava on lainvoimainen. Alueen toteutus on edennyt rakentamisvaiheeseen.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alueen pohjoisosa sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille, mutta ei sen erityiselle pullonkaula-alueelle. Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi. Alueen keskiosalla on merkitystä kurkien lentokäytävänä Pitkäsensylän peltojen ja Kaakkurinevan suon välillä.

Osoitettu alue vastaa likimäärin lainvoimaista tuulivoimaosayleiskaavaa. Osayleiskaavassa alueelle on osoitettu yhteensä 28 tuulivoimalan sijoituspaikkaa, minkä vuoksi sitä on pidettävä seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena. Pohjois-Pohjanmaan liiton mielestä seudullisesti merkittävien, yleiskaavalla tutkittujen tuulivoima-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa on perusteltua tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi.

Mustilankankaan alue sisältyy Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen (kohde nro 74). Maakuntakaavan valmistelussa aluetta supistettiin merkittävästi sen eteläosasta haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi (erityisesti maisemavaikutusten lieventämiseksi).

Osoitetulta tuulivoima-alueelta on laadittu yksityiskohtaisemmat muuttolintuselvitykset Mustilankankaan tuulivoimapuiston yva-menettelyn yhteydessä. Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Mustilankankaan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 29.10.2012. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Linnuston osalta yhteysviranomainen katsoo, että poistamalla voimaloita alueen keskiosasta, voidaan linnustoon kohdistuvaa törmäysriskiä vähentää.

Yhteenvedon Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen. Alueen ympäristöllinen toteuttamiskelpoisuus on ratkaistu kuntakaavoituksessa. Alue on perusteltua esittää maakuntakaavassa seudullisesti merkittävänä tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi ja ohjaamiseksi.

tv-1 313 Pohjois-II

Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan tausta- ja vaikutusselvityksissä. Iin-Simon välisen rannikkoalueen merkitystä petolintumuuton kannalta on arvioitu maakuntakaavan muuttolintuselvityksessä sekä yksityiskohtaisemmin Iin Myllykankaan ja Simon tuulivoimapuistojen yva-menettelyjen yhteydessä.

Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksessä alue Pohjois-II (113) luokiteltiin alueeksi, jonka toteuttaminen edellyttää keskimääräistä enemmän yksityiskohtaista suunnittelua. Maakuntakaavan valmistelussa kohteen on kuitenkin arvioitu soveltuvan kohtalaisen hyvin tuulivoimarakentamiseen, koska se sijoittuu

merkittävältä osin rakennetun ympäristön yhteyteen. Kohde on rajattu osin uudelleen siten, että se sijoittuu etäämmälle asutuksesta ja lijoinnukseen arvokkaasta maisema-alueesta.

Maakuntakaavoitusta varten laadittujen linnustoselvitysten mukaan alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan rannikon suuntaiselle linnuston päämuuttoreitille, ei kuitenkaan sen erityiselle muuton tiivistymis- ja kasautumisalueelle (ns. pullonkaula-alueelle). Koska alue sijoittuu päämuuttoreitille, on läpimuuttavien lintujen yksilömäärä ja siten myös törmäysriski maakunnallisessa vertailussa keskimääräistä suurempi. Kuten valituksessakin on tuotu ilmi, alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa vaikutuksia on tarvittaessa mahdollista lieventää sijoittamalla voimalat osoitetun alueen itäosaan. Pääradan itäpuolella ei ole sellaisia teknistaloudellisia tai ympäristöllisiä rajoitteita, jotka estäisivät alueen laajentamisen tähän suuntaan, mikäli se katsotaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tarpeelliseksi. Maakuntakaavassa tuulivoima-alue nähtiin tarkoituksenmukaisimmaksi sijoittaa muun rakennetun ympäristön yhteyteen.

Maakuntakaavaehdotuksen valmistelun laadittiin maakunnan rannikkoalueen käsittävä muuttolinnustoselvitys, jonka mukaan Kuivaniemen-Simon alueella on erityistä merkitystä petolintumuuton kannalta (petolintumuuton pullonkaula-alue). Ehdotusvaiheen arviointiin sisältyvistä alueista ko. muuton painopistealueelle sijoittuvat Olhavan-Myllykankaan ja Kuivajoen Pohjoisrannan alueet sekä Kuivajoen alueen länsiosa. Näistä alueista tuulivoimarakentamisen suunnittelu on edennyt pisimmällä Olhavan-Myllynkankaan alueella, jolle sijoittuu useita lainvoimaisia tuulivoimayleiskaavoja.

Laaditun selvityksen perusteella maakuntakaavassa osoittamatta jäivät Kuivaniemen Pohjoisrannan alue (Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitys kohde nro 116, kohde nro 115 sen eteläosaa lukuunottamatta sekä Tuulivoimaselvitys 2013 kohteen nro J länsiosa). Pohjois-lin alueen osalta vaikutusten arvioinnin perusteella ei nähty tarvetta alueen pois jättämiseen kaavasta tai merkittävään uudelleen rajaamiseen.

lin kunnan pohjoisosaan sijoittuvan Myllykankaan tuulivoimapuiston YVA-selvityksen (Pöyry Finland Oy 2011: 183–186) mukaan tuulivoimarakentaminen aiheuttaa mahdollisesti lievää haittaa muuttaville päiväpetolinnuille (piekana, mehiläishaukka, hiirihaukka) sekä metsähanhi- ja laulujoutsenpopulaatioille. YVA-selvityksessä huomioitiin Simoon suunnitellut muut tuulivoima-alueet. Selvityksen mukaan näiden alueiden yhteisvaikutuksen tuloksena linnustolle ei aiheudu todennäköisesti merkittävää haittaa. Yhteysviranomaisen on antanut lausuntonsa Myllykankaan tuulivoimapuiston arviointiselostuksesta 13.3.2012 ja Simon tuulivoimapuistojen arviointiselostuksesta 18.2.2014.

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiinnittää huomiota siihen, että ko. alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ei ole tullut esille sellaisia linnustoon liittyviä tekijöitä, jotka olisivat muodostaneet esteen tuulivoimahankkeiden eteenpäin viemiselle. Tämä huolimatta siitä, että ne sijoittuvat muuttolinnuston kannalta nyt puheena olevaa aluetta herkemälle alueelle. Pohjois-lin alue ei muodostu myöskään yhteisvaikutusten osalta kriittiseksi, koska petolintumuutto ei ole tällä alueella samalla tavalla kasautunut kuin Kuivajoen-Simon alueella. Alueen sijainti on pohjois-etelä-suunnassa, joten se ei muodosta merkittävää estevaikutusta, vaan linnut voivat todennäköiseksi kiertää alueen.

Yhteenvedon pohjois-pohjanmaan liitto toteaa, että laadituissa linnustoselvityksissä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella pohjois-lin alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

Suojelualueet

SL-1-alueiden suojelumääräyksiin sisältyvä pohjavedenottoon liittyvä poikkeus on tarpeeton ja esimerkki huonosta suunnittelusta, joka heijastelee yksipuolisesti yhden toimijan intressejä. Pohjavedenotto kuten muutkin elinkeinotoiminnot tulee toteuttaa siten, että luonnon monimuotoisuus ei kärsi luonnonsuojelualueilla eikä myöskään niiden ulkopuolella.

SL-1-merkinnät ovat määräaikaaisia, eikä niiden suojelu todennäköisesti tule kokonaisuudessaan toteutumaan. Useiden SL-1-alueiden rajauksia on luonnosvaiheesta supistettu maanomistajien toiveista. Yksittäisen maanomistajan edun ei pitäisi mennä luonnon monimuotoisuuden säilymisestä koituvan erittäin merkittävän yleisen edun edelle etenäkään silloin, kun kyseinen maanomistaja on pääosin valtio-omisteinen yhtiö (erityisesti Ison Matinsuon–Lääväsuon–Kivisuon suuralue). Soidensuojelualueiksi tarkoitettujen SL-1-rajauksen tulee ensisijaisesti olla hydrologisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia, jotka turvaavat soiden ja niiden reunavyöhykkeiden vesitalouden ja luontoarvot myös pitkällä aikavälillä sekä mahdollistavat virkistyskäytön kehittämisen. SL-1-kohteiden läheisyyteen ei tule osoittaa turvetuotantoa, jotta SL-1-kohteiden reuna-alueet voidaan ennallistaa takaisin luonnontilaan.

Merkittävä negatiivinen muutos kaavaluonnoksesta kaavaehdotukseen on SL-1-alueiden suojelumääräyksen voimassaolon leikkaus kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen. Tämä heikentää oleellisesti maakuntakaavan tavoitteita luonnonarvojen säilyttämisestä ja soiden virkistyskäytön edistämisestä. SL-1-merkintöjen voimassaolo tulee olla vähintään 10 vuotta, jotta suojeluohjelmat ehditään toteuttaa. Joka tapauksessa SL-1-merkintöjen tulisi automaattisesti muuttua SL-1-merkinnöiksi siinä tapauksessa, että suojelumääräys raukeaa. Valtion nykyisessä tilanteessa ei ehkä riitä resursseja perustaa suojelualueita 10 tai viiden vuoden määräajassa, mutta tämä ei vaikuta mitenkään näiden alueiden luontoarvoihin eikä sen pitäisi myöskään vaikuttaa niiden tunnistamiseen kaavassa. Vastaavaa määräaikaaisuutta tulisi soveltaa myös tu-merkintöihin eli myös tu-merkinnän tulisi raueta, ellei alueella ole lainvoimaista tuotantolupaa 5 tai 10 vuoden kuluessa. On maanomistajia kohtaan kohtuutonta, että alueen virkistyskäyttöarvoa heikentävä tu-merkintä pysyy siitä huolimatta, että tuotantoa ei aloiteta. Lisäksi hiilidioksidipäästöjen vähentämisen tarve tarkoittaa sitä, että uusia turvetuotantoalueita ei voida jatkossa enää avata.

Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa on kokonaisuudessaan niin paljon puutteita luontoselvityksissä ja tehtyjen luontoselvitysten tulosten huomioon ottamisessa, että kaavat palauttamista kokonaan uudelleen valmisteluun tulisi vakavasti harkita.

Vastine:

SL-1 –merkinnän suojelumääräyksen muutokset

SL-1 –merkinnän suojelumääräykseen lisättiin kaavaehdotuksen nähtävillöiden jälkeen lause: ”Määräys ei koske alueellisesti tärkeää pohjavedenhankintaa.” Muilta osin määräys säilyi maakuntavaltuuston hyväksymässä kaavassa nähtävillä olleen kaavaehdotuksen mukaisena. Muutos lieventää suojelumääräystä yhdyskuntien vedenhankinnan turvaamiseksi ja on siten yleisen edun mukainen, eikä sillä ole vaikutusta maanomistajien asemaan. Määräyksen täydentämistä ei ole pidettävä olennaisena muutoksena, jonka vuoksi kaavaehdotus olisi pantava uudelleen nähtäville. Vedenottohankkeiden lupakäsittelyssä varmistetaan, ettei

hankkeella ole heikentävää vaikutusta suojelualueisiin. Kohtuullinen pohjaveden otto ei tehtyjen inventointien perusteella heikennä merkittävästi lähellä olevien soiden tilaa, mikäli ko. soiden vesitalous toimii pääosin pintavesien varassa.

SL-1 –merkinnän määräjän lyhentäminen viiteen vuoteen perustuu MRL 28 §:n mukaisesti kaavan kohtuullisuuteen maanomistajille ja turvetuotantovarauksia hallinnoiville yrityksille. Mikäli määräaika olisi hyvin pitkä, olisi tällä kohtuuton vaikutus turvevarauksia tehneiden yritysten talouteen, koska merkintään ei liity varmuutta suojelun toteuttamisesta ja sen aikataulusta.

Keski-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys

Keski-Pohjanmaan Lintutieteellisen yhdistys (KPLY) haluaa korostaa, että tuulivoimaloiden suunnittelussa ja sijoituksessa huomioitaisiin riittävästi lintujen merkittävimmät muuttoreitit ja muuttokäytävien pullonkaula-alueet sekä suurten vesilintujen (hanhet ja joutsenet) sekä kurkien kerääntymisalueet. Tuulivoimaloita ei tule sijoittaa merkittäville suurten vesilintujen ja kurkien sekä petolintujen valtakunnallisesti-maakunnallisesti merkittäville muuttoreiteille.

Kaava perustuu riittämättömään kuulemiseen. Yhdistykseltä ei ole pyydetty lausuntoa kaavaehdotuksesta. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton toimialueiden eteläiset kunnat lukeutuvat toimialueeseemme, mm. Kalajokilaakso kokonaisuudessaan. Saimme tiedon kaavan vahvistumisesta vasta muutama päivä sitten.

Kaava perustuu riittämättömiin selvityksiin a) linnuston kokonaisvaikutusten ja b) Natura-arvioiden osalta. Kokonaisvaikutuksissa keskeistä on tarkastella koko maan kattavasti voimala-alueiden sijoittumista riskialttiiden lajien päämuuttoreiteille. Yksittäinen maakunta on liian suppea todellisten vaikutusten hahmottamiseksi. Tällainen tarkastelu puuttuu kaavaselvityksistä.

Myös Natura-arviot ovat puutteelliset. Etäälläkin Natura-alueista sijaitsevat tuulivoimala-alueet voivat joissakin tapauksissa vaikuttaa merkittävästi Natura-alueiden linnustollisiin olosuhteisiin, mm. muuttamalla lintujen muuttoreittejä tai törmäyskuolleisuuden kautta. Lintutieteellisen yhdistyksen alueella vaikutuksia voi ilmetä mm. Rahjan saariston SPA-alueelle, joka toimii mm. maakunnan yhtenä tärkeimpänä joutsenten kerääntymisalueena. Vaikutuksia voi ilmetä myös mm. Natura-alueella pesivään merikotkaan, jonka tiedetään ruokailevan maakuntakaavan tuulivoimala-alueellakin.

Tehdyt linnustoselvitykset ja niiden johtopäätökset eivät näyt riittävällä tavalla kaavan tuulivoimala-alueiden sijoitusratkaisussa. Useita voimala-alueita sijoittuu selvityksessä todetuille linnustollisesti erittäin merkittäville kohteille tai niiden läheisyyteen. Tehdyssä selvityksessä on todennettu mm. Himangan-Kalajoen rannikolle sijoittuvan Suomen todennäköisesti merkittävimmän joutsenten ja taigametsähanhien muuton pullonkaulat. Tälle alueelle sijoittuvat yhdistyksen toimialueella seuraavat tuulivoima-alueet 337, 338, 340, 341 ja 342. Alueista 338, 340 ja 342 sijoittuvat myös maakunnallisesti merkittävien kerääntymisalueiden läheisyyteen, siten että linnut joutuvat alueita lähestyessään lentämään tuulivoima-alueiden kautta. Alueen 338 osalta riskiä lisää se että ko. kohde sijoittuu Pitkäsenkylän ruokailualueena toimivien peltojen ja yöpymisalueena toimivan Kaakkurinevan väliin. Mm. sadat kurjet lentävät suunnitellun voimala-alueen ylitse useita kertoja vuorokaudessa useiden viikkojen ajan. Voimaloiden lisäksi myös voimalinjat muodostavat merkittävän riskin ko. alueilla. Vaikutusten merkittävyyttä lisää myös Kaakkurinevan lukeutuminen soidensuojelu-alueisiin.

Maakuntaliiton vastineessa Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen kaavaehdotuksesta antamaan lausuntoon liitto perustelee joidenkin linnuston kannalta epäedullisiin kohteisiin sijoitettujen tv-alueiden sijoittamista sillä että alueiden soveltuvuus on tutkittu yksityiskohtaisilla kaavoilla. Tämä peruste on kestävä siksi että yksityiskohtaisissa kaavoissa etenkin tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset on tutkittu erittäin vajavaisesti.

Vastine:

Lausuntoa ei ole pyydetty erikseen kaikilta alueellisilta yhdistyksiltä. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys on laatinut tuulivoimaselvityksen täydennykseen liittyvän muuttolintuselvityksen koko maakunnan rannikkoalueelta ja se on tällöin saanut käyttöönsä

myös Keski-Pohjanmaan lintuyhdistyksen havaintotiedot. Näin ollen lausunto on pyydetty havaintotiedot koonneelta ja koordinoivalta yhdistykseltä.

Linnustoon kohdistuvien kokonaisvaikutusten arviointi sekä Natura-arviointi

Maakuntakaavan valmistelun yhteydessä on laadittu koko Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalueen kattava törmäysriskiarviointi. Vaikutusten arviointiin koko Suomen mittakaavassa ei nähty mahdollisuuksia, vaikka tarve tällaiseen selvitykseen tuotiinkin esiin osana linnustovaikutusten arvioinnin johtopäätöksiä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto huomauttaa, että maakuntakaavan valmistelussa lähtökohtana on ollut tuulivoimarakentamisen sijoittaminen linnustollisesti arvokkaimpien alueiden ulkopuolelle. Päämuuttoreittien kriittisille alueille on osoitettu joitakin tuulivoima-alueita; näiltä osin maakuntakaava on toteava, sillä ko. alueilla on voimassa lainvoimaiset tuulivoimayleiskaavat (tv-1 337, tv-1 338).

Osana maakuntakaavan valmistelua on laadittu tarkastelu tuulivoima-alueiden suhteesta Natura 2000 –verkoston alueisiin. Selvityksen lähtökohdat ja tulokset on esitetty kaavaselostuksessa (s. 117-118) sekä laajemmin maakuntakaavan taustaselvityksessä (Mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi 25.6.2013). Laaditun arvioinnin johtopäätös on, että kaikkien vaihemaakuntakaavantuulivoima-alueiden toteuttamiselle voidaan löytää yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä sellainen toteuttamisvaihtoehto, joka turvaa Natura 2000 -alueiden luonnonarvot. Maakuntakaava ei siten todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alueet on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

Muuton painopistealueet ja tärkeät levähtämisalueet

Lintujen muuttoreiteistä ja muuton pullonkaula-alueista Pohjois-Pohjanmaalla laadittiin erillisselvitys. Selvityksessä esitettiin rannikon suuntaisten muuttokäytävien sijainti ja muuton painopistealueet käytävien sisällä sekä tärkeät lintujen muutonaikaiset levähtämisalueet. Linnustovaikutusten arvioinnissa selvitettiin myös tuulivoima-alueiden suhdetta erityisesti kotkareviireihin. Ehdotusvaiheessa selvitettyjä kohteita olivat siten:

- Suurten vesilintujen ja kurjen päämuuttoreitit ja muuton pullonkaula-alueet
- Suurten petolintujen päämuuttoreitit ja muuton pullonkaula-alueet
- Suurten vesilintujen ja kurkien (hanhet, kurjet, joutsenet) tärkeimmät muutonaikaiset levähdysalueet
- Merikotkan, maakotkan, sääksen ja muuttohaukan pesimisreviirit.

Muuttolinnustoon kohdistuvien vaikutusten kannalta keskeiseksi alueeksi tunnistettiin rannikon suuntainen muuttoreitti erityisesti maakunnan eteläosassa, jossa linnustotiheydet ovat keskimääräistä selvästi suurempia. Erityisesti Kalajoen–Siikajoen alueella rannikkokaista on erittäin merkittävä muuttokäytävä useille lajeille. Muuton pullonkaula-alueeksi tunnistettiin suurten vesilintujen osalta rannikon tuntumaan sijoittuva kapea vyöhyke Kalajoki–Raahe -välillä. Tällä alueella vuotuiset muuttolintuvirrat ovat korkeimpia ja riski vaikutusten syntymiselle suurin. Petolintumuuton pullonkaula-alueita tunnistettiin Hailuodosta ja Kuivaniemen–Simon rannikkoalueelta. Kurjella on tärkeä syksyinen muuttoreitti myös sisämaassa (Muhos–Nivala).

Laadittujen selvitysten perusteella muuton kannalta keskeisille pullonkaula- ja lepäilyalueille ei ole osoitettu tuulivoimarakentamista lukuun ottamatta alueita, jotka ovat käyneet läpi yva-menettelyn ja joilla tuulivoimaloiden sijoittamisedellytykset on ratkaistu kunnan kaavoituksessa.

Tuulivoima-alueet tv-1 337 , tv-1 338, tv-1 340, tv-1 341 ja tv-1 342

Alueiden osoittaminen maakuntakaavassa perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen ja sitä täydentäviin vaikutusselvityksiin, mukaan lukien linnustovaikutusten arviointi ja Natura-tarkastelu.

Valituksessa esitettyjen tuulivoima-alueiden tv-1 337 ja tv-1 338 osalta viitataan edellä Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen valitukseen annettuun vastineeseen.

Maakuntakaavaa varten laaditun muuttolintuselvityksen mukaan kohteet tv-1 340, tv-1 341 ja tv-1 342 sijoittuvat linnusto päämuuttoreitille, eivät kuitenkaan sen erityiselle muuton tiivistymis- ja kasautumisalueelle (ns. pullonkaula-alueelle). Kohteiden toteuttamisen yhteydessä vaikutuksia on mahdollista lieventää voimaloiden sijoittelussa. Esimerkiksi kohteen tv-1 342 osalta mahdollinen törmäys- ja estevaikutus koskee kohteen länsi/pohjoispäätä. Alueet sijoittuvat olemassa olevan infrastruktuurin yhteyteen (pääsähköjohto). Tämä vähentää tarvetta avata uusia johtokäytäviä ja lieventää siten linnustoon kohdistuvia vaikutuksia.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen yhteydessä ei ole tullut esille sellaisia seikkoja, joiden vuoksi valituksessa mainitut alueet eivät kokonaisuutena arvioiden soveltuisi hyvin tuulivoimarakentamiseen.

Julmaharjun suojeluyhdistys

Pudasjärven Tolpanvaara-Jylhänvaaran tuulivoimala-alue

Julmaharjun suojeluyhdistys ry toimii Pudasjärven kaakkoisosan luonnonympäristön suojelemiseksi ja kylien asumisviihtyvyyden edistämiseksi. Yhdistyksen kotipaikka on Pudasjärvi.

Julmaharjun suojeluyhdistys ry on esittänyt mielipiteen Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaava-alueen osittain ja muistutuksen 1. vaihemaakuntakaavaehdotuksesta Pohjois-Pohjanmaan liitolle koskien tuulivoima-alueiden määrää ja sijoittumista Pohjois-Pohjanmaalle.

Mielipiteessään ja muistutuksessaan Julmaharjun suojeluyhdistys ry on tuonut esille seuraavaa:

Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu manneralueelle kaiken kaikkiaan 62 tuulivoimarakentamisen aluetta, joiden yhteenlaskettu sähköntuotanto olisi 6,5-13,0 TWh. Suomen Hallituksen Ilmasto- ja energiastrategian (2008) ja kansallisen uusiutuvan energian toimitus suunnitelman (2010) mukainen tavoite tuulivoimalla tuotetulle energialle on 6 TWh vuoteen 2020 mennessä. Yksistään siis Pohjois-Pohjanmaalle rakennettavat tuulivoimapaistot täyttäisivät tämän valtakunnallisen tavoitteen. Pohjois-Pohjanmaan ilmastostrategiassa tuulivoimalle on määritetty vähintään 1 TWh:n tuotantotavoite vuoteen 2020 mennessä (PPL 2012). Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu tuulivoima-alueita lukumäärältään niin paljon, että niiden yhteenlaskettu tuotantokapasiteetti on sekä maakunnalliseen että valtakunnalliseen tavoitteeseen nähden huomattavasti ylimitoitettu.

Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksen (2011) mukaan maisemallisesti tuulivoimalle herkimpiä ympäristöjä ovat kaukomaisemaa hallitsevat, rakentamattomat vaarat ja rakentamattomat järvimaisemat sekä jokilaaksojen reunavyöhykkeet. Kuitenkin juuri tällaiselle alueelle on Pudasjärvellä ryhdytty suunnittelemaan tuulivoimapaistoa (Tolpanvaara-Jylhänvaaran tuulivoimapaisto, maakuntakaavaehdotuksessa tv-1 306).

Tolpanvaara-Jylhänvaara-hankkeesta tehdyssä ympäristövaikutusten arvioinnista (YVA) todettiin tuulivoimapaistosta aiheutuvan merkittävä maisemahaitta sekä asutukselle että luonnonmaisemalle (Pöyry 2013). Lausunnossaan Tolpanvaara-Jylhänvaaran YVA:sta yhteysviranomaisen totesi maisemavaikutuksen kiistattoman merkittäväksi (ELY-keskus 2013). Maankäyttö- ja rakennuslain (134/2011) 77 b §:n mukaan tuulivoimarakentamisen tulee sopeutua maisemaan ja ympäristöön (Finlex 2014).

Tehty YVA osoittaa, että maiseman sietokyky tuulivoimarakentamiselle on Tolpanvaara-Jylhänvaaran alueella erittäin heikko. Tämän vuoksi Julmaharjun suojeluyhdistys ry katsoo, että Tolpanvaara-Jylhänvaaran aluetta ei tule osoittaa tuulivoima-alueeksi valmisteilla olevassa maakuntakaavassa. Hankkeesta aiheutuva maisemahaitta, viihtyvyyshaitta ja taloudellinen haitta (tonttien ja kiinteistöjen arvon merkittävä aleneminen) läheiselle asutukselle on kohtuuton. Tolpanvaara-Jylhänvaaran tuulivoimapaistohanke on lisäksi ristiriidassa alueen muun käytön, kuten virkistyskäytön kanssa.

Tolpanvaaran-Jylhänvaaran tuulivoimapaisto sijoittuisi YVA-ohjelmassa erittäin hiljaiseksi alueeksi luokitellun järvi-alueen ja loma-asutuksen läheisyyteen (Pöyry 2012). Hiljaisten alueiden merkitys ihmisille on tänä päivänä suuri ja kasvaa koko ajan, samalla kun lisääntyy liikenteen, teollisuuden ja energiantuotannon seurauksena syntyvä melu ja sille altistuvien ihmisten määrä. Hiljaisia alueita tulisi maakuntakaavan avulla pyrkiä säilyttämään eikä hävittämään esim. sijoittamalla melua tuottavia toimintoja, jollaisia tuulivoimapaistotkin ovat, tällaisten alueiden läheisyyteen.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntavaltuusto on kokouksessaan 2.12.2013 (Liite) hyväksynyt Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavaehdotuksen siten, että ainoastaan yksi tuulivoima-alue on poistettu kaavaehdotuksesta. Kokouksen pöytäkirja on ollut nähtävänä 11.12.2013 alkaen (PPL 2013).

Julmaharjun suojeluyhdistys ry on tyytymätön maakuntavaltuuston päätökseen, sillä kaavaehdotus mahdollistaa tavoitteisiin nähden ylimitoitettun ja siten tarpeettoman tuulivoimakapasiteetin rakentamisen Pohjois-Pohjanmaalle.

Kaavaehdotus mahdollistaa myös tuulivoimaloiden sijoittamisen alueelle, jossa ne ovat täysin maisemaan ja ympäristöön sopimattomia (Tolpanvaara-Jylhänvaaran tuulivoimahanke).

Vaadimme 1. vaihemaakuntakaavaehdotusta muutettavan siten, että tuulivoima-alueita vähennetään kaavasta ja sallitaan vain tavoitteisiin nähden (Pohjois-Pohjanmaan ilmastostrategia 2012) tarpeellinen määrä tuulivoima-alueita ja tuulivoimakapasiteettia rakennettavan Pohjois-Pohjanmaalle.

Tolpanvaara-Jylhänvaaran tuulivoima-alue Pudasjärvellä tulee poistaa 1. vaihemaakuntakaavaehdotuksesta täysin maisemaan ja ympäristöön sopimattomana tai rajata haitallisten vaikutusten vähentämiseksi korkeintaan YVA:ssa esitetyn hankevaihtoehdon 2 laajuiseksi, 18 voimalan alueeksi.

Perustelut:

Suomen korkeimmat tuulivoimalat (kokonaiskorkeus 230 m) vaarojen päälle pystytettyinä aiheuttavat voimakkaan ja kauas ulottuvan maisemahaitan sekä asutukselle että luonnonmaisemalle.

Kokonaiskorkeudeltaan yli 200 metrin korkuisiin tuulivoimaloihin asennettavat yötä päivää vilkkuvat lentoestevalot aiheuttavat alueelle, jossa ei muutoin ole keinovaloa, merkittävän valosaasteen.

Erittäin hiljaiseen ympäristöön, jossa taustamelua ei ole, sijoitettuna tuulivoimapuisto toisi jo tähän asti saatujen kokemusten perusteella (esim. Raahesta) vakavan meluhaitan lähiseudun asukkaille. Suomessa on jo esimerkkejä siitä, kuinka useissa tuulivoimahankkeissa meluselvitykset eivät osoita, että haittoja ilmenisi mutta tuulivoimaloiden aloitettua toimintansa niitä on kuitenkin tullut.

Kaikki em. syyt yhdessä heikentävät merkittävästi lähialueen asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden elinympäristön laatua ja asumisviihtyvyyttä.

Julmaharjun suojeluyhdistys ry katsoo, että tuulivoimapuistot tulee maakuntakaavassa ohjata ensisijaisesti alueille, jotka ovat vähemmän herkkiä tuulivoimatuotannon haitallisille vaikutuksille ja jossa ne sopeutuvat hyvin maisemaan ja ympäristöön. Lisäksi tuulivoiman sijoittamisessa tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan teollisuusalueet, satamat, moottoriteiden ja rautateiden varret, kaivosalueet ja muut rakennetut ympäristöt, joissa melutaso on jo entuudestaan korkea ja joissa tuulivoimalat paremmin rinnastuvat muuhun rakennettuun ympäristöön ja joissa niiden haitalliset vaikutukset näin ollen jäävät pienemmiksi. Näitä alueita suositellaan käytettäväksi tuulivoimarakentamiseen myös Lauri Tarastin (2012) selvityksessä.

Vastine:

Tuulivoimarakentamiseen soveltuvien alueiden suhde valtakunnallisiin ja maakunnallisiin ilmasto- ja energiatavoitteisiin on kuvattu kaavaselostuksessa. Pohjois-Pohjanmaan energiastrategiassa (2012) on esitetty uusiutuvan energian skenaariossa pitkän aikavälin tuulivoimatuotannon tavoite 9 TWh vuodelle 2050. Maakuntakaavan tv-alueilla on mahdollista tuottaa arviolta 6,5 – 13 TWh, mikä vastaa hyvin tavoitetta.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat alueet. Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksessä tunnistettiin Pohjois-Pohjanmaan

alueelta tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita 168 kpl. Lisäksi maakuntakaavaluonnoksen valmistumisen jälkeen osalliset esittivät noin 20 edellä mainittuun selvitykseen sisällyttämättömän alueen osoittamista maakuntakaavassa. 1. vaihemaakuntakaavan valmistelun yhteydessä on siten arvioitu kaikkiaan noin 185 maa-alueen soveltuvuutta seudullisesti merkittävään tuulivoimarakentamiseen. Koillismaalta (Pudasjärvi-Taivalkoski-Kuusamo) on tarkastelu yhteensä 58 alueen soveltuvuutta; maakuntakaavan valmistelun aikana muodostettujen valintakriteerien ja vaikutusten arvioinnin perusteella ko. alueista on maakuntakaavassa osoitettu 6 kpl parhaiten soveltuvina alueina.

Tuulivoimarakentamisen keskittäminen maakuntakaavassa osoitetuille alueille edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista, vähentää tuulivoimarakentamisen ympäristövaikutuksia ja helpottaa tuulivoimarakentamisen ja muun alueidenkäytön yhteensovittamista. Pohjois-Pohjanmaalla merkittävin tuulivoimapotentiaali sijoittuu rannikkoalueelle. Maakuntakaavassa on toisaalta haluttu osoittaa tuulivoimarakentamiseen hyvin soveltuvia alueita myös maakunnan muista osista. Vaihtoehtoisten sisämaahan sijoittuvat alueet vähentävät osaltaan rannikolle kohdistuvaa tuulivoimarakentamisen painetta.

Tuulivoima-alueen tv-1 306 Tolpanvaara-Jylhävaara toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan tausta- ja vaikutusselvityksissä sekä yksityiskohtaisemmin aluetta koskevan yva-menettelyn ja osayleiskaavoituksen yhteydessä.

Aluetta koskenut yva-menettely on päättynyt 17.7.2013, joten maakuntakaavaehdotuksen valmistelussa on voitu hyödyntää valmistunutta arviointiselostusta ja yhteysviranomaisen siitä antamaa lausuntoa. Alue sisällytettiin myös maakuntakaavaa varten laadittuun maisema- ja linnustoarviointiin (Tuulivoimaselvitys 2013, Ramboll).

Tolpanvaara-Jylhävaara ei sisällynyt manneralueen tuulivoimaselvityksen alueisiin. Karsivana tekijänä oli käytetty tuulisuuskriteeri (6,25 m/s 100 metrin korkeudessa), jota alue ei kokonaisuudessaan täyttänyt. Kohde otettiin mukaan maakuntakaavan ehdotusvaiheen tarkasteluun, perusteluna vireillä oleva 18-27 voimalan tuulivoimahanke ja sen yhteydessä laaditut selvitykset.

Yva-selostuksen perusteella hanke on linjassa maakunnallisessa tuulivoimaselvityksessä varovaisuusperiaatteella muodostettujen tuulivoiman sijoittamiskriteerien (puskurivyöhykkeet suhteessa asutukseen ja ympäristön arvokohteisiin) kanssa. Arviointiselostuksen mukaan alueen toteuttamisella on vaikutuksia muun muassa maisemaan, kulttuuriympäristöön, linnustoon ja poroelinkeinoon. Vaikutukset arvioiduilla toteuttamisvaihtoehdoilla ovat lieviä maisemavaikutuksia lukuun ottamatta; asutukseen ja luonnonmaisemaan kohdistuvat vaikutukset on arvioitu merkittäviksi.

Alueen pohjoispuolella sijaitsee lijoen keskijuoksun kulttuuriympäristön/maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävä alue ja alueen itäpuolella Puhoksen maakunnallisesti merkittävä kulttuurimaisema. Tuulivoima-alue sijoittuu noin 2-3 km etäisyydelle ko. alueista. Yva-selostuksen mukaan alueen toteuttamisella arvioidaan olevan maisemallisia vaikutuksia valtakunnallisesti arvokkaaseen lijoen maisema-alueeseen sekä tuulivoimaloista että sähkönsiirtolinjasta johtuen. Vaikutukset on arvioitu lieviksi. Vaikutukset Puhosjärvellä sijaitseviin arvokkaisiin kulttuurihistoriallisiin kohteisiin on arvioitu vähäisiksi.

Maakuntakaavan valmistelun yhteydessä laadittujen selvitysten mukaan alueen lähivaikutusalueella (<2 km) on keskimääräistä vähemmän asutusta (yhteensä 44 asuin- ja

lomarakennusta). Yva-selostuksen mukaan melun ohjearvot eivät ylity; myöskään merkittäviä välke tai vilkkumisvaikutuksia ei arvioida aiheutuvan.

Maakuntakaavan valmistelussa ehdotusvaiheen tarkasteluun sisältyneet alueet luokiteltiin maisemariskin perusteella, Tolpanvaaran-Jylhävaaran osalta ei todettu erityisiä riskejä. Vakituisten asuntojen määrä 5 km näkyvyysvyöhykkeellä on maakunnallisessa vertailussa hyvin pieni; loma-asuntoja on keskimääräistä enemmän (noin 60 kpl). Maisemallisella lähialueella on vesistöjä keskimääräistä hieman enemmän.

Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Pudasjärven Tolpanvaaran-Jylhävaaran ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 17.7.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Hanke on toteuttamiskelpoinen, mikäli yva-menettelyn aikana esiin tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot otetaan käyttöön.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

Valitus A (neljä henkilöä)

Pudasjärven Tolpanvaara-Jylhänvaaran tuulivoimala-alue

1. Lainaamme aluksi sosiaali- ja terveysministeriön kannanottoja tuulivoiman haitallisista vaikutuksista, kun STM oli 17.9.2013 ympäristöministeriön lausuntopyynnön johdosta todennut vahvistettavina olleista Pohjois-Savon (STM/2592/2013) ja Varsinais-Suomen (STM/2593/2013) tuulivoimamaakuntakaavojen puutteista seuraavaa:
 - ”elinympäristön terveellisuuden arviointi on tehty puutteellisesti erityisesti niiden tuulivoimala-alueiden osalta, joissa tuulivoima-alue sijoittuu lähelle asutusta,
 - tuulivoima-alueita on osoitettu monin kerroin enemmän kuin valtakunnallinen ja alueellinen tuulivoiman tavoiteohjelma vaatii,
 - tuulivoima-alueille ei sisälly rakentamisrajoitusta määrälle, teholle ja korkeuksille,
 - suojaetäisyyksien määrittelyn lähtökohtana on tietyn kokoluokan laitokset, jotka teknisen kehityksen myötä toteutusvaiheessa ovat monta kokoluokkaa suurempia ja korkeampia ja tuottavat siis voimakkaampaa melua. Suojaetäisyydet ovat siis lähtökohtaisesti liian pienet,
 - yksittäinen voimala ei tarvitse rakentamisvaiheessa ympäristölupaa, jossa ympäristöterveysnäkökulmat tulisi arvioitavaksi,
 - melun leviämiseen vaikuttavat myös paikalliset olosuhteet, maaston muodot ja voimaloiden ominaisuudet,
 - meluvaikutusten lisäksi huomiota on kiinnitettävä myös varjon välkkymiseen, vaikka Suomessa ei ole asetettu ohjearvoja välkkeen vuosittaiselle maksimituntimäärälle
 - kuntien terveydensuojeluviranomaiset ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat saaneet lukuisia kansalaisten valituksia tuulivoimaloiden meluhaitoista,
 - on erittäin tärkeää, että tuulivoima-alueita ja yksittäisten voimaloiden sijoituspaikkoja suunniteltaessa tarkastellaan huolellisesti ihmisten elinympäristöön sekä terveyteen ja viihtyvyyteen kohdistuvia vaikutuksia,

- Englannissa on jouduttu sulkemaan kokonainen tuulipuisto melun häiritsevyyden takia, vaikka lähimpään asutukseen oli 2 km,
- koska pienitaajuisen melun terveyshaittoista on vielä erittäin vähän tietoa, maakuntakaavoituksessa tuulivoima-alueiden suojavyöhyke lähimpään asutukseen tulisi olla 2 km,
- tuulivoimala-alueet tulee sijoittaa erittäin harkitusti riittävän etäälle asutusta siten, etteivät ne aiheuta melun tai välkkeen seurauksena muita terveyshaittoja. Tämän pitäisi olla Suomessa mahdollista”.

Näyttää siltä, että maakuntakaavoissa toistuvat jatkuvasti yllä mainitut puutteet. **STM:n lausunto sopii kaikilta osin myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaan ja on sellaisinaan otettavissa otsakkeen tarkoittamaan valitukseemme.**

Sosiaali- ja terveysministeriö on aivan oikein kiinnittänyt huomiota nykyiseen tuulivoimasuunnittelun ja tuulivoiman tuottamiin vakaviin haittoihin kansalaisten terveyteen ja asumisen viihtyvyyteen. Mainittu 2 km suojavyöhyke ei kuitenkaan ole riittävä. Jatkuva uutisointi Raahen Kopsan tuulipuistosta ja muualtakin osoittavat, että suojaetäisyyttä tulee edelleen kasvattaa ja että huomioidaan paikalliset olosuhteet. Ennen kaikkea tarvitaan kattavaa ja luotettavaa tutkimusta melu-, terveys- ja muista haitoista päätösten perustaksi.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa tuulivoima-alueiden 2 km vyöhykkeen sisälle on laskettu sijoittuvan yli 5200 asuntoa, joka tarkoittaa, että ainakin 20 000 ihmistä altistuisi suoraan tuulivoimalamelulle.

Yksittäisille tuulivoimaloille on sovellettava vastaavia suojavyöhykkeitä kuin tuulipuistoissa.

2. Pohjois-Pohjanmaan energiastrategian toteutustavasta

- Pohjois-Pohjanmaalla on käynnissä olevia tuulivoimahankkeita yli 4000 MW, vaikka Suomen tavoite vuodelle 2020 on 2500 MW. Ylikapasiteetista huolimatta maakuntakaavaan varataan lisää uusia tuulivoima-alueita.
- Rakentamista kiihdyttää valtion harjoittama energian tuotantotukipolitiikka, joka kansalaisille tulee ennen pitkää sietämättömän kalliiksi.
- Investoinnit tuulivoimaan toteutetaan pääosin kansainvälisellä rahoituksella joka kerää voitot. Tuetussa energiantuotannossa tuulivoimatuotannon vaikutus aluetalouteen on useita kertaluokkia pienempi kuin muilla kotimaisilla energialähteillä toteutettu energiantuotanto.
- Pysyvät maisema-, ympäristö- ja terveysvaikutukset ja -haitat ovat tuulivoimatuotannolla olennaisesti suuremmat kuin muilla kotimaisilla energialähteillä.
- Ylimoitettu tuulivoimakaavoitus ja toteutus vaikuttavat suoraan uuden säätöenergiatarpeen lisäämiseen ja on suoranainen uhka harvoille vielä vapaana oleville ja suojelluille vesistöille (vert. Kollajahanke).
- VTT:n laskelmien perusteella säätövoimaa tarvittaisiin yksinomaan Pohjois-Pohjanmaan meneillään olevien hankkeiden vuoksi 480-750 MW. Nopeusvaatimuksen vuoksi säätövoiman tulisi tukeutua pääosin vesivoimaan ja kaasuturbiiniratkaisuihin. Meneillään olevat hankkeet

Suomessa ja muualla osoittavat, että säästövoima ohjautuu myös halpaan ja ympäristön kannalta haitallisimpaan kivihiileen.

- EU-maissa energian tukijärjestelmät saavat osakseen yhä suurempaa arvostelua mittasuhteiltaan kohtuuttomiksi kasvavista kustannuksista johtuen (arvio 300 miljardia tukieuroa vuoteen 2020 mennessä). Euroopan Unionissa kaavaillaankin alennettavan uusiutuvan energian tavoitteita.
- Tätäkin taustaa vastaan ylimitoitettu tuulivoimakapasiteetin varaaminen maakuntakaavoissa on tarpeetonta ja haittaa oleellisesti muuta maankäytön suunnittelua ja elinkeinotoimintaa. Tässä maakuntakaavassa tuulivoimakapasiteettia on tarpeen varata enintään Pohjois-Pohjanmaan energiasstrategian 2012 osoittama määrä.
- Tuulipuistot ovat ennen muuta energiantuotannon teollisuusalueita ja vaativat huomattavaa maaperän ja puuston muokkausta. Mikäli pakottavaa tarvetta ei ole, uusien teollisuusalueiden avaaminen rakentamattomaan ympäristöön tulee kaikin tavoin välttää.
- **Vaadimme, että ensimmäisenä maakuntakaavasta poistetaan ympäristön ja maiseman kannalta kaikkein herkimmillä alueilla olevat tuulivoima-aluevaraukset. Tällaisia ovat ensi sijassa sisämaan erämaa- ja vaara-alueille merkityt tuulipuistoalueet, kuten Pudasjärven Tolpanvaara-Jylhävaara.**

3. Luonnon monikäyttöalueet ja muut luonto- ja ympäristökohteet

Kun tarkemmin tarkastelee maakuntakaavan yhteenvetoja, huomio kiinnittyy maakunnan harvahkoon ja hajalla olevaan luonto- ja ympäristötarjontaan. Kuitenkin maakunnassa olisi runsaasti varaamattomia kohteita, jotka eteläisessä Suomessa olisi jo aikapäivää varattu luonnon- ja ympäristönsuojeluun ja virkistykseen perustein ja tarpeisiin.

Pudasjärven Jaurakkajärvellä kaavassa on maakunnan etelärajaan ulottuva uusi luonnon monikäyttömerkintä ja on erinomaisen tervetullut.

Tämän merkinnän osalta **esitämme, että ympäristöministeriö tutkisi ja ryhtyisi toimiin merkinnän laajentamiseksi jo tässä kaavassa ulottumaan Syötteeltä etelään yli maakuntarajan vaarajonoa myötäillen ja kantatietä 78 sivuten aina Vuokattiin asti** varmistamaan ja mahdollistamaan niiden ja välillä olevien matkailukeskusten luontomatkailu- ja yhteysreittien pitkäjänteisen kehittämisen.

Kyseessä on Suomen ehkä parhain yhtenäinen, luontonsa puolesta monimuotoinen ja pääosin rakentamaton vaara-jakso. Välillä on joitakin suojelualueita ja UKK-reitin pääte. Vaarajakson varrella on sopivan välimatkan välein useita pieniä ja keskisuuria matkailualan yrityksiä. Näiden välisten luontomatkailu- ja yhteysreittien kehittämisen myötä on mahdollista saada aikaan korkeatasoinen valtakunnallisesti merkittävä matkailureitistö, jolle olisi nyt turvattu jatkuva kasvun mahdollisuus.

Luontonsa puolesta on tarjolla mitä parhaimmat puitteet ja merkittävä vastavoima Lapin vastaaville kohteille. Edullinen sijainti puolimatkassa ja hyvä saavutettavuus muualta Suomesta kuin myös itänaapurin matkailijoille ovat vahvoja vetovoimatekijöitä.

Vaara-alueella oleva Tolpanvaara-Jylhävaaran tuulipuistovaraus häittäisi oleellisesti matkailun ja virkistuksen kehittämisen myöhempiä tavoitteita ja on muutoinkin ympäristöönsä täysin sopimaton.

Luonnon monikäyttömerkintöjen laajennuksia on syytä tarkastella ja tehdä kaavaan muuallakin. Tutkimukset osoittavat, että matkailun kysyntä on kasvava ja varaukset tulee tehdä ajoissa.

Vastine:

1. *Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavasta antamassaan lausunnossa sosiaali- ja terveysministeriö ei edellytä 2 km suojavyöhykettä asutukseen. Ministeriö pitää maakuntakaavan tuulivoimarakentamista koskevaa suunnittelumääräystä riittävänä pienin täsmennyksin, joilla varmistetaan haitan arviointi lakiperusteisesti terveyshaitan ja kohtuuttoman rasituksen näkökulmasta.*

Maakuntakaavassa ei määritellä yksittäisten tuulivoimaloiden sijaintipaikkoja, myös kaavassa esitetyt aluerajaukset ovat yleispiirteisiä ja tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa mm. melu- ja välkeselvitysten ja -mallinnusten perusteella.

2. *Tuulivoimarakentamiseen soveltuvien alueiden suhde valtakunnallisiin ja maakunnallisiin ilmasto- ja energiatavoitteisiin on kuvattu kaavaselostuksessa. Pohjois-Pohjanmaan energiastrategiassa (2012) on esitetty uusiutuvan energian skenaariossa pitkän aikavälin tuulivoimatuotannon tavoite 9 TWh vuodelle 2050. Maakuntakaavan tv-alueilla on mahdollista tuottaa arviolta 6,5 – 13 TWh, mikä vastaa hyvin tavoitetta.*

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat alueet. Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksessä tunnistettiin Pohjois-Pohjanmaan alueelta tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita 168 kpl. Lisäksi maakuntakaavaluonnoksen valmistumisen jälkeen osalliset esittivät noin 20 edellä mainittuun selvitykseen sisällyttämättömän alueen osoittamista maakuntakaavassa. 1. vaihemaakuntakaavan valmistelun yhteydessä on siten arvioitu kaikkiaan noin 185 maa-alueen soveltuvuutta seudullisesti merkittävään tuulivoimarakentamiseen. Koillismaalta (Pudasjärvi-Taivalkoski-Kuusamo) on tarkastelu yhteensä 58 alueen soveltuvuutta; maakuntakaavan valmistelun aikana muodostettujen valintakriteerien ja vaikutusten arvioinnin perusteella ko. alueista on maakuntakaavassa osoitettu 6 kpl parhaiten soveltuvina alueina.

Tuulivoimarakentamisen keskittäminen maakuntakaavassa osoitetuille alueille edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista, vähentää tuulivoimarakentamisen ympäristövaikutuksia ja helpottaa tuulivoimarakentamisen ja muun alueidenkäytön yhteensovittamista. Pohjois-Pohjanmaalla merkittävin tuulivoimapotentiaali sijoittuu rannikkoalueelle. Maakuntakaavassa on toisaalta haluttu osoittaa tuulivoimarakentamiseen hyvin soveltuvia alueita myös maakunnan muista osista. Vaihtoehtoiset sisämaahan sijoittuvat alueet vähentävät osaltaan rannikolle kohdistuvaa tuulivoimarakentamisen painetta.

3. *Tuulivoima-alueen tv-1 306 Tolpanvaara-Jylhävaara toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti maakuntakaavan tausta- ja vaikutus selvityksissä sekä yksityiskohtaisemmin aluetta koskevan yva-menettelyn ja osayleiskaavoituksen yhteydessä.*

Alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu Tolpanvaaran-Jylhävaaran alueella vireillä olevaan tuulivoimahankkeeseen ja sen yhteydessä laadittuihin selvityksiin. Aluetta koskenut yva-menettely on päättynyt 17.7.2013, joten maakuntakaavaehdotuksen valmistelussa on voitu

hyödyntää valmistunutta arviointiselostusta ja yhteysviranomaisen siitä antamaa lausuntoa. Alue sisällytettiin myös maakuntakaavaa varten laadittuun maisema- ja linnustoarviointiin (Tuulivoimaselvitys 2013, Ramboll).

Tolpanvaara-Jylhävaara ei sisällynyt manneralueen tuulivoimaselvityksen alueisiin. Karsivana tekijänä oli käytetty tuulisuuskriteeri (6,25 m/s 100 metrin korkeudessa), jota alue ei kokonaisuudessaan täyttänyt. Kohde otettiin mukaan maakuntakaavan ehdotusvaiheen tarkasteluun, perusteluna vireillä oleva 18-27 voimalan tuulivoimahanke ja sen yhteydessä laaditut selvitykset.

Yva-selostuksen perusteella hanke on linjassa maakunnallisessa tuulivoimaselvityksessä varovaisuusperiaatteella muodostettujen tuulivoiman sijoittamiskriteerien (puskurivyöhykkeet suhteessa asutukseen ja ympäristön arvokohteisiin) kanssa. Arviointiselostuksen mukaan alueen toteuttamisella on vaikutuksia muun muassa maisemaan, kulttuuriympäristöön, linnustoon ja poroelinkeinoon. Vaikutukset arvioiduilla toteuttamisvaihtoehdoilla ovat lieviä maisemavaikutuksia lukuun ottamatta; asutukseen ja luonnonmaisemaan kohdistuvat vaikutukset on arvioitu merkittäviksi.

Alueen pohjoispuolella sijaitsee lijoen keskijuoksun kulttuuriympäristön/maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävä alue ja alueen itäpuolella Puhoksen maakunnallisesti merkittävä kulttuurimaisema. Tuulivoima-alue sijoittuu noin 2-3 km etäisyydelle ko. alueista. Yva-selostuksen mukaan alueen toteuttamisella arvioidaan olevan maisemallisia vaikutuksia valtakunnallisesti arvokkaaseen lijoen maisema-alueeseen sekä tuulivoimaloista että sähkönsiirtolinjasta johtuen. Vaikutukset on arvioitu lieviksi. Vaikutukset Puhosjärvellä sijaitseviin arvokkaisiin kulttuurihistoriallisiin kohteisiin on arvioitu vähäisiksi.

Maakuntakaavan valmistelun yhteydessä laadittujen selvitysten mukaan alueen lähivaikutusalueella (<2 km) on keskimääräistä vähemmän asutusta (yhteensä 44 asuin- ja lomarakennusta). Yva-selostuksen mukaan melun ohjearvot eivät ylitä; myöskään merkittäviä värähtely- tai vilkkumisvaikutuksia ei arvioida aiheutuvan.

Maakuntakaavan valmistelussa ehdotusvaiheen tarkasteluun sisältyneet alueet luokiteltiin maisemariskin perusteella, Tolpanvaaran-Jylhävaaran osalta ei todettu erityisiä riskejä. Vakituisten asuntojen määrä 5 km näkyvyysvyöhykkeellä on maakunnallisessa vertailussa hyvin pieni; loma-asuntoja on keskimääräistä enemmän (noin 60 kpl). Maisemallisella lähialueella on vesistöjä keskimääräistä hieman enemmän.

Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa Pudasjärven Tolpanvaaran-Jylhävaaran ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 17.7.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Hanke on toteuttamiskelpoinen, mikäli yva-menettelyn aikana esiin tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot otetaan käyttöön.

Luonnon monikäyttöalueiden osalta Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että merkintä on esitetty vuonna 2005 vahvistetussa maakuntakaavassa. Virkistysverkkoa ja arvokkaita maisema-alueita tarkastellaan 2. vaihemaakuntakaavassa. Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan Tolpanvaaran-Jylhävaaran alueen osoittaminen tuulivoimarakentamiseen ei vaaranna virkistysten ja luontomatkailun kehittämisedellytyksiä Pudasjärven eteläosassa. Vaikutukset valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvoihin ovat edellä esitetyn mukaisesti lieviä.

Yhteenvetona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että maakuntakaavoituksen ja alueen yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä ei ole tullut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella alue ei soveltuisi tuulivoimarakentamiseen.

Valitus B (kaksi henkilöä)

Pyhäjärven Vuohomäen tuulivoimala-alue

Perusteena valituksellemme on, että tuulivoimalle sopivia alueita suunniteltaessa ei ole huomioitu riittäviä etäisyyksiä asutukseen, eikä esimerkiksi Ympäristöministeriön suosittelemaa 2 km:n etäisyyttä tuuliteollisuusvoimaloiden ja asutuksen välillä.

Tämä näkyy maakuntakaavassa vahvistetuissa alueissa siten, että alueiden joukossa on myös sellaisia alueita, joissa asutuksen ja teollisuuslaitosten väliin ei voi jäädä riittävää välimatkaa. Kaavassa on siis hyväksytty alueita, joille ei voida rakentaa tuulivoimaloita ilman, että niistä muodostuu asumisterveyttä, viihtyisyyttä ja omaisuuden arvoa uhkaavia.

Esimerkiksi omalla kohdallamme kyse on juuri tällaisesta tapauksesta (Pyhäjärven kaupungin alueella sijaitseva Vuohomäen tuuliteollisuusalue). Suunnitellut voimalat törmäävät asutukseen ja kesäasutukseen joka suunnasta noin kilometrin säteellä, joka toteutuneiden tuuliteollisuusalueiden kokemusten osoittamana ei ole riittävä etäisyys vaimentamaan voimaloista syntyvää meluhaittaa.

Näissä tapauksissa asukkailla ja mökkiläisille syntyvä melu- ja maisemahaitta sekä omaisuuden arvon lasku tulee olemaan ilmeinen.

Olisi syytä hylätä tämä kaava ja laatia uusi, jossa otetaan huomioon valmisteilla oleva asumisterveyslainsäädäntö, perustuslain takaama oikeus omaisuuden suojaan sekä Ympäristöministeriön omat suositukset (Tuulivoimaopas) liittyen tuuliteolliseen rakentamiseen. Vaikka kuinka hyvästä asiasta rakentamisessa olisikaan kyse, ei se saa tapahtua asukkaiden terveyden tai omaisuuden kustannuksella.

Vastine:

Ympäristöministeriö ei ole antanut 2 km etäisyyssuositusta, myöskään Sosiaali- ja terveysministeriö ei edellytä Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavasta antamassaan lausunnossa 2 km suojavyöhykettä asutukseen. STM pitää maakuntakaavan suunnittelumääräystä riittävänä pienin täsmennyksin, joilla varmistetaan haitan arviointi lakiperusteisesti terveyshaitan ja kohtuuttoman rasituksen näkökulmasta.

Maakuntakaavassa ei määritellä yksittäisten tuulivoimaloiden sijaintipaikkoja, myös kaavan aluerajaukset ovat yleispiirteisiä ja tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa mm. melu- ja välkeselvitysten ja –mallinnusten perusteella.

Valitus C (81 henkilöä)

Siikajoen Navettakankaan, Vartinojan ja Isokankaan tuulivoimala-alueet

Maakuntakaavassa on osoitettu liikaa alueita tuulivoimarakentamiselle. Osa hankkeista on myös toteutumassa osayleiskaavatasolla ilman riittäviä taustaselvityksiä. Uusiutuvien energiamuotojen kehittäminen ja tukeminen on tarpeen. Ei tulisi kuitenkaan pitää lähtökohtana, että tuulivoima on erityisesti kannatettavin uusiutuvan energian tuotantomuoto.

Suomi on harvaanasuttu maa. Huolellisella suunnittelulla ja riittävällä vaikutusten arvioinnilla tuulivoiman lisääminen on mahdollista toteuttaa niin, että siitä ei koidu haittaa ihmisille tai ympäristölle. Tuulivoima-alueita ei tule osoittaa liian lähelle asutusta eikä varsinkaan elinvoimaisille muuttovoittoalueille, jollainen esimerkiksi Revonlahden kylä on.

Kaavoituksen jakaminen kolmeen eri vaiheeseen on lähtökohtaisesti huono. Miksi kulttuurimaisemakaava tehdään vasta tuulivoimakaavoituksen jälkeen? Yksi tuulivoimarakentamisen merkittävin vaikutus on maisemavaikutus. Maisemavaikutusten arviointi osissa tehtävässä maakuntakaavassa on erittäin vaikeaa. Tuulivoima-alueiden maisemavaikutukset olisi syytä selvittää jo ensimmäisen vaiheen maakuntakaavan yhteydessä.

Vastine:

Maakuntakaavan tuulivoima-alueet eivät ole aluevarauksia, vaan osoittavat alueiden soveltuvuuden tarkoitukseen. Maakunnallisessa energiastrategiassa on esitetty uusiutuvan energian skenaariossa pitkän aikavälin tuulivoimatuotannon tavoite 9 TWh vuodelle 2050. Maakuntakaavan tv-alueilla on mahdollista tuottaa arviolta 6,5 – 13 TWh, mikä vastaa hyvin tavoitetta.

Maisemavaikutuksia on selvitetty maakuntakaavan tuulivoimaselvityksessä ja täydennysselvityksessä keskeisimmiltä alueilta. Lisäksi on ollut käytettävissä tuulivoimahankkeiden yhteydessä tehdyt selvitykset. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat on osoitettu voimassa olevassa maakuntakaavassa, ja tuulivoimaloiden vaikutuksia on erityisesti tarkasteltu näihin alueisiin ja määritetty puskurivyöhykkeet.

Valittaja pitää maakuntakaavojen laatimista vaiheittain ongelmallisena. Maakuntakaavat laaditaan pääsääntöisesti vaiheittain, minkä MRL 27 § mahdollistaa. Myös vain yhtä teemaa, kuten tuulivoimaa käsitteleviä vaihemaakuntakaavoja on laadittu ja vahvistettu, eikä niiden yhteydessä voida edellyttää laadittavaksi kattavia kulttuuriympäristöinventointeja. Vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu käytettävissä oleviin tietoihin. Ajantasaisen kulttuuriympäristöinventoinnin laatiminen sisältyy maakuntakaavan uudistamisen 2. vaiheeseen. Alustavia maisemainventointien päivitystietoja on ollut käytettävissä 1. vaihekaavaa laadittaessa.

Isonvan hankealueen keskelle jää Pahanevan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä suoalue, jossa elää mm. viitasammakoita. Viitasammakko kuuluu luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 46–49 §:n nojalla. On syytä epäillä, että alueen soiden vesitaloudelliset olosuhteet tulevat muuttumaan merkittävästi, vaikka voimaloita ei sijoitettaisikaan varsinaisesti soille. Tähän vaikuttavat mm. suon ympärille rakennettava tiestö ja suon läheisyyteen sijoitettavat voimalat.

Voimalat ovat entistä suurempia, ja voimalan koko vaikuttaa siihen, miten se näkyy maisemassa. Maakuntakaavassa ei oteta kantaa siihen, miten suurille voimaloille sen osoittamat voimala-alueet on tarkoitettu. Nyt tehdyt selvitykset käyvät epäpäteviksi tulevaisuudessa, kun voimalat kehittyvät ja niiden tehokkuus ja koko kasvavat.

Revonlahden kaltainen muuttovoittoinen kylä ei sovellu tuulivoimateollisuusalueeksi. Revonlahden sijainti 8-tien varrella Oulun ja Raahen välissä on keskeinen, ja kylän asukasluku kasvaa. Jokiranta, jonka läheisyyteen Isonvan ja Vartinojan tuulivoimala-alueet on osoitettu, on yksi kylän tiheimmin asutetuista alueista. Voimala-alueet sijoittuvat siten, että ainakin Vartinojan ja Isonvan voimala-alueilla on merkittäviä yhteisvaikutuksia kiinteistöihin ja asukkaisiin. Lisäksi ainakin Navettakankaan alue näkyy kaukomaisemassa. Vartinojan, Isonvan ja Navettakankaan tv-alueiden toteutuessa paikalliselle asutukselle näkyisi paikoin kolme eri tv-aluetta alle 5 kilometrin etäisyydeltä. Jos kaikki hankkeet toteutuvat, niillä on merkittävää vaikutusta alueen viihtyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuinpaikkana.

Rambollin tuulivoimaselvityksen (2013) mukaan Revonlahti on luokiteltu suurten vesilintujen (joutsenet, hanhet) sekä kurkien kannalta riskialtteimpiin alueisiin kuuluvaksi. Erityisesti joutsenen törmäyskuolleisuus on verrattain suuri. Alue on lintujen muuttoreitin pullonkaula-alueen sekä lintujen kerääntymisalueen välittömässä vaikutuspiirissä ja joutsenen, kurjen ja metsähanhen päämuuttoreitin kohdalla.

Pohjois-Pohjanmaan tuulivoimahankkeiden (erityisesti Kalajoki-Pyhäjoki-Raahen-Siikajoki-Liminka) yhteisvaikutukset alueen linnustolle ovat huomattavat. Yhteisvaikutukset kertautuvat, jos kaikki alueen kunnat rakentavat niille maakuntakaavassa osoitetut tuulivoima-alueet. Kunnat voivat myös rakentaa alle 10 voimalan tai alle 30 MW:n tuulivoima-alueita myös maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoima-alueiden ulkopuolelle, mikä lisää tuulivoimaa ja sen haitallisia vaikutuksia entisestään. Koska kunta voi joka tapauksessa kaavoittaa alueelleen pienempiä tuulivoima-alueita, tulee maakuntakaavassa osoitetut alueet suunnitella ja harkita erityisen tarkasti.

Kunnan tehtäväksi tai teetetäväksi jätetään sellaisia selvityksiä, joihin kuntien resurssit ja ammattitaito eivät riitä. Vaadittavat tarkennukset ja lisäselvitykset jäävät osayleiskaavaa laadittaessa puutteellisiksi tai jopa kokonaan tekemättä. Tästä esimerkkinä ovat Isonivan ja Vartinojan väärin tehdyt melumallinnukset ja puutteelliset linnustovaikutusten arvioinnit. Vartinojan ja Isonivan hankkeiden melumallinnukseton tehty 2,4 MW:n voimaloilla, vaikka alueille suunnitellaan 3 MW:n voimaloita. Lisäksi Vartinojan kaavan selostuksessa väitetään, että tuulivoimalat eivät sijoitu muuttolintujen pääreiteille. Tämäkin on virheellistä tietoa. Nämä esimerkit jo osoittavat, että kunnan ammattitaito ja resurssit eivät ole riittäviä kaavoituksen ohjaamiseen.

Revonlahden asukkaat ovat huolissaan asuinalueensa radikaalista muuttumisesta voimakkaan tuulivoimarakentamisen takia. Näin pienelle pinta-alalle ei tulisi osoittaa näin laajoja tuulivoima-alueita. Osa Revonlahdelle suunnitelluista alueista tulee poistaa tai ainakin ehdollistaa siten, ettei kaikkien alueiden toteuttaminen ole mahdollista. Maakuntakaavasta tulisi poistaa ainakin Vartinojan alue, ja Isonivan aluetta tulisi pienentää ja siirtää kauemmaksi arvokkaista elinympäristöistä ja asutuksesta.

Valituksen on allekirjoittanut yhteensä 81 henkilöä.

Allekirjoittaneet ovat mm. lähiasukkaita, vapaa-ajan asukkaita, maanomistajia ja alueen virkistyskäyttäjiä.

Vastine:

Valituksessa on tuotu esiin seuraavat 1. vaihemaakuntakaavassa esitetyt alueet: tv-1 317 Isoniva, tv-1 318 Vartinoja, ja tv-1 319 Revonlahti.

Alueiden osoittaminen maakuntakaavassa perustuu Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitykseen, sitä täydentävään selvitykseen (Tuulivoimaselvitys 2013) sekä mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointiin. Isoniva ja Vartinoja ovat edenneet yksityiskohtaisempaan suunnitteluun, joten niiden osalta rajauksissa on otettu huomioon soveltuvien osien alueita koskevassa yva-menettelyssä ja osayleiskaavoituksessa tarkentuneet rajaukset. Isonivan ja Revonlahden tv-1-alueiden rajauksia tarkistettiin edelleen 1. vaihemaakuntakaavaehdotuksen nähtävillä olon tuloksena saadun palautteen perusteella.

Isoniva

Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksen mukaan alue (selvityksen kohde nro 80) soveltuu tuulivoimarakentamiseen. Kohde luokiteltiin B+-luokkaan ympäröivän asutuksen, kulttuurimaisemavaikutusten sekä osittain linnusto- ja suojeluarvojen vuoksi. Alueen toteuttamisen vaikutuksia on selvitetty myös aanneralueen tuulivoimaselvitystä täydentävissä selvityksissä (Tuulivoimaselvitys 2013, Ramboll sekä Mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi 2013, Pohjois-Pohjanmaan liitto).

Maakuntakaavoituksen yhteydessä manneralueen tuulivoimaselvityksessä suositellun kohteen rajausta on tarkistettu alueella vireillä olevan laajan tuulivoimahankkeen sekä maakuntakaavaehdotuksen nähtävilläolon yhteydessä saadun palautteen perusteella. Ehdotusvaiheen palautteen perusteella kohdetta tv-1 317 supistettiin sen pohjoisosasta muuttolinnustoon kohdistuvien vaikutusten sekä Siikajokivarren maisemakuvaan kohdistuvien vaikutusten lieventämiseksi.

Alueen toteuttamisedellytyksiä on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin Siikajoen Vartinojan ja Isonvan tuulivoimapuistojen yva-menettelyn yhteydessä. Myös alueen osayleiskaavoitus on vireillä. Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa arviointiselostuksesta 3.7.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Yhteysviranomainen katsoo, että jatkosuunnitteluun valittu vaihtoehto on toteuttamiskelpoinen, kun menettelyn yhteydessä esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot otetaan käyttöön.

Vartinoja

Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksen mukaan alue (selvityksen kohde nro 100) soveltuu tuulivoimarakentamiseen. Kohde luokiteltiin BC-luokkaan asutuksen, linnuston, kulttuurimaiseman sekä sirpaleisen maanomistuksen vuoksi. Alueen toteuttamisen vaikutuksia on selvitetty myös manneralueen tuulivoimaselvitystä täydentävissä selvityksissä (Tuulivoimaselvitys 2013, Ramboll sekä Mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi 2013, Pohjois-Pohjanmaan liitto).

Maakuntakaavoituksen yhteydessä manneralueen tuulivoimaselvityksessä suositellun kohteen rajausta on tarkistettu lainvoimaisen Vartinojan tuulivoimayleiskaavan (Vartinoja I) sekä laaditun vaikutusten arvioinnin perusteella.

Alueen toteuttamisedellytyksiä on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin Siikajoen Vartinojan ja Isonvan tuulivoimapuistojen yva-menettelyn sekä Vartinojan (Vartinoja I) tuulivoimayleiskaavan laadinnan yhteydessä. Vartinojan laajennuksen osalta osayleiskaavoitus on vireillä. Yhteysviranomainen on antanut lausuntonsa arviointiselostuksesta 3.7.2013. Lausunnon mukaan arviointiselostus täyttää yva-asetuksen 10 §:n vaatimukset. Yhteysviranomainen katsoo, että jatkosuunnitteluun valittu vaihtoehto on toteuttamiskelpoinen, kun menettelyn yhteydessä esille tulleet haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot otetaan käyttöön.

Revonlahti

Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvityksen mukaan alue (selvityksen kohde nro 98) soveltuu tuulivoimarakentamiseen. Kohde luokiteltiin AB-luokkaan, koska sillä voi olla vaikutuksia Siikajokivarren kulttuurimaisemaan, asutukseen ja läheiseen lentokenttään. Alueen toteuttamisen vaikutuksia on selvitetty myös manneralueen tuulivoimaselvitystä täydentävissä selvityksissä (Tuulivoimaselvitys 2013, Ramboll sekä Mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi 2013, Pohjois-Pohjanmaan liitto).

Maakuntakaavoituksen yhteydessä manneralueen tuulivoimaselvityksessä suositellun kohteen rajausta on tarkistettu Raahen-Pattijoen lentopaikan vuoksi sekä maakuntakaavaehdotuksen nähtävillölon yhteydessä saadun palautteen perusteella. Ehdotusvaiheen palautteen perusteella kohdetta supistettiin sen itäosasta Revonlahden asutukseen ja Siikajokivarren kulttuurimaisemaan kohdistuvien maisemallisten vaikutusten lieventämiseksi.

Maakuntakaavan tuulivoima-alueita koskevan vaikutusten arvioinnin mukaan kohteen toteuttamisella on vaikutuksia Siikajokivarren maisemakuvaan. Alueen toteuttamiskelpoisuutta parantaa olennaisesti alueen laajuus ja se, että asutus ja maisema-arvot sijoittuvat lähes yksinomaan kohteen itäpuolelle. Maakuntakaavassa muodostettu 2000 m puskuri suhteessa lähimpään asutukseen antaa hyvät lähtökohdat tarkempien toteuttamisvaihtoehtojen selvittämiseksi.

Linnuston osalta voidaan todeta, että kohdetta ei ole pidetty linnuston kannalta erityisen ongelmallisena (esim. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen lausunnot), vaikka maakuntakaavan linnustovaikutusten arvioinnissa läpimuuttavien lintujen määrä arvioitiin suureksi. Alue sijoittuu kaavoituksen yhteydessä määritellyn päämuuttoreitin rannikonsuuntaisen muuttoväylän tuntumaan, mutta kuitenkin sen ulkopuolelle. Alue sijoittuu kurjen päämuuttoreitille, mutta esimerkiksi saman aluekokonaisuuden muiden tuulivoima-alueiden yksityiskohtaisemmissa linnustoselvityksissä ei ole todettu merkittävää riskiä kurjen osalta (ks. Hummastinvaara/Raahen itäiset tuulivoimapuistot yva-selostus, Isoneva-Vartinoja/Isonevan ja Vartinojan laajennuksen yva-selostus). Tällä alueella muun muassa hanhien, joutsenen, kurjen ja petolintujen muutto on verrattain hajaantunutta ja muuton painopiste on selvästi lähempänä rannikkoa.

Yhteisvaikutukset

Maakuntakaavan laatimisen yhteydessä on arvioitu myös em. alueiden toteuttamisen yhteisvaikutukset (Mannertuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi 25.6.2013). Isonevan ja Vartinojan osalta yhteisvaikutuksia on arvioitu alueiden yva-menettelyn yhteydessä.

Vaikutusten arvioinnin mukaan maisemavaikutukset muodostuvat todennäköisesti suurimmiksi Siikajokivarressa erityisesti siinä tapauksessa, että alueet joen molemmin puolin toteutuvat. Toteutuessaan tuulivoimarakentaminen muuttaisi alueen yleistä maisemakuvaa. Muutos kohdistuu pääosin luonnonmaisemaan sekä kyläasutuksen taustamaisemaan.

Maisemalliset yhteisvaikutukset ovat suurimmillaan Vartinojan ja Isonevan välisellä alueella; ko. tuulivoima-alueet sijoittuvat noin 3 km etäisyydelle toisistaan Siikajoen molemmin puolin. Maisemallisia vaikutuksia on arvioitu tarkemmin alueiden yva-menettelyn yhteydessä: Isonevan tuulivoimapuiston ja Vartinojan laajennuksen yva-selostuksen mukaan tuulivoimalat näkyvät Siikajokilaakson kulttuurimaisema-alueelle, mutta eivät muuta oleellisesti maakunnallisesti merkittävän alueen maisemaa.

Maakuntakaavan maisemaselvityksessä Revonlahden ja Ylipään välisellä alueella todettiin yleispiirteisen paikkatietotarkastelun perusteella maisemallinen yhteisvaikutusriski, koska useamman alueen (Vartinoja, Isoneva, Revonlahti) toteutuessa asutukselle näkyisi paikoin kolme eri tuulivoima-aluetta alle 5 km etäisyydeltä. Alueelle sijoittuva vakituinen asutus on toisaalta verrattain harvaa (jokivarressa yhteensä 45 asuinrakennusta mahdollisella yhteisvaikutusalueella, noin seitsemän kilometrin matkalla). Alueella myöskään ole sellaisia laajoja avoimia peltoalueita, joiden takaa voimalat näkyisivät asutuille alueilla tai kulttuurimaisemaan laajoilla alueilla. Paikallisesti merkittäviä näkymiä voi kuitenkin avautua, mikä on tuotu esiin maakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa.

Maakuntakaavaehdotuksesta saadun palautteen perusteella Revonlahden ja Isonevan alueita supistettiin Revonlahden ja Siikajokivarren asutukseen sekä Siikajoen kulttuurimaisemaan kohdistuvien maisemallisten vaikutusten lieventämiseksi.

Valittaja D

Ylivieskan logistiikka-alue

Asia:

Vaadimme, että ympäristöministeriö jättää vahvistamatta maakuntakaavassa (lehti 3) Ylivieskassa Alpuminkankaalle sijoitetun logistiikka-alueen (lo), (liitteet 1 ja 5).

Perustelut:

Alueelle johon logistiikka-aluetta kaavaillaan ei ole olemassa vielä oikeusvaikutteista yleis- tai asemakaavaa (koko alue). Ylivieskan kaupunki on "Ylivieskan keskustan osayleiskaavan 2030" nähtävillä oloaikana osoittanut tulevan logistiikka alueen (LTA-alue) sijainnin ja rajaukset. Alue sijoittuu pohjoisreunalla omakotitaloalueelle (kuva 1).

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 7.6.2011 keskustan osayleiskaavan 2030. Hyväksymispäätöksessä poikettiin kuitenkin alkuperäisestä suunnitelmasta ja osayleiskaavasta rajattiin ulkopuolel~~la~~ Alpuminkankaan asuinalue.

Alueen pohjoispuolen omakotitaloasukkaat tekivät päätöksestä valituksen Hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu ^{31.10.2012} ~~30.11.2011~~ koskien Alpuminkankaan LTA-aluetta "Hallinto-oikeus hyläten hakemukset muutoin kieltää valtuuston osayleiskaavan hyväksymistä koskevan päätöksen täytäntöönpanon osayleiskaavassa Alpuminkankaalle Ouluntien ja rautatiealueen väliselle alueelle osoitetun tavaraliikenteen terminaalialueen (LTA) osalta" (kuva 2, liite 2).

Hallinto-oikeuden mukaan alue tulee kaavoittaa uudelleen koska kaava-alueen ulkopuolelle jätetyn asumiskäytössä olevan alueen maankäyttöä ei ole ratkaistu oikeusvaikutteisella yleiskaavalla eikä asemakaavalla.

Valtuustossa on tehty aloite alueen uudelleen kaavoittamiseksi ja tämän jälkeen tekninen lautakunta on tehnyt päätöksen aloittaa hallinto-oikeuden vaatiman alueen uudelleen kaavoituksen. Varsinaista kaavoitusta ei kuitenkaan vielä ole aloitettu. Tämän johdosta maakuntakaavassa aluetta ei voida osoittaa logistiikka-alueeksi, koska tämä heikentää alueen uudelleen kaavoituksen mahdollisuuksia (yleis- ja asemakaavan sisällön on noudatettava maakuntakaavaa). Uudelleen kaavoitettavan alueen maankäytölliset tavoitteet eivät ole vielä selvillä. Tämän saman on todennut myös Ylivieskan kaupunginhallitus antamassaan vastineessa Hallinto-oikeudelle 12.9.2011. ("valtuuston päätös perustuu näkemykseen, että alueen kaavoituksen maankäytölliset tavoitteet ja

sisältöratkaisut eivät vielä ole muodostuneet sellaisiksi, että ne täyttäisivät kaavan laadinnalle asetetut tavoitteet”, liite 3). Toisin sanoen tässä tilanteessa (ei kunnanvaltuuston hyväksyntää → lain vastainen) maakuntakaavalla ei voida ratkaista alueen maankäytöllisiä tavoitteita.

Maakuntahallitus on todennut vastineessaan (liite 5), että vaihemaakuntakaavaehdotuksen logistiikka-alueen merkintä perustuu voimassa olevan asemakaavan varaukseen. Kuitenkin teknisen lautakunnan käynnistämä uudelleen kaavoitus koskee myös tätä aluetta ja vielä ei tiedetä tuleeko tämän alueen käyttötarkoitus muuttumaan. Tämä tulee ratkaista uudelleen kaavoituksen yhteydessä (vaatii valtuuston hyväksynnän → oikeusvaikutteisen kaavan).

Lisäksi maakuntahallitus on todennut vastineessaan (liite 5), että maakuntakaavan yleispiirteisyyden vuoksi alueen sijainti ja raja-alue voidaan myöhemmin määrittää tarkemmin logistiikkakeskuksen yksityiskohtaisemman kaavoituksen ja toteutuksen yhteydessä. Kaupunki on laatinut alueelle asemakaavan sekä osayleiskaavan, jossa molemmissa Alpminkankaan asuinalue rajattiin lainvastaisesti (liite 2) ja viranomaisen kehoituksesta (liite 4) huolimatta kaavoitusten ulkopuolelle. Herääkin kysymys mikä on vielä myöhemmin tulevaa yksityiskohtaisempaa kaavoitusta tulevalle logistiikka-alueelle?

Suomen perustuslain 6 §:stä ilmenevää yhdenvertaisuusperiaatetta on sovellettava myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoituksessa. Periaate koskee myös kaavoitusmenettelyä.

Alueen eteläpäädyn asemakaavoituksen yhteydessä käydyssä viranomaisneuvottelussa ympäristökeskuksen Liisa Ranto-Oikari on esittänyt, että asuntoalue tulisi ottaa mukaan asemakaavaan ja kaupungin tulisi pyrkiä lunastamaan asuintalot (liite 4). Näin kaupunki ei kuitenkaan ole menetellyt. Kaiken tämän kaavoitus ”kikkailun” taustalla on se, että kaupunki yrittää välttää velvollisuuksiaan ja pyrkii osoittamaan asuntoalueelle logistiikka-alueen ilman, että sen tarvitsisi lunastaa asuintaloja. Tämä on jo suorastaan asukkaiden kiusaamista.

Alpminkankaan kaavoitustilanne vuoden 1982 hyväksytyn osayleiskaavan mukaan on kuvan 3 mukainen. Alueen pohjoispuoleisessa päädyssä on omakotitaloalue (AP-paikkoja).

Vuoden 1982 hyväksytyssä osayleiskaavassa kaavoittaja on halunnut turvata asukkaiden toivomuksesta AP paikkojen ja lähiympäristön viihtyvyyden ja turvallisuuden osoittamalla AP paikkojen eteläpuolen K-alueena (Keskusta — ja palvelutoimintojen alue, ympäristöhäiriötä tuottamatonta) ja pohjoispuolelle puistoalueen (P) erottamaan AP alueen teollisuusalueesta (T-alue).

Maankäyttö- ja rakennuslaki on lain mukaan otettava huomioon myös maakuntakaavaa laadittaessa.

Lain mukaan myös kaavan toteuttamisen vaikutukset on tarpeellisessa määrin arvioitava ja otettava huomioon kaavaa laadittaessa ja hyväksyttäessä. Arviointi on tehtävä vuorovaikutuksessa osallisten kanssa (Maankäyttö- ja rakennuslaki 6 §).

Tämä lainkohta ei ole täytynyt Albuminkankaan omakotitaloalueen asukkaiden osalta maakuntakaavaa laadittaessa, eikä myöskään alueelle asemakaavaa eikä osayleiskaavaa laadittaessa (katso Hallinto-oikeuden ratkaisu, liite 2).

Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä sitä, ettei maanomistajille tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa (Maankäyttö- ja rakennuslaki 39 §).

“Kaavoituksella on luotava edellytykset terveelliselle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle”.

”Kaavoituksella ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa”

Tässä tapauksessa, jos maakuntakaavassa osoitetaan logistiikka-alue omakotitaloalueelle, ei kaavoituksella tulla turvaamaan asukkaille terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä. Myös kiinteistöjen ja tonttien arvo tulee laskemaan ja käytännössä kiinteistöjä on enää mahdoton saada myytyä (taloudellinen kohtuuton haitta). Tältä osalta myös maakuntakaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Alueella tulee olla oikeusvaikutteinen asema- tai osayleiskaava (maankäytölliset tavoitteet ratkaistu), ennen kuin alue voidaan maakuntakaavassa osoittaa logistiikka-alueeksi.

Vastine:

Logistiikkakeskus on osoitettu vaihemaakuntakaavassa kohdamerkinnällä, joka ei määrä alueen kokoa tai tarkkaa sijaintia. Maakuntakaavan yleispiirteisyys antaa yksityiskohtaisemmalle kaavoitukselle liikkumavaraa ja osoittaa mahdollisuuden sijoittaa maakunnallisesti merkittävä rautatie- ja maantiekuljetusten yhdistävä terminaalialue Ylivieskan taajaman pohjoispuolelle. Maakuntakaavan merkinnän perusteena ovat maakunnallisten liikenne- ja logistiikkastrategioiden esitykset sekä asemakaavoituksen yhteydessä laadittu aluetarpeen määrittely ym. selvitykset. Alueella on vireillä osayleiskaavahanke, jossa sovitetaan yhteen voimassa olevan terminaalialueen asemakaavan ja siihen rajoittuvien alueiden maankäyttö. Maakuntakaavan lo- kohdamerkintää ei koske MRL 33 § mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus eikä lunastusvelvoite. Mahdollisesti tarvittava maanhankinta (ml. lunastustoimet) toteutetaan yksityiskohtaisen kaavan perusteella. Maakuntakaavan sisältövaatimukset määrittelee MRL 28 § , jossa todetaan myös, että pykälässä mainitut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.